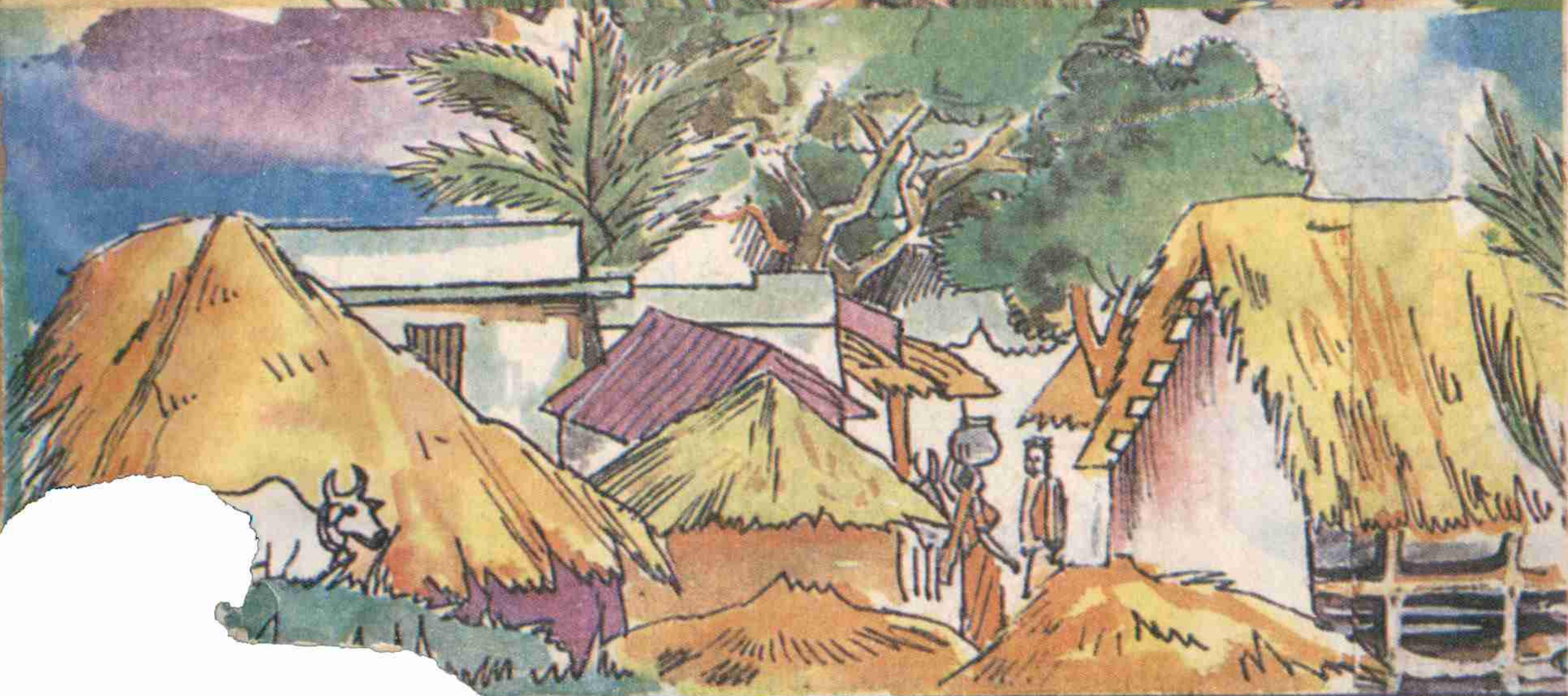

మన రైతువారీ

సంపుట 10, డి.శం.పు.పు. - జనవరి : 1995

వారి పక్ష అభ్యర్థులు - మెజారిటీలు

సి.పి.ఎం అభ్యర్థులు

అభ్యర్థి పేరు	నియోజకవర్గం	జిల్లా	మెజారిటీ
1. బోడేపూడి వెంకటేశ్వర రావు	మధిర	ఖమ్మం	9, 160
2. నర్రా రాఘవ రెడ్డి	నకిరేకల్	నల్లగొండ	36, 206
3. పాటూరు రామయ్య	నిడిమోలు	కృష్ణ	13, 067
4. దిగుపాటి రాజగోపాల్	ఆచంట	పశ్చిమ గోదావరి	22, 638
5. కొండిగారి రాములు	ఇబ్రహీం పట్నం	రంగారెడ్డి	29, 924
6. పుతుంబాక భారతి	నత్తిన పల్లి	గుంటూరు	9, 337
7. నిమ్మగడ్డ రాంమోహన రావు	మంగళగిరి	గుంటూరు	12, 001
8. తవనం చెంచయ్య	సంతనూతలపాడు	ప్రకాశం	24, 934
9. జక్కా వెంకయ్య	అల్లూరు	నెల్లూరు	1,900
10. ఎం. ఎ. గఫూర్	కర్నూలు	కర్నూలు	8, 823
11. సి. హెచ్. రాజారెడ్డి	జనగామ	వరంగల్	24, 544
12. కుంజా బొజ్జి	భద్రాచలం	ఖమ్మం	39, 301
13. ఎస్. వెంకట వీరయ్య	పాలేరు	ఖమ్మం	7, 802
14. జూలకంటి రంగారెడ్డి	మిర్యాల గూడ	నల్లగొండ	20, 093
15. నంద్యాల నరసింహ రెడ్డి	నల్లగొండ	నల్లగొండ	29, 163

సి.పి.ఐ. అభ్యర్థులు

1. ఎమ్. ఆంజనేయులు	పెందుర్తి	విశాఖ	30, 990
2. జి. దేముడు	చింతపల్లి	విశాఖ	5, 187
3. వి. సత్యనారాయణ	పెనుగొండ	పశ్చిమ గోదావరి	12, 931
4. ఎ. సుబ్బరాజు	విజయవాడ పశ్చిమ	కృష్ణా	15, 986
5. జి. ఎమ్. ఎన్. వి. ప్రసాద్	తాడికొండ	గుంటూరు	15, 003
6. కె. రామకృష్ణ	అనంతపురం	అనంతపురం	22, 564
7. సి.హెచ్. విఠల్ రెడ్డి	నర్సాపూర్	మెదక్	17, 181
8. జి. మల్లేశం	అసీఫాబాద్	అదిలాబాద్	34,676
9. డి. చినమల్లయ్య	ఇందుర్తి	కరీం నగర్	9,436
10. సి.హెచ్. రాజేశ్వర రావు	సిరిసిల్లా	కరీంనగర్	4,054
11. బండి పుల్లయ్య	మహబూబాబాద్	వరంగల్	10,115
12. సారయ్య	పరకాల	వరంగల్	4,600
13. కుంజా బిక్షం	బూర్గం పహాడ్	ఖమ్మం	20,000
14. పువ్వాడ నాగేశ్వర రావు	ఖమ్మం	ఖమ్మం	10
15. ఎమ్. డి. రజబ్ అలీ	సుజాతా నగర్	ఖమ్మం	
16. ఊకే అబ్బయ్య	ఇల్లందు	ఖమ్మం	
17. జి. యాదగిరి రెడ్డి	రామన్న పేట	నల్లగొండ	
18. వి. నారాయణ రావు	మునుగోడు	నల్లగొండ	
19. బద్దు చౌహాన్	దేవర కొండ	నల్లగొండ	

మన రైతువాణి

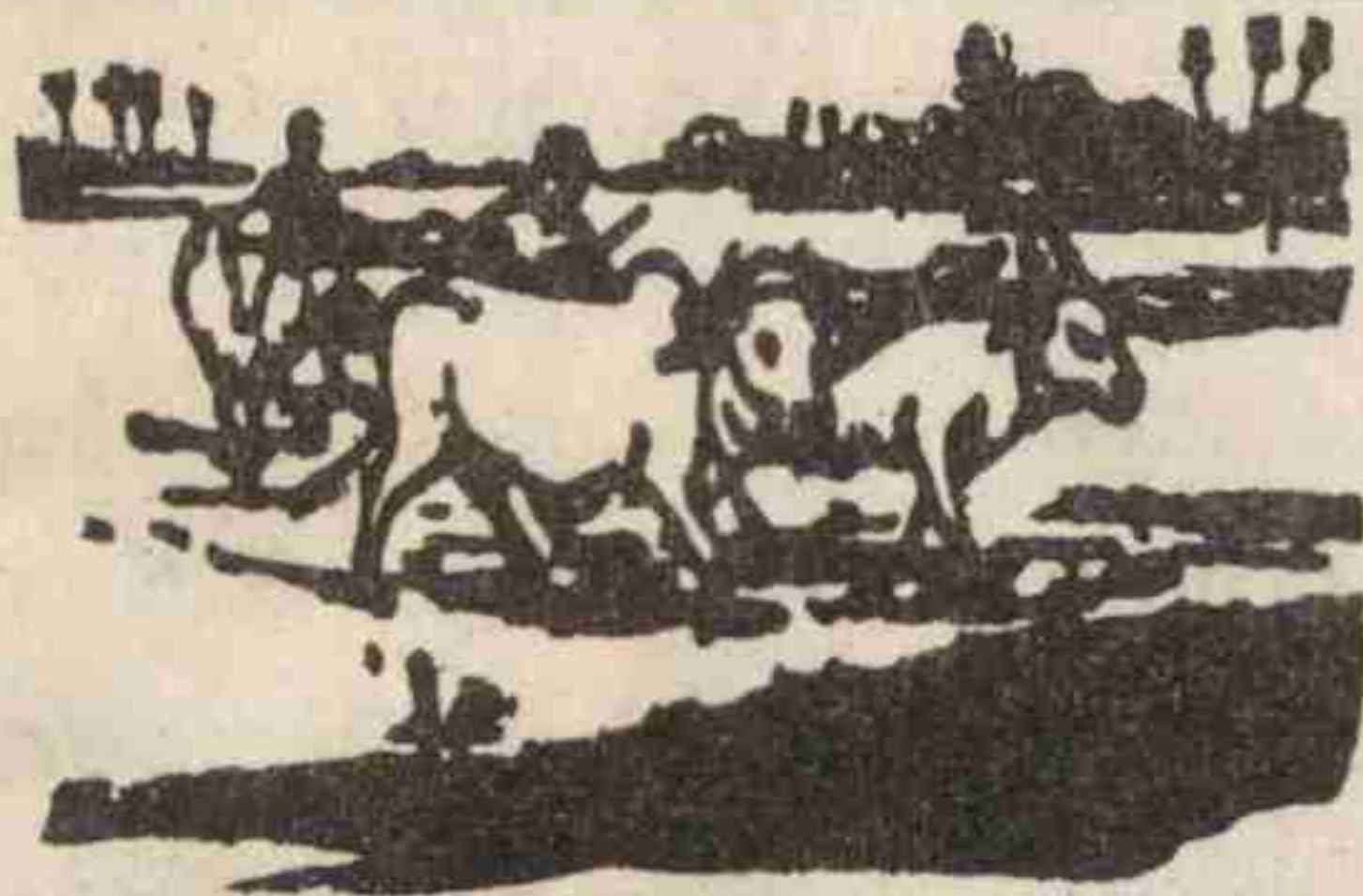
(మా స ప త్రి క)

డిసెంబర్ 1994 జనవరి 1995

సంపుటి : 5 సంపుటి : 6

సంచిక : 12 సంచిక : 1

వెల : రూ.4-00 పేజీలు : 44

సంపాదక వర్గం :

బోడేపూడి వెంకటేశ్వరరావు

భీమిరెడ్డి నరసింహారెడ్డి

పి. మధు

ఎ. శ్రీనివాసరావు (ఎడిటర్)

☎ 235709

చిరునామా :

ఎడిటర్, మన రైతువాణి,

30ఎ, పాత ఎం.ఎల్.ఎ. క్వార్టర్స్,

హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్-29.

గమనిక : చెక్కులు, డిడీలు

'మన రైతువాణి' పేరుతో పంపగలరు.

అభివృద్ధి పాఠ్యం...

1. సంపాదకీయం	2
2. మినుము సాగు	3
3. పెసరలో సస్యరక్షణ	5
4. రబీ మొక్క సేద్యం	6
5. జొన్న సాగులో మెళకువలు	7
6. రొయ్యలలో వైరస్	8
7. పంటలలో కలుపు నివారణ	9
8. మామిడిలో సస్య రక్షణ	11
9. నిమ్మ బత్తాయి సస్యరక్షణ	12
10. పుట్టగొడుల పెంపకం	13
11. బెల్లం తయారీ	15
12. ఆముదం సాగు	16
13. గొర్రెలకు వచ్చే జబ్బులు	17
14. పాల ఉత్పత్తి పెంపుచర్యలు	19
15. గాట్ - వ్యవసాయ రంగం	25
16. గ్రామీణ మహిళల సర్వే	27
17. ప్రశ్నలు-జవాబులు	31
18. వలసల్లో ప్రభుత్వ అసమర్థత	32
19. రైతాంగ సమస్యలు - నిర్ణయాలు	35
20. నల్లగొండలో సెమినార్	38
21. రొయ్యల సాగు - మంత్రాలు	39
22. మనం - మన ఆహారం	40

గోటి వూతలు

శీతా కాలంలో అన్ని వయసు వారికి ఆహారంలో 'బి' విటమిను లోపం వల్ల నోటి వూతలు, పెదాల పగుళ్లు పెదవుల కొనలలో వుండ్లు వస్తాయి. సక్రమ వంట పద్ధతులు అవలంబించి దీనిని అధికమించవచ్చు. ♦ అన్నంలో గంజి వార్చి కూడదు ♦ కూరగాయలను కడిగి కోయాలి ♦ కావలసినంత నీరుపోసి కూరలను వండాలి. మరీ మెత్తగా వండకూడదు ♦ వండగా మిగిలిన నీళ్ళను పొరబోయకూడదు వంట సోడా వాడకం మంచిది కాదు. ♦ పప్పుపైన తేట వంచి వేయకూడదు.

చీందాదాచుకు,

ప్రేరేపక కర్తలకు, పాఠకులకు...

నూతన సంచితీర్, సంక్రాంతి

మేభాకాంక్షలు

Laser typesetting at :

SHRAVANI GRAPHICS

3-4-610/3, Narayanguda, HYDERABAD-29.

సంపాదకీయం....

ప్రజల ఆశల నూతన ప్రభుత్వం ఈడేర్చాలి

అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో రాష్ట్రప్రజానీకం చారిత్రాత్మక తీర్పునిచ్చారు. కేంద్ర ప్రభుత్వ నూతన ఆర్థిక విధానాల ఫలితంగా పెరిగిన ధరలు, అవినీతితో ప్రజలు తల్లడిల్లి పోయారు. సబ్సిడీలు ఎత్తివేసిన ఫలితంగా బియ్యం, నూనె, పప్పులు, చక్కెర వంటి నిత్య జీవితావసర సరుకుల ధరలు పెరిగాయి. మరోవైపు ఎరువులు, పురుగుమందులు డీజిల్ ధరలు పెరిగాయి. ఆమెరకు రైతులకు గిట్టుబాటు ధరలు లభించలేదు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అసమర్థ, అవినీతికర పాలన దీనికి తోడ్పడింది. కరువు కాటకాలొచ్చి జనం అల్లాడి పోతున్నా పట్టించుకోలేదు. ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం వూసేలేదు. విద్యుత్ కోతతో ఆంధ్రావని చీకట్లు కమ్మింది. దీనితో రాష్ట్రంలోని పేద, బిక్కి జనం, రైతులు, కూలీలు, కార్మికులు, మధ్యతరగతి జనం కాంగీ పాలన పై భ్రమలు కోల్పోయారు. కేంద్రంలోని పి.వి. ప్రభుత్వం మతోన్మాదంతో రాజీపడిన ఫలితంగా బాబ్రీ మసీదు విధ్వంసమైంది. గాయపడిన హృదయాలతో మైనారిటీలు పాలక పార్టీకి వ్యతిరేకమైనారు. అన్ని పాపాలు పండి ఆఖరికి ప్రతిపక్ష హోదా కూడా లభించినంతగా కాంగీ సీట్లు కోల్పోయి పతనమైంది. ఒక్క కాంగీ కే కాదు కులమత ఉన్మాదాలు రెచ్చగొట్టిన బి. ఎస్. పి. మరియు బి.జె.పి. లకు కూడా ప్రజలు పాఠం నేర్పారు. దళితులుమిత్రపక్షాల పక్షాన నిలబడ్డారు. తెలుగు దేశం, వామపక్షాలు అఖండ విజయం సాధించాయి.

రాష్ట్ర ప్రజానీకం నూతన ప్రభుత్వం పై ఎన్నో ఆశలు పెట్టు కున్నారు. సుస్థిరమైన, నీతి కలిగిన పాలన అందించ గలదని ఆశిస్తున్నారు. ఇప్పటికే ప్రభుత్వం కిలో బియ్యం రూ 2 లకు ఇస్తామని, సంపూర్ణ మధ్య నిషేధం విధిస్తున్నట్లు ప్రకటించి అందరి హర్షా మోదాలను పొందింది. రైతాంగానికి ప్రత్యేకించి వూరట కలిగించే చర్యలు చేపట్టాల్సివున్నది. ఎన్నో విండ్లుగా పెండింగులో ఉన్న ప్రాజెక్టులను పూర్తిచేసి నిత్య కరువు ప్రాంతాలకు నీటివనరులను కల్పించాలి. ఉన్న విద్యుత్ కోతను అరికట్టి రోజు 18 గంటలు నిరాటంకంగా ఇవ్వడమే కాక తాను వాగ్దానం చేసినట్లుగా హార్వెస్టర్ రూ॥50లకే ఇవ్వాలి. అప్పులఊబిలో కూరుకున్న రైతాంగానికి సంస్థాగత రుణాలే వూరట. గ్రామ సీమల్లో కొద్ది మంది స్వార్థపరులు బినామీ పేర్లతో రుణాలు కాజేయ కుండా పేద రైతాంగానికి ప్రాధాన్యత నిచ్చి తక్కువ వడ్డీతో ఋణసదుపాయం కల్పించాలి.

రెవెన్యూ సిబ్బంది విడికిళ్ళ నుండి రైతులకు విముక్తి కల్పించేందుకు టైటిల్ డీడ్తో కూడిన పట్టాదారు పాను పుస్తకాలను వెంటనే ఇవ్వాలి. విత్తనాలు, పురుగు మందులు, ఎరువుల కల్తీని నిరోధించి వ్యవసాయ శాఖను రైతాంగానికి ప్రయోజన కారిగా మార్చాలి. అన్నింటి కన్నా ముఖ్యంగా రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివృద్ధికి తోడ్పడే భూసంస్కరణలను వెంటనే చేపట్టాలి. కిలో 2రూ॥ లకు బియ్యం, సంపూర్ణ మధ్య నిషేధంలకు ప్రత్యేకంగా మంత్రి వర్గ శాఖల్ని పెట్టినట్లుగానే భూసంస్కరణలకు కూడా ప్రత్యేక శాఖను ఏర్పరచాలి.

సముద్ర తీర బంజర్లు పెట్టుబడిదార్ల పాలు కాకుండా స్థానిక పేదలకు దక్కేట్లు చూడాలి. మార్కెట్ యార్డులను రైతుల అందుబాటు లోకి తేవాలి. అన్ని వసతులు సమకూర్చాలి. మోసాలను అరికట్టాలి. గిట్టుబాటు ధర లభించేట్లు చూడాలి. మార్కెటింగ్ కమిటీలను ప్రక్షాళన చేయాలి. ఇంకా రైతాంగం ఈ ప్రభుత్వం తమకు ఎంతో మేలు చేయగలదని ఎదురు చూస్తున్నారు. వారి ఆశలను ఈడేర్చేదిగా ఈ నూతన ప్రభుత్వం వ్యవహరించ గలదని ఆశిస్తున్నాము.

అవినీతిని దరికి చేరనీయకుండా అసమర్థతకు తావు లేకుండా ప్రజల విశ్వాసం చూరగొని మిత్రపక్షాల సహకారంతో ప్రజాస్వామిక లోకీక ప్రభుత్వాన్ని అందించ గలదని ఆశిస్తున్నాము.

ఈ ఎన్నికల్లో ప్రజలు వామ పక్షాల పట్ల ఎంతో గౌరవాన్ని ప్రదర్శించారు. కమ్యూనిస్టుల చరిత్ర, త్యాగమయ జీవితాలు ఈ రాష్ట్రప్రజలకు తెలియనివి కాదు. పుచ్చల పల్లి సుందరయ్య నిర్మించిన పార్టీ అంటే వారి కెంతో గౌరవం. అందుకే ఈ ఆదరణ. వామపక్ష పార్టీలు తెలుగు దేశంతో తమ మిత్ర వైఖరిని కొనసాగిస్తూనే ప్రజల హక్కుల కోసం అసెంబ్లీ లోపలా, బైటా పోరాటాలు నిర్వహిస్తూ ప్రజల్ని ఐక్యం చేస్తామని ఉభయ కమ్యూనిస్టు పార్టీలు మరింత సమన్వయంతో వ్యవహరించి పటిష్టంగా రూపొందుతాయని విశ్వసిద్దాము. అలాంటి వైఖరినే సి.పి.యం. నాయకత్వం చేపట్టడం ముదావహం.

నూతన ప్రభుత్వానికి రైతువాణి స్వాగతం పలుకు తున్నది. తెలుగు దేశం, సి.పి.యం, సి.పి.ఐ. శాసన సభ్యులకు శుభాకాంక్షలను అందిస్తున్నది.

చారిత్రాత్మక తీర్పునిచ్చిన ప్రజానీకానికి జేజేలు పలుకుతున్నది. •

మినుము సాగు

రాష్ట్రంలో మినుము విస్తీర్ణం యిటీవల కాలంలో పెరుగుతోంది. ప్రధానంగా రబీలో వరి కోతల తర్వాత పండిస్తారు. సగటున దిగుబడి దేశంలోనే ఎక్కువ సాధించింది మన రాష్ట్రం.

వరి కోసిన తర్వాత పొలాలలోను, వేసవి మార్చి నెలలోను, ఖరీఫ్లో జూన్-జూలై నెలలో సాధారణంగా వేస్తారు. నీరు ఇంకే సారవంతమైన భూముల్లో సాగు చేస్తే అధిక దిగుబడులు వస్తాయి. మినుము బెట్టను తట్టుకోలేదు. వరి కోసిన పొలాలలో దుక్కి అవసరంలేదు. అలా కానట్లయితే రెండు, మూడుసార్లు మెత్తగా దున్నాలి.

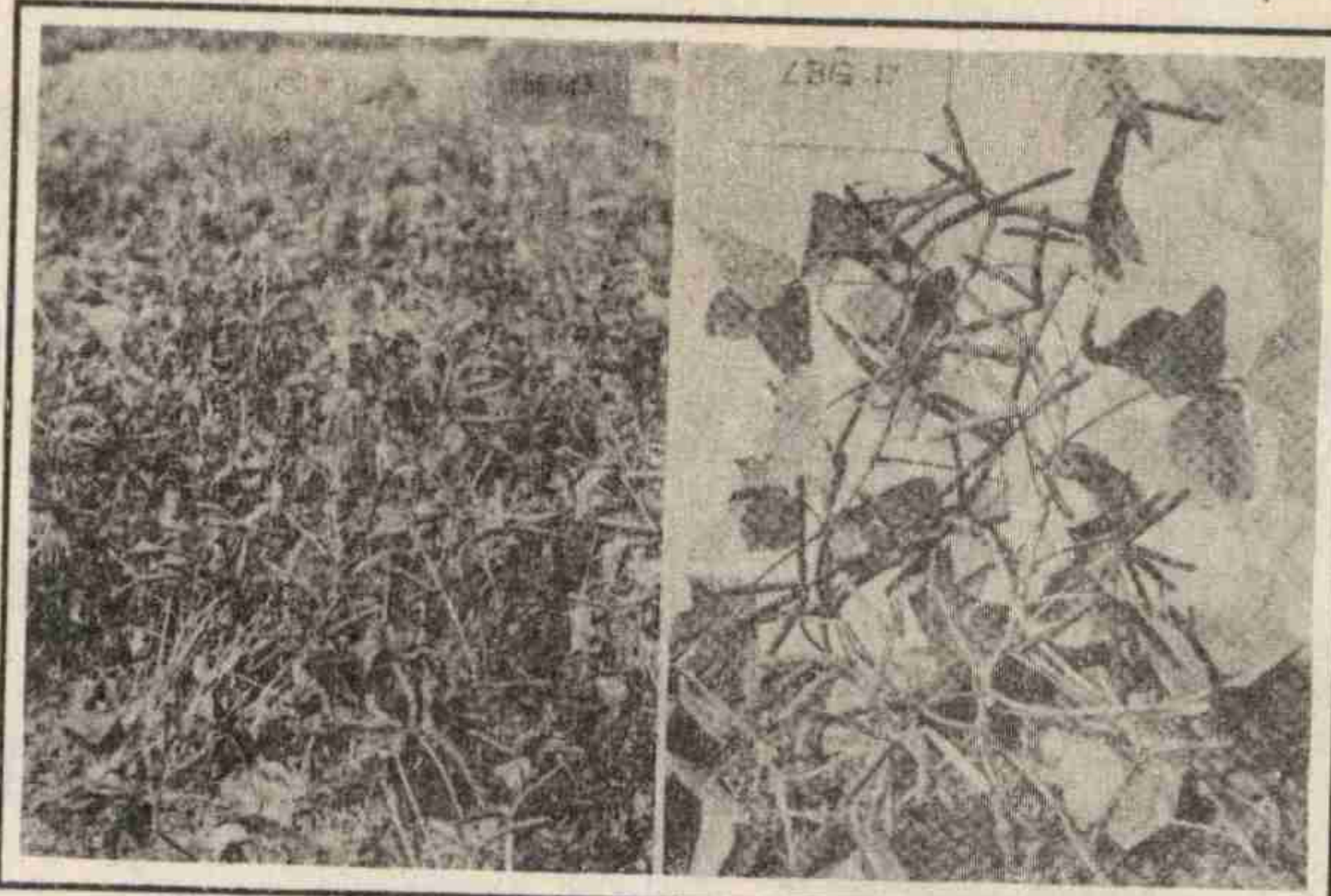
రకములు : ఎల్.బి.జి.-17, 20, 402 మరియు టి-9, మరియు ఎల్.బి.జి.-402 రకం రబీ లోను మరియు వరి కోతల అనంతరం సాగుచేయదగినది. ఎల్.బి.జి.-20 అన్ని కాలాలకు పనికి వచ్చే అనువైన వంగడం.

వరి మాగాణుల్లో హెక్టారుకు 40-45 కిలోలు, మెట్ట సాగులో హెక్టారుకు 18-20 కిలోల విత్తనం అవసరం అవుతుంది. విత్తనాలను వరి కోయడానికి 2, 3 రోజుల ముందుగా భూమి తీరు పరిస్థితిని బట్టి తడి, లేక పొడి విత్తనాలు చల్లాలి.

హెక్టారుకు 5 టన్నుల పశువుల ఎరువును దుక్కిలో వేయాలి. అలాగే 20 కిలోల నత్రజని, 50 కిలోల భాస్వరం ఇచ్చే రసాయనిక ఎరువులను అఖరి దుక్కిలో వేయాలి. వరికోతల అనంతరం వేసే పైరుకు ఎరువులు వాడాల్సిన అవసరం లేదు.

వర్షాభావ పరిస్థితులలో ఒకటి, రెండు తడులు ఇస్తే మంచిది. నీటి వసతి ఉన్నట్లయితే తేలికపాటి 1, 2 వరి కోసిన పొలాలకు తడులు ఇవ్వడం దిగుబడికి అధిక అవకాశం వుంటుంది.

వరి కోసిన పొలాల్లో కలుపు తీయవలసిన అవసరం లేదు. కానట్లయితే 30 రోజులలో కలుష్యం లేకుండా తీయడం మంచిది.

సస్యరక్షణ : మినుము పంటకు సాధారణంగా పెసరవలె చిత్తపురుగు, కాండపు ఈగ, ఆకుముడత, తెల్ల దోమ, పొగాకు లద్దె పురుగులు ఆశిస్తాయి. వీటి నివారణకై పెసరకు ఆశించిన పురుగుల నివారణకు సూచించిన మందులు వాడినట్లయితే సరిపోతుంది. అలాగే తెగుళ్ళలో పెసరకు వాడిన మందులనే వాడుకోవచ్చును.

మినుము పంటలో 80 శాతం కాయలు ఎండిన తర్వాత పైరు కోసి, ఎండబెట్టి, నూర్చుకొని నిల్వచేసుకోవాలి. నిల్వ సమయంలో డైక్లోరైడ్ పొగమందును వాడి పురుగు పట్టకుండా రక్షించుకోవచ్చు.

ఈ మోసం వ్యవసాయ పనులు

వరి : దాళ్యా వరి నాట్లు, కలుపు తీయడం, సస్యరక్షణ చర్యలు చేపట్టాలి, ఎరువులు వేయాలి.

జొన్న : రబీ జొన్న కోతలు - వేసవి రకాలు విత్తడం.

ప్రత్తి : మాగాణి ప్రత్తి రకాలు విత్తడం - కలుపుతీయడం, పైరును పలుచగా చేయడం.

మొక్కజొన్న : ఎరువులు వేసి అంతరకృషి చేయడం.

వేరుశనగ : డిశంబరులో విత్తిన వేరుశనగ, అంతరకృషి సస్యరక్షణ తెలంగాణాలో నీటివసతి ప్రాంతంలో విత్తడం.

పప్పుదినుసులు : మాగాణిలో వరిలో వేసిన అపరాలు, సస్య రక్షణ, కొతలు.

పండ్లు : మామిడిపై తేనేమంచు పురుగు నివారణ.

దాన్యనిల్వలు : విత్తనాలు నిల్వచేయడంలో జాగ్రత్తలు. దాన్యం పురుగుపట్టకుండా శాస్త్రీయ పద్ధతిలో రక్షణ.

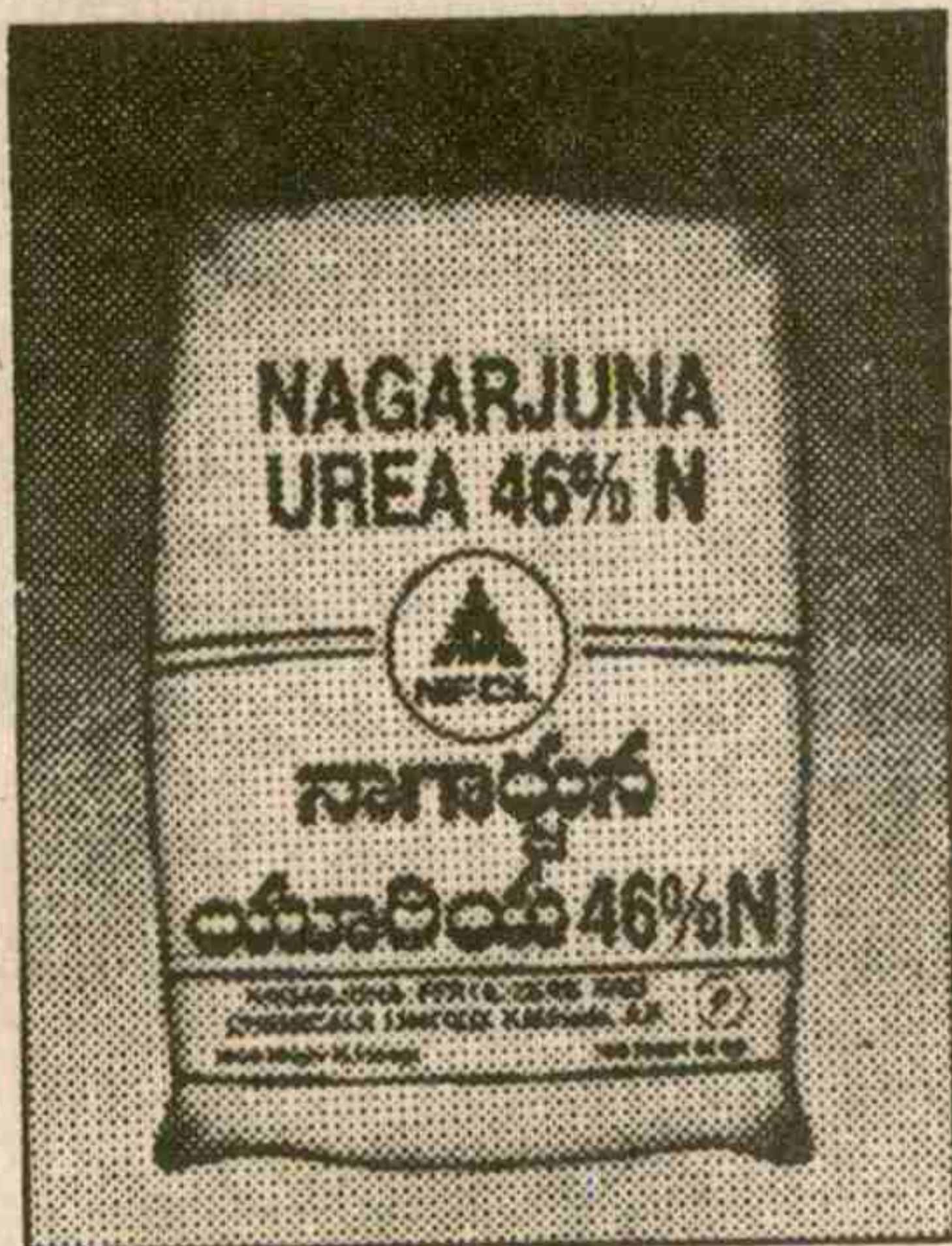
మోసాదు ప్రకారం మండు తీసుకొని ఒక బిల్డింగ్ లాంటి గదిలో ముట్టమీసా దాగా కోలమిండి, తొక్కానీ మిగిలా నీటిని కోలమిండి, తొక్కానీమీసా కోలులు ఉపయోగించవలెకాదు.

Serving society through industry...

Nagarjuna Fertilizers and Chemicals Limited,
a company committed to improving
agricultural productivity through application
of modern technology. To help the farmer get
the best out of his land and make him more
prosperous.

Taking rural economy on the road
to self-sufficiency.

Nagarjuna Fertilizers
and Chemicals Limited

Nagarjuna Hills Hyderabad 500 482

పెసెరలో సస్యరక్షణ

మన రాష్ట్రంలో పప్పు ధాన్యాలలో పెసర ముఖ్యమైనది. వరి తర్వాత మాగాణిభూముల్లో, డెల్టాలో వేసవి పంటగాను పండించవచ్చు.

పెసరను నల్ల రేగడి నేలల్లో సాగు చేసినపుడు నీరు నిల్వ ఉండకుండా చూడాలి. చోడు నేలలు పనికి రావు. వరి కోసిన పొలాల్లో దుక్కి దున్నకుండా కూడా వేయవచ్చు.

హెక్టారుకు 15-16 కిలోల విత్తనం సరిపోతుంది. వరి కోత తర్వాత వేసినట్లయితే 25-30 కిలోలు అవసరం. విత్తనాన్ని రైజోబియం కల్చర్‌ను 300 మి.లీ. నీరు 30 గ్రా||

తుమ్మ జిగురు లేదా బెల్లం గల ద్రావణంలో కలిపి దానితో 25 కిలోల విత్తనాలను కలపాలి.

వరికోసిన పొలాల్లో ఎరువులు వాడాల్సిన అవసరం లేదు. లేకుంటే 5 టన్నులు హెక్టారుకు దుక్కిలో వేసికలియ దున్ని, 20 కిలోల నత్రజని, 50 కిలోల బాస్ఫరం ఇచ్చే రసాయనిక ఎరువులు వాడాలి. పెసర

ప్రధానంగా వర్షాధారపు పంట అయినప్పటికీ వీలును బట్టి రెండు తడులు ఇవ్వడం మంచిది. పైరుకు కలుపు లేకుండా రెండు సార్లు అంతర కృషి జరపాలి. వరి మాగాణుల్లో వేసిన పైరుకుకలుపు అవసరం లేదు.

సస్యరక్షణ

చిత్తపురుగు : ఈ పురుగులు పొడవుగా నునుపుగా నుండి మెరుస్తూ ఉంటూ, రెండాకులు వేసిన దశలో పత్రహరితాన్ని గీకి తిని రంధ్రాలు చేస్తాయి. దీని నివారణకు 2.5 మి.లీ. క్లోరిఫైరిఫాస్, 1.5 మి. లీ. మోనోక్రోటోఫాస్ లీటరు నీటికి కలిపి పిచికారీ చేయాలి.

ఆకుముడత పురుగు : పంట లేతదశలో ఆకులపై ఆశించి ముడత తెగులు వస్తుంది. 3 గ్రా|| కార్బిరిల్ 50 శాతం నీటిలో, లేదా 2 మి.లీ. ఎండోసల్ఫాన్ 1 లీటరు నీటిలో కలిపి పిచికారీ చేసి నివారించ వచ్చును.

తెల్లదోమ : ఈ పురుగులు ఆకుల రసాన్ని పీల్చి వర్ణ విహీనం చేస్తాయి. దీని నివారణకు 3 మి.లీ. డైమేథోయేట్ 1 లీ|| నీటిలో కలిపి పిచికారీ చేయాలి. తెగుల్లో బూడిద తెగులు

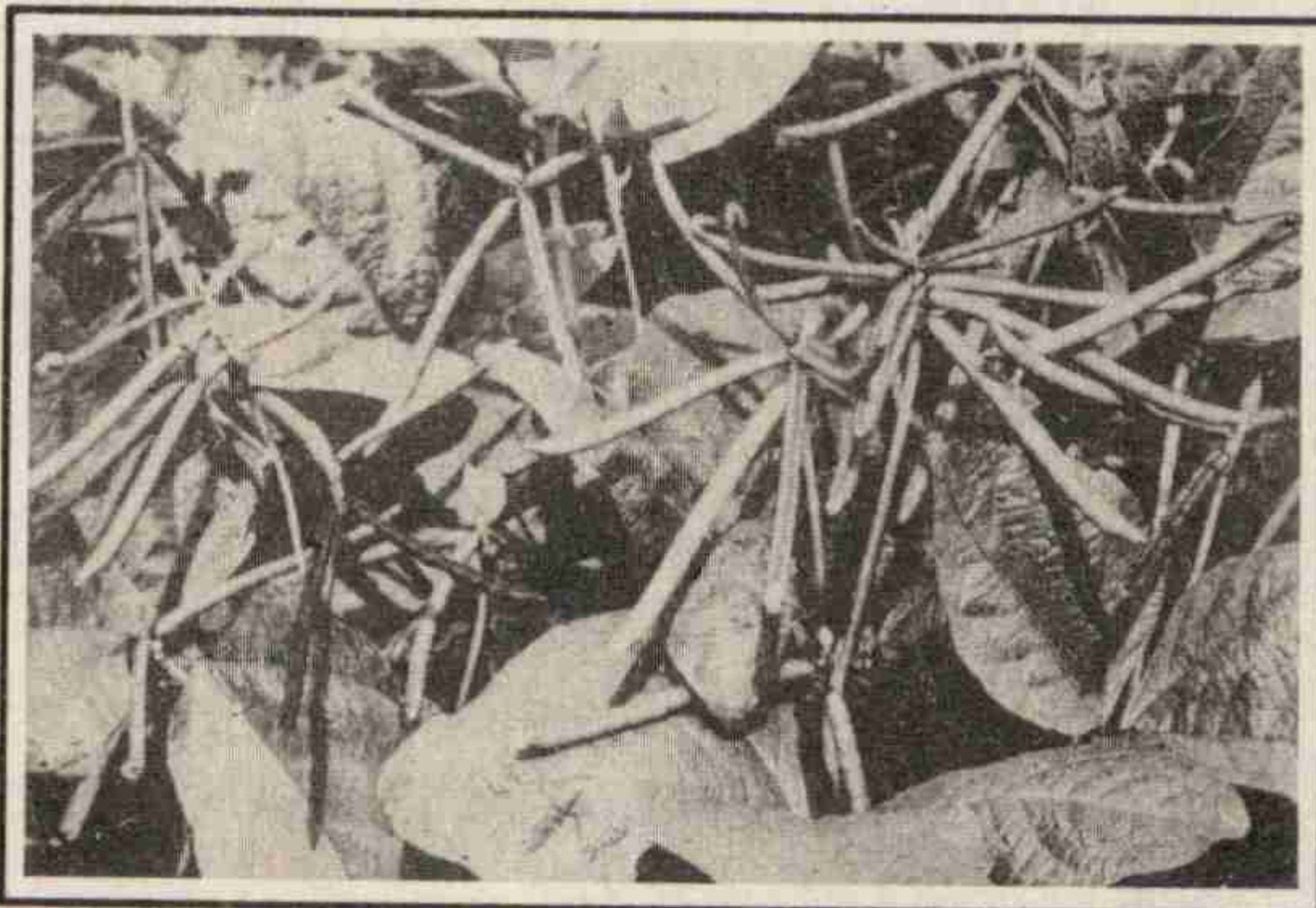
పైరు 30-35 రోజుల తర్వాత వస్తుంది. బూడిద రూపంలో మచ్చలు ఏర్పడి మొత్తం ఏర్పడతాయి. ఫలితంగా గింజలు సరిగా నిండక పోవడం వల్ల దిగుబడి తగ్గుతుంది దీని నివారణకు బావిస్టన్ లీ|| నీటికి 1 గ్రా|| లేదా టాప్సెన్ M-70 మందును 10-15 రోజుల వ్యవధిలో రెండు సార్లు పిచికారీ చేయాలి.

ఆకులపై గోధుమ రంగులో గుండ్రని మచ్చలు కనిపించి, అతి పెద్దవై ఆకులు రాలిపోతాయి. గింజలు సరిగా నిండవు. దీని నివారణకు డైథేన్ -45 లీ|| నీటికి 2.5 గ్రా|| చొప్పున ఎకరాకు 625 గ్రా|| మందును పిచికారీ చేసి నివారించ వచ్చును.

ఆకు ముడత తెగులు “త్రిప్స్” అనబడే పురుగుల

ద్వారా ఒక మొక్క నుండి వేరొక మొక్కకు వ్యాపిస్తోంది ఈ తెగులు సోకిన ఆకులు ముడతలుగా వుంటాయి. ఇది కనిపించిన వెంటనే మొక్కలు తగుల బెట్టాలి.

పై నన్యరక్షణ చర్యలు తీసుకొని, పైరు కాయలు ఎండిన తర్వాత కోసి, ఎండ వేసి నిల్వ చేయడానికి వీలు పడుతుంది.

వేరిలో కాటుక మేసి నివారణ

గత ఖరీఫ్ సీజనులో వరిపైరు కాటుక మసి లేదా తుమ్మ పురుగు రోగం విస్తారంగా కనిపించింది. పైరు పూతదశలో ఉన్నపుడు ఈ తెగులు వెన్నులోని గింజలకు ఆశిస్తుంది. ఈ తెగులును మాని పండు తెగులు అని కూడా అంటారు. “యుస్టిలాజినియో వైరస్” అనే ఒక రకమయిన బూజు వల్ల ఈ తెగులు వస్తుంది. ఇది ఆశించిన గింజలు పసుపు నారింజ రంగులో వుండి గింజలు ఆకారాన్ని మించి, తుమ్మ పూవు మాదిరిగా మారి తర్వాత కాటుక మసిగా ఏర్పడు తుంది. ఫలితంగా మంచి గింజల నాణ్యత తగ్గుతుంది. తెగులు సోకిన గింజల ధర పడిపోతుంది. తెగులు ఆశించిన గింజలు విత్తనాలకు పనికిరావు. తెగులు సోకిన గింజలు కాటుక రంగులోకి మారి నాణ్యత కోల్పోతాయి. ధాన్యపు నిల్వలో తగిన శ్రద్ధ తీసుకోనట్లయితే ఆహారానికి పనికి రావు. ఇట్టి గింజలను తక్షణమే విత్తనాలుగా వాడాలంటే విత్తనశుద్ధి తప్పక చేయాలి. విత్తనంగా నిల్వ చేయడానికి ‘కార్పెండిజం’ మందును ప్రతి కి. లో విత్తనానికి 2 గ్రా || మందును కలపాలి. మందు కలిపిన తర్వాతనే విత్తుకోవాలి.

రబీ మొక్క జొన్న సేద్యంలో మెళకువలు

ఎమ్. వై. శర్మ-

మొక్క జొన్న పైరును దాదాపు సంవత్సరం పాడవునా పండించ వచ్చు. సాగరు ప్రాజెక్టు క్రింద లేదా ఇతర నీటి వనరుల క్రింద ముఖ్యంగా బావుల క్రింద మొక్కజొన్న సేద్యం అర్థికంగా లాభసాటి అయినది. పరిమిత నీటి వనరులు ఉన్నపుడు మొక్క జొన్న సేద్యం అధికాదాయానికి అత్యంత అనుకూలం. వరి సేద్యానికి అవసరమయిన నీటితో 3 ఎకరాల మొక్కజొన్నను పండించ వచ్చును. మురుగునీరు పోయే వసతి ఉండి, చవిటి భూముల్లో పండించవచ్చు. సంకర జాతి మొక్క జొన్న వంగడాలు సరైన యాజమాన్యంతో మంచి దిగుబడులు ఇస్తాయి. రబీలో మొక్కజొన్నను జనవరి ఆఖరు వరకు వేసుకోవచ్చు. ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయం చే విడుదల చేయబడిన దాదాపు 110 రోజుల పంట కాలంతో డి.హెచ్.ఎమ్-105, త్రిశూలత వంగడాలు చాలా అనుకూల మైనవి. ఇదే కాకుండా ప్రయివేటు కంపెనీలు కూడా ఎన్నో హైబ్రిడ్ రకాలను విడుదల చేశాయి. లభ్యతను బట్టి వాటిని కూడా ఉపయోగించుకోవచ్చు.

మొక్క జొన్న పైరు వేయడానికి భూమిని బాగా దుక్కి దున్ని 75 సెం.మీ దూరంలో బోదెలు చేయాలి. విత్తనాలను విధిగా బోదెలకు ఒక ప్రక్కగా 20 సెం. మీ దూరంలో 2 సెం.మీ. లోతులో చేతితో నాటాలి. విత్తే ముందుగానే ఎంచుకున్న విత్తనంలో మొలక శాతాన్ని నిర్ణయించు కుంటే తర్వాత నష్ట పోకుండా చూసుకోవడానికి వీలవుతుంది. విత్తిన తర్వాత బోదెలు పూర్తిగా తడిచేలా నీరు పెట్టాలి.

నీరు కట్టిన తర్వాత చేలో ఎక్కడా నీరు నిల్వ ఉండకుండా చూడాలి. నీరు నిల్వ వున్నట్లయితే గింజ కుళ్ళిపోయే అవకాశం వుంటుంది. ఒక వేళ మొలకెత్తినా మొక్కలు పెరగక పేలవంగా వుంటాయి. చేతితో కలుపు తీయడం కష్టంగా ఉంటే కలుపు నివారణ మందులు వాడవచ్చు. కలుపు నివారణకు “అల్ట్రాజిన్” మందును నల్ల భూమిలో అయితే ఎకరానికి 800 గ్రా., తేలిపిటి భూమిలో 600 గ్రా. మందును 200-225 లీటర్ల నీటిలో కలిపి మొదట నీరు పెట్టిన 2,3 రోజుల తర్వాత పిచికారీ చేయాలి. దీని వల్ల పెద్ద ఆకులు గల కలుపు మొక్కలు నలభై రోజుల వరకు నియంత్రణ చేయవచ్చు.

మొక్క జొన్న చిరుప్రాయంలో ఎక్కువ తేమను ఆశించదు. కావున రెండవ ధఫా నీరు భూమిని బట్టి 15 నుండి 20 రోజుల ఎడమతో పెట్టవలయును.

ఇటీవల కాలంలో ముఖ్యంగా రబీలో చాలా భూములలో జింక్ లోపం వస్తుంది. కావున ఎకరానికి 20 కిలోల జింక్ దుక్కిలో 3 సెం. ఒక సారి వేయవలయును.

భాస్వరాన్ని ఎకరానికి 25 కిలోల బాస్వరం, 15 కిలోల పొటాష్ దుక్కిలోనే చల్లాలి. నత్రజని ఎరువును ఎకరానికి 50కిలోల వంతున వాడవచ్చు. తేలిక భూముల్లో రెండు సమాన ధఫాలుగా, మొదటి ధఫా విత్తే సమయంలో 20 కిలోలు, రెండవ సారి 35 రోజుల తర్వాత 30 కిలోలు వేయాలి. తర్వాత నీరు పెట్ట వచ్చు.

ఇదే సమయంలో అంటే 35 రోజులలో అంతర కృషి చేసినట్లయితే చాల మంచిది.

(తరువాయి 38 పేజీలో)

హైబ్రిడ్ వేరి

రెండు వేర్వేరు రకములను సంపర్కం చేయగా వచ్చిన మొదటి సంతతిని హైబ్రిడ్ రకం అంటారు. ఈ రకం అతి వేగంగా పెరిగి దిగుబడి మామూలు రకాలుకన్నా అధికంగా ఇస్తుంది. దీన్ని హైబ్రిడ్ శక్తి అంటారు.

గత ఏడాది ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయం రెండు హైబ్రిడ్ వరి రకాలను విడుదలచేసింది. ఇవి (1) ఎపిహెచ్ఆర్, (2) ఎపిహెచ్ఆర్. ఈ రకాలు తెలంగాణ, రాయలసీమ, మరియు కోస్తా ఆంధ్ర మెట్ట ప్రాంతాలలో వేయడానికి అనుకూలం, మొదటి రకం 130-135 రోజుల వ్యవధితోను, రెండవది 120 రోజుల వ్యవధితో కోతకు వస్తుంది. యాజమాన్య పద్ధతుల ననుసరించి మామూలు రకాల కన్నా 15-20 శాతం అధిక దిగుబడి ఇస్తాయి. వీటిని ఏ సమయం లో నైనా వేయవచ్చు. పిలకలు బాగా కట్టి పడిపోకుండా వుంటుంది. ఎండాకు తెగులు, బిపిహెచ్ ను కొంతవరకు తట్టుకునే రకాలు. ఒక్కొక్క మొక్కను 22-25 సెం.మీ. దూరంలో నాటాలి. గంట ఎక్కువగా కట్టడంలో చేను మొత్తం పిలకలతో అల్లుకుంటుంది. ఎకరానికి 6 కిలోల విత్తనాలు సరిపోతాయి. ఈ రకాల నుండి వచ్చిన గింజలను విత్తనాలుగా వాడకూడదు. అలాచేస్తే పైరు నష్టపోతుంది. హైబ్రిడ్ విత్తనాలు నమ్మకమైన వ్యాపారుల నుండి కొనాలి. నీలు ఉన్న సంచలను, రశీదుతో పాటుగా తీసుకోవాలి. అమ్మకాల్లో మోసాలు జరుగుతున్నందున విత్తనాల సంచలను రశీదులను పైరు కోసేంతవరకు జాగ్రత్తగా వుంచాలి.

జాగ్రత్త సాగులో మొక్కలు

చిరుధాన్యాలలో జొన్న ముఖ్యమైనవంట. జనవరి - ఏప్రిల్ మాసాల్లో జొన్నపంటను విత్తి లాభదాయకంగా సాగు చేయవచ్చు. హెక్టారుకి 8-10 కిలోల విత్తనాలు అవసరమవుతాయి. నల్లనేలలో ఈ పంట అధిక దిగుబడినిస్తుంది. విత్తనం వేసేముందు ధైరం (క్యాప్టాన్) 3 గ్రాముల మందును కిలో విత్తనాలతో కలిపి శుద్ధిచేసి వేసినట్లైతే కొంత వరకు సస్యరక్షణను సాధించినట్లే.

వర్షాధారంగాను, నీటిపారుదల క్రిందను పండించే పంటకు ఎకరాకు 2 టన్నుల పశువుల ఎరువును ఆఖరి దుక్కులో వేసి కలియదున్నాలి. వర్షాధారములకు 60-80 కిలోల నత్రజని, 40 కిలోల భాస్వరం, 30 కిలోల పొటాష్ నిచ్చే రసాయనిక ఎరువులు వాడాలి. నత్రజని ఎరువును రెండు ధఫాలుగా విత్తేటపుడు ఒకసారి, చేను కొంత మేర పెరిగిన తర్వాత రెండవసారి వేయాలి.

వర్షాధార పంటలలో విత్తిన 45 రోజులకు ఒక తడి ఇవ్వాలి. పంట పూత సమయంలో మరియు గింజలు పాలుపోసుకునే సమయంలో నీటి తడులు అవసరం. విత్తిన 20 రోజులకు గుంటకతో కలుపును తొలగించినట్లయితే తేమ వుండి మొక్కలు ఎదుగడానికి నహకరిస్తుంది. కలుపు మొలకెత్తక ముందు సిమాజిన్, అట్రజైన్ మందులను పిచికారీ చేసి నివారించవచ్చును.

సస్యరక్షణ :

విత్తనాలను ఆలస్యంగా విత్తినట్లయితే 50 ఎస్.పి కార్బోప్యూరాన్ మందును 100 గ్రా|| కిలో విత్తనానికి కలిపి శుద్ధి చేయాలి. ఇలా చేసినందు వల్ల మొవ్వ తొలిచే ఈగ బారి నుండి రక్షించు కోవచ్చు. లేదా 3 శాతం కార్బోప్యూరాన్ గుళికలను హెక్టారుకు 5 కిలోల చొప్పున విత్తనం మొలకెత్తిన 7,14,21 రో.జుల్లో మొక్కల మొవ్వలలో వేయాలి.

కాండం తొలిచే పురుగు నివారణకు 5 శాతం కార్బిరిల్ పొడి లేదా 10% BHC లేక 4 శాతం ఎండోసల్ఫాన్ మందును లేత మొక్కల మొవ్వలలో హెక్టారుకు 7.5-10 కిలోల

చొప్పున విత్తనం మొలకెత్తిన 25-35 రోజులలో వేసి నివారించ వచ్చును.

అగ్గిపురుగు మరియు మనికంకి నివారణకు క్లోరిఫైరిఫాస్ 20 EC మందును 2.5 మి.లీ|| లీటరు నీటికి కలిపి గాని, క్బురిల్ 50 శాతం నీటిలో కరిగే మందును 3 గ్రా|| లీటరు నీటిలో కలిపి గాని లేదా ఎండోసల్ఫాన్ 35EC 2 మి.లీ. లీటరు నీటిలో కలిపి గాని 600 లీ|| మందు ద్రావణాన్ని పంటపై పిచికారీ చేయాలి, అయితే మందులను మొక్కల కంకులపైన మాత్రం పడునట్లు జాగ్రత్త పడాలి.

లక్క పురుగు నివారించటానికి హెక్టారు 25-30 కిలోల గంధకపు పొడిగాని, 25 EC మిథైల్ డెమిటాన్ మందును 1 మి.లీ. లీటరు నీటికి కలిపి 600-800 లీటర్ల మందు ద్రావణాన్ని పిచికారీ చేయాలి.

తెగుళ్ళలో ముఖ్యంగా ఆకుముడుత తెగులు, బూజు తెగులు ఆశిస్తాయి. ఆకుముడుత తెగులు నివారణకు డైథీన్ జడ్ -78, విత్తిన 40-60 రోజుల కాలంలో పిచికారీ చేసి నివారించవచ్చును.

బూజు తెగులు నివారించటానికి 0.2 శాతం క్యాప్టాన్ 200 పి.పి.యం ఆరియెఫంగిన్ మందులను గింజ పుట్టిన సమయంలో ఒకసారి, గట్టిపడే సమయంలో మరొకసారి పిచికారీ చేయాలి.

పై విధంగా సస్యరక్షణ చర్యలు తీసుకున్నట్లయితే పంట దిగుబడిని పెంచవచ్చు. గింజ గట్టిపడిన తర్వాత పంట కోయాలి. గింజలను నెలకొక సారి ఎండలో ఆరబెట్టాలి. అలా ఎండబెట్టినపుడు పురుగులు ఆశించవు. ★

పైరుకు పైరుకు మధ్య కాలంలో జనుము, పిల్లి పెసర, వెంపలి వంటివి వేయండి. ఆ విధంగా వస్తే భూముల్లో నత్రజని శాతం పెరిగి, భూసారం అధికం అవుతుంది.

రొయ్యలలో వైరస్

రాష్ట్రంలో కోస్తా తీర ప్రాంతంలో రొయ్యల పెంపకం ప్రాధాన్యతను సంతరించుకుంది. ఇదీ కాలంలో అనేక ప్రాంతాలలో వైరస్ సోకి ఉత్పత్తి తగ్గి రైతులకు నష్టాల్లో కూరుకు పోయే ప్రమాదం ఏర్పడింది.

శీతాకాలంలో ఉష్ణోగ్రత తగ్గడం వల్ల నీటిలో ఆక్సిజన్ తగ్గి రొయ్యల పెరుగుదలకు అటంకం ఏర్పడింది. అంతే కాకుండా ఇటీవల కోస్తాలో కురిసిన భారీ వర్షాల మూలంగా సముద్రపు నీటిలో సెలినిటీ శాతం తక్కువగా కూడా వుంది. సాధారణంగా రొయ్యల చెరువుకు 10-25 పి.పి.టి శాతం సెలినిటీ వుండాలి. ఇటీవలి పరీక్షలలో అది తక్కువ నమోదైంది. దీనికి కారణం సముద్రం ద్వారానికి చేరిన వరద నీరని చెప్పవచ్చు.

దానికి తోడు రొయ్యలు వ్యాధి గ్రస్తం కావడం. ఈ ప్రభావం వల్ల రొయ్య మొప్పలు దెబ్బతింటున్నాయి. వ్యాధి తీవ్రత అధికంగా వుంటున్నది. నివారణ చర్యలు ఫలించడం లేదు. దీనికి కారణం యాజమాన్య పద్ధతులైన నీరుచేర్చడం, వదలడం ఒక మార్గం అయి వుండటం అని అధికారులు భావిస్తున్నారు. దీనిని కొంత మేర నివారించడానికి సముద్ర ఆటుపోటలకు అనుగుణంగా చెరువులను నీటితో నింపడం, వదలడం చేసినట్లైతే కొంత ప్రయోజనం వుంటుంది. ఈ వ్యాధి సోకడానికి మరొక కారణం కూడా వుంది. సముద్ర జలాలు కాలుష్యానికి గురైనందువల్ల ఈ ప్రమాదం ఏర్పడింది.

రొయ్యలకు వివిధ రకాలైన వైరస్లు ఆశించి వ్యాధులు కలుగజేస్తాయి. ఈ వ్యాధులను గుర్తించడం చాల కష్టం. వీటి లక్షణాలు శరీరం లోపలి భాగాలలోనూ, బయట కూడా కలిగి ఉంటాయి. ఈ వ్యాధికి గురైన భాగాలు కృశించి నశిస్తాయి. రొయ్యలు తమ సహజ రంగును కోల్పోయి నల్లగా గాని, వర్ణ విహీనంగా గాని మారుతాయి. వైరస్ వ్యాధులను నివారించటానికి మందులు లేవు. అయితే కొన్ని రసాయన పదార్థాలను వాడి వ్యాధి యొక్క తీవ్రత తగ్గించ వచ్చును. చెరువు నీటిని మార్పు చేయడం, కొత్త నీటిని తోడు కోవడం, వ్యాధికి గురైన రొయ్యలను చెరువు నుండి తరలించటం వల్ల ఈ వ్యాధులను కొంత వరకు అరికట్టడానికి వీలవుతుంది.

వ్యాధులను కలుగ చేయు వైరస్లు-

1) బ్యాకులో వైరస్ పీనయే

2) పైకోర్న వైరస్

3) పార్వో వైరస్

రొయ్యలకు వైరస్ వచ్చిందని తెలుసుకొనుటకు రొయ్యల కాలేయ వృక్క నిర్వాహక వ్యవస్థ మరియు మధ్య జీర్ణాశయము భాగాలను చిక్కటి ద్రవం వలె తయారు చేసి మైక్రోస్కోపు ద్వారా పరిశీలించాలి. స్థూపాకారంలో వున్న వైరస్ను కాలేయ వృక్క నిర్వాహక వ్యవస్థలోని ఎపిథీలియల్ కణజాలంలో గుర్తించ వచ్చును.

బ్యాకులో వైరస్ వల్ల కాలేయ వృక్క నిర్వాహక వ్యవస్థ ఉబ్బి ఉంటుంది. ఇతర ప్రత్యేక బాహ్య లక్షణాలు ఏమీ కనిపించవు. పైకోర్నోవైరస్ వ్యాధి కారక జీవులు వల్ల రొయ్యలకు ఆకలి మందగిస్తుంది. పెరుగుదల కుంటుపడి నిర్వాహక వ్యవస్థ లోని ఈ భాగాలు క్రుశ్ణిపోతాయి. పార్వో వైరస్ వ్యాధి వచ్చినట్లయితే రొయ్యల అంతర చర్మము, కాలేయ వ్యవస్థ కుళ్లే ప్రమాదం ఉంది.

ఈ వ్యాధిని వ్యాపింప జూసే వైరస్లు ఒక రొయ్య నుండి మరొక రొయ్యలోనికి నోటి రంధ్రము, శంఖపులు , జనన రంధ్రము, పాయల రంధ్రము ద్వారా ప్రవేశిస్తాయి. వైరస్లు ఎటువంటి పరిస్థితులలో నైనా రొయ్య శరీరంలోనే ప్రత్యుత్పత్తి జరుపు కుంటాయి. ఈ వైరస్లు శరీరం లోని కణజాలాల నుండి పోషక పదార్థాలను పీల్చి జీవిస్తూ, అతి తక్కువ కాలంలో అధిక సంఖ్యలో ప్రత్యుత్పత్తిని చేయగలవు. ఆ కారణం వల్ల తక్కువ సమయంలోనే ఎక్కువ రొయ్యలకు వ్యాప్తి చెంది, వాటిని వ్యాధికి గురి చేస్తాయి. ఈ విధంగా వైరస్ సోకిన రొయ్యలు వెంటనే మరణిస్తాయి.

ఈ వైరస్ను అరికట్టడానికి చెరువు నీటికి పీడోఫోర్ లేదా బెంజెల్ అమ్మోనియం క్లోరైడు లేదా సోడియం హైపో క్లోరైటు మందులను ప్రతి 10 లక్షల మిల్లీ లీటర్లలో 1-3 గ్రా|| ప్రకారం కలుపు కొని కొంత నివారించవచ్చు. ఈ మందును రొయ్యల పిల్లలను ఒక చెరువు నుండి మరొక చెరువుకు మార్పు చేయునపుడు ద్రావణంలో బాత్ లేదా డిప్ ట్రీట్ మెంట్ చేయాలి. వ్యాధి సోకిందని నిర్ధారణ జరిగిన వెంటనే రొయ్యలకు అంటిబయోటిక్ మందులను అవసరమైన మోతాదులో వాడాలి. వ్యాధి సోకి బలహీన పడిన రొయ్యలను బ్యాక్టీరియా వ్యాధులు రాకుండా ఉండేందుకు తగిన చర్యలు తీసుకోవాలి.

నినిధి పంటలలో కలుపు మొక్కల నివారణ

కలుపు మొక్కలు, పంట మొక్కలతో సమానంగా భూమి, గాలి, వెలుతురు, నీరు, పోషక పదార్థాలతో పోటీ పడి పంట మొక్కలకు అవరోధంగా వుంటాయి. మన దేశములో కలుపు మొక్కలు 40 శాతం, పురుగులు 30 శాతం, తెగుళ్ళు 20 శాతం, ఎలుకలు 5 శాతం, ఇతర కీటకాలు 5 శాతం పంటలకు నష్టం కలిగిస్తున్నాయి. కలుపు మొక్కల వలన ఇంత అధిక నష్టం జరుగుతూ ఎన్నో కోట్ల రూపాయలు వృధా అవుతున్నప్పటికీ మనము కలుపు మొక్కల నిర్మూలనను అశ్రద్ధ చేస్తున్నాము.

సాధారణంగా పంటలలో మొదటి 15 నుండి 45 రోజులు కొన్ని దీర్ఘకాల పంటలలో మొదటి 15 నుండి 60 రోజుల వరకు కూడా కలుపు మొక్కలు అధికంగా అభివృద్ధి పడుతుంటాయి. ముఖ్యంగా పంట మొక్కల తొలి దశలో కలుపు మొక్కలతో పోటీ వుండటం వల్ల, పంట మొక్కల పెరుగుదల దెబ్బతింటుంది. అందువల్ల మొదటి రెండు నుండి ఎనిమిదివారాలు కూలీలతో పంటలలో కలుపు మొక్కలు లేకుండా చేయటం చాలా అవసరం. వ్యవసాయ పనిముట్లను వాతావరణ పరిస్థితులు సరిగా లేక పోయినట్లయితే పంట పొలాలలో నడపటం కష్టం. ఒక వేళ నడపగలిగిన వరుసల మధ్యన కలుపు నివారించవచ్చు గాని మొక్కల మధ్యన కలుపు నివారణ సాధ్యపడదు. అందువల్ల మొక్కల మధ్య సాళ్ళ మధ్య కలుపును సులువుగా నివారించాలంటే ఏ పరిస్థితులలోనైనా నివారించుటకు కలుపు మందులను తప్పనిసరిగా వాడవలసి వుంటుంది. అయితే వివిధ పంటలకు నిర్ధారించబడిన కలుపు మందును, నిర్ధారించిన మోతాదులో వాడాలి.

డా॥ యన్. వెంకటరెడ్డి

శ్రీ సి. నర్సింహారెడ్డి

రాజేంద్రనగర్, హైదరాబాద్-500 020.

(సూచించబడిన కలుపు మందులలో ఏదో ఒకటి వాడవలయును)

పంటపేరు	కలుపు	భూములు	
కలుపు రకాలు	మందుపేరు	తేలికవి	బరువైనవి
		(కిలోలు/హెక్టారుకు)	
1. వరి			
ఎ) గడ్డిజాతి మొక్కలు	అనిలోగార్డు	1.0	1.2
మరియు తుంగజాతి	(అనిలోపాస్)		
మొక్కలు ఎక్కువగా	లేక	2.0	3.0
మొలచిఉన్నప్పుడు	(బుటాక్లోర్)		
	లేక		
	స్టాంప్	3.5	5.0
	(పెండిమిథలిన్)		
బి) తుంగజాతి మరియు	నాక్వీడ్	20.0	25.0
వెడల్పు ఆకులుగల	(2,4 డిఇఇ)		
మొక్కలు ఎక్కువగా			
ఉన్నప్పుడు			
సి) గడ్డిజాతి, తుంగ	అనిలోగార్డు	0.5+	0.6+
జాతి మరియు	+నాక్వీడ్	10.0	12.5
వెడల్పు ఆకులుగల	లేక బుటాక్లోర్+	1.0+	1.5+
మొక్కలు ఎక్కువగా	నాక్వీడ్	10.0	12.5
ఉన్నప్పుడు	పెండిమిథాలిన్	1.75+	2.5+
	+నాక్వీడ్	10.0	12.5
2. మొక్కజొన్న	అట్రటాప్	2.0	3.0
	(అట్రాజిన్)		

3. జొన్న	అట్రటాప్	1.5	2.0
4. సజ్జ	అట్రటాప్	1.5	2.0
5. గోధుమ	గ్రామినెస్	1.5	2.0
	(ఐసో ప్రాట్యూరాన్)		
6. వేరుశనగ	గోల్	0.5	0.6
	(అక్విఫ్లోరోఫన్)		
	లేక		
	లాసో	2.0	3.0
	(అలాక్టోర్)		
7. అముదాలు	గోల్	0.5	0.6
	లేక		
	స్టాంప్	3.5	5.0
8. ప్రొద్దు తిరుగుడు	స్టాంప్	3.5	5.0
పువ్వు, కుసుమలు			
నువ్వులు			
9. కందులు,	స్టాంప్	3.5	5.0
మంచి శనగలు	లేక		
	బేనలిన్	2.2	3.3
	(ఫ్లొక్లోరిన్)		
10. పెసలు	స్టాంప్	2.5	3.5
మినుములు	బేనలిన్	1.8	2.2
11. శనగ+కంది	స్టాంప్	3.5	4.5
శనగ+జొన్న	బేనలిన్	2.2	2.8
శనగ+ప్రొద్దు			
తిరుగుడుపువ్వు			
పసుపు+మొక్కజొన్న	అట్రటాప్	1.5	2.0
12. ప్రత్తి	గోల్	0.5	2.0
	లేక		
	స్టాంప్	5.0	6.5
13. చెరకు	అట్రటాప్+	4.0+	
	నాకవిడ్	20.0	
14. తుంగ	గ్లెస్ల్	2.5	3.8
	(గ్లైఫోసేట్)+		
	2 శాతం		
	అమ్మోనియం		

సల్ఫేట్			
15. పార్థినయం	అట్రాజన్	1.0	1.5
	2,4-డి	1.0-2.0	2.0-3.0
	(సోడియం)		
16. వెడల్పు ఆకులు	(గ్రమోక్సీన్)	4.0	6.0
గల మొక్కలు	పారాక్వాట్		

మొఖ్యమైన సూచనలు

1. కలుపు మందులు వేసినప్పటికీ, పంట వేసిన 25 నుండి 30 రోజుల తరువాత అంతరకృషి చేయటం మంచిది.
2. అంతర కృషి చేయాలనుకున్నప్పుడు కలుపు మందును 1/3 వంతు తగ్గించుకోవలయును.
3. పంటకు సరిపోయే కలుపు మందులు, సరి అయిన మోతాదులో సరియైన సమయంలో వాడవలయును.
4. బేనలిన్ మందు చల్లిన తరువాత మందు ఆవిరి కాకుండా భూమిని కలియదున్నాలి. తర్వాత విత్తనాలువేసుకోవాలి.
5. చాలా కలుపు మందులను, విత్తనాలు వేయగానే 24 గంటలలోపు భూమిపై పిచికారి చేయాలి.
6. 2, 4-డి, పంట మొక్కలు వేసిన మూడు వారాల తర్వాత వేయవలయును.
7. వరి నాట్లు పెట్టిన తరువాత 4 నుండి 7 రోజుల వరకు కలుపు మందులు వేసుకోవలయును.
8. మెట్ట సాగులో కలుపు మందులు పిచికారీ చేసుకోవాలి. కాని వరి పొలములో మాత్రము కలుపు మందులు పిచికారి కాని, ఇసుకతోకాని కలిపి చల్లుకోవచ్చును. హెక్టారుకు కనీసం 20 కిలోల ఇసుక వాడవలయును.
9. గ్లైసెల్ + 2 శాతం అమ్మోనియం సల్ఫేట్తో కలిపి హెక్టారుకు 2.5 నుండి 3.75 కిలోలు తుంగపై మాత్రమే చల్లాలి. 20 రోజులలో తుంగ, గడ్డలతో పోవును. పంట మొక్కలపై చల్లిన పంటమొక్కలు కూడ చచ్చిపోతాయి. కావున పంట మొక్కలపై గ్లైసెల్ చల్లకూడదు.

ఈ కాలంలో మామిడిని ఎలా రక్షించుకోవాలి?

మామిడి తోటల పెంపకం మన రాష్ట్రంలో క్రమంగా విస్తరిస్తోంది. ఫలితంగా సాగుకు పనికివచ్చే భూముల్లో కూడా మామిడి సేధ్యం విస్తరిస్తోంది. మామిడి తోటలకు తేలిక పాటి లోతైన భూములు అత్యంత సానుకూలమైనప్పటికీ లోతు తక్కువ భూముల్లో, రేగడి భూముల్లో, భూమిలో సున్నం అధికంగా ఉన్నా వేస్తున్నారు. లోతు తక్కువ భూముల్లో కాయ ఊరక పంట దిగుబడి తగ్గుతుంది. రేగడి భూముల్లో మురుగు నీరు పోయే అవకాశం లేక వర్షాకాలం పెరుగుదల

దెబ్బ తింటుంది. సున్నం ఎక్కువగా ఉన్న భూముల్లో పోషక పదార్థాల లోపాలు ఎక్కువ ఉన్నందువల్ల దిగుబడి దెబ్బ తింటుంది. అందువల్ల భూమి స్వభావాన్ని బట్టి యాజమాన్య చర్యలు తీసుకోవాలి.

మామిడి తోటలు బాగా పెరగటానికి 6వ సం॥ నుండి ఆ తర్వాత ప్రతి చెట్టుకు 1 కిలో సమానమైన నత్రజని ఎరువు 2 కిలోల సమానమైన భాస్వరం 500 గ్రా. సమానమైన పొటాష్ వేయాలి. జింక్ లోపం ఉన్న రేగడి భూముల్లో ప్రతి చెట్టుకు 500-750 గ్రా. వరకు జింకు సల్ఫేట్ను వేయాలి. జింక్ను చెట్టు పాదులో కాండానికి రెండడుగుల దూరములో 10-15 స్థలాల్లో రంధ్రాలు చేసి (15 సెం.మీ. లోతు) వేయాలి. పైన సూచించిన పోషక పదార్థాల్లో సగాన్ని సేంద్రియ ఎరువులైన పశువుల పెంట, కంపోస్టు పచ్చి రొట్ట ద్వారా వేయాలి. అంటే ప్రతి చెట్టుకు 50 కిలోల పశువుల పెంట, 10 కిలోల పాడి చేసిన వేపచెక్క, అముదపు పిండి వేయాలి. మిగతా నత్రజనిని

యూరియా ద్వారా వేయవచ్చును. భాస్వరాన్ని సూపర్ ఫాస్ఫేట్ ద్వారా వేయాలి పొటాష్ను మ్యూరేట్ ఆఫ్ పొటాష్ ద్వారా వేయాలి. పై ఎరువులను ఇప్పటికే రైతులు వేసి ఉంటారు. పై ఎరువులు వేయకపోయినట్లయితే, లేదా తక్కువ వేసినా రెండు శాతం యూరియా ద్రావణాన్ని నిండుపూత సమయంలో చెట్టుమీద, కాయ నిండుకున్నప్పుడు మరియు కాయలు కోసినపుడు పిచి కారీ చేయాలి.

గత రెండు సంవత్సరాల వరిశోధనలలో ఇనుము, మాంగనీసు లోపాలు గమనించబడ్డాయి. అయితే ఇవి ఆకులమీద ఏమాత్రం చిహ్నాలు కనపడటం లేదు. భూమిలో సున్నం ఎక్కువగా ఉన్న భూములలో ఇనుప లోపం రావడానికి అవకాశం వుంది. ఇట్టి భూముల్లో ప్రతి చెట్టుకు 200 గ్రా. ఇనుప చీలేట్ 10-15 స్థలాల్లో 20 సెం.మీ. లోతులో

వేయవచ్చు. లేదా 0.4 శాతం అన్నభేది ద్రవాన్ని లీటరుకు 4 గ్రా. వేయాలి. ఒక నిమ్మకాయ రసంతో కలిపి పిచికారీ చేయాలి. మాంగనీసు లోపాన్ని సవరించటానికి చెట్టుకు 3గ్రా. మాంగనీసు సల్ఫేటును ఒక లీటరు నీటిలో కలిపి రెండుసార్లు పిచికారి చేసి సవరించాలి.

తోటలో కలుపు లేకుండా అంతరకృషి చేయడం అవసరం. ఇంకా కాపుకు రాని తోటల్లో వేరుశనగ, మినుము, పెసర, మంచితెనగ, జనుము లాంటి పైర్లను వేయాలి. నీటి వసతి ఉన్న సందర్భాలలో ప్రతి చెట్టుకు విడివిడిగా నీరు కట్టాలి. ఒక పాదు నుండి ఇంకో పాదుకు నీరు పోకూడదు.

పిందె రాలుట మామిడిలో సహజం. పిందెరాల్పు తగ్గించటానికి నాప్తలీన్ ఎసిటిక్ ఆమ్లాన్ని 20 పిపియం లీటరు నీటికి 20 మి.లీ. గ్రా. మందును పిందె సమయంలో రెండు ధఫాలుగా పిచికారి చేయాలి.

మామిడి తోటల్లో తేనెమంచు పురుగు సామాన్యంగా కనిపిస్తుంది. ఈ పురుగులు చిన్నవిగా వుండి ఏడాది పొడవునా చెట్ల మొదళ్లలో ఉండి, పూత కాలంలో అభివృద్ధి చెంది రసాన్ని పీల్చి పంటను నష్టపరుస్తాయి. రసం పీల్చుకోవడం వల్ల పూత పూర్తిగా మాడిపోతుంది. లేత ఆకులు కొమ్మలు కూడా ముడుతపడి నరిగా పెరగవు. దాన్ని అదుపులో వుంచడానికి ప్రతి లీటరు నీటికి 0.5 మి.లీ. ఫాస్ఫోమిడాన్ లేదా 1.5 మి.లీ. 40శాతం మోనోక్రోటోఫాస్ మందును పూత సమయంలోను, పిందెసమయంలో పూత, ఆకులపై కాకుండా మొదళ్లపైన, కొమ్మలపైన పిచికారి చేయాలి. చెట్టుకు 10-20 లీటర్ల ద్రావణం పడుతుంది.

చాల సందర్భాలలో మంచువల్ల నల్లటి బూజు ఏర్పడి పూత, లేత కొమ్మల మీద నల్లటి మచ్చ ఏర్పడుతుంది. ఈ సమయంలో ప్రతి లీటరు నీటికి 4 గ్రా. గంధకం, ఒక మి.లీ. కేరథీన్ మందును కలిపి పిచికారి చేయాలి. అంతే కాకుండా పూలపై బూజు తెగులు వస్తుంది. ఫలితంగా కాయలు ఎండిపోతాయి.

మామిడికి మంగు తెగులు సాధారణంగా వస్తుంది. ఇది "ట్రీప్స్" అనే కీటకం వల్ల కలుగుతుంది. ఈ కీటకం కాయ, పిందె దశలలో పై చర్మాన్ని గీకటం వల్ల మంగు ఏర్పడుతుంది. దీని నివారణకు ప్రతి లీటరు నీటికి 1.5 మి.లీ. మోనోక్రోటోఫాస్ కాని 2 గ్రా. కార్బిరిల్ మందును లేదా 1.5 మి.లీ. రోగార్ ను గాని పిచికారి చేయాలి.

వరిలో నిద్రావస్థను తొలగించుట

యంటియు 1001, స్వర్ణ, చైతన్య, కృష్ణవేణి, వజ్రం, ప్రతిభ, లాంటి రకాల గింజలు పంట కోసిన వెంటనే విత్తితే మొలకెత్తవు. 2 నుండి 4 వారాల వరకు నిద్రావస్థలో వుంటాయి. కోసిన వెంటనే విత్తవలసిన సందర్భాలలో కొన్ని జాగ్రత్తలు తీసుకొని నిద్రావస్థ నుండి తప్పించవచ్చును. ప్రతి లీటరు నీటికి 7 మి.లీ. గాఢ నత్రికామ్లాన్ని వేసి, ఆ ద్రావణంలో 1 కిలో గింజలు నానబెట్టి ఒక రోజు ఆరబెడితే నిద్రావస్థ తొలగి మొలక శాతం అభివృద్ధి అవుతుంది. ఈ నత్రికామ్లాన్ని సిమెంట్ తొట్టిలలో కాకుండా, మట్టి తొట్టిలలో చేయడం మంచిది. దీనికి ప్రత్యామ్నాయంగా 36 గంటలు నానబెట్టి 12 గం||లకు తక్కువ కాకుండా మండి కట్టిన మొలక శాతం పెరుగుతుంది. లేదా విత్తనాలను వారం రోజుల పాటు మంచుతో ఆరబెట్టి, నీడలో ఎండబెట్టటం వల్లకూడా మొలక శాతం పెరుగుతుంది.

నిమ్మ-బత్తాయి సస్యరక్షణ

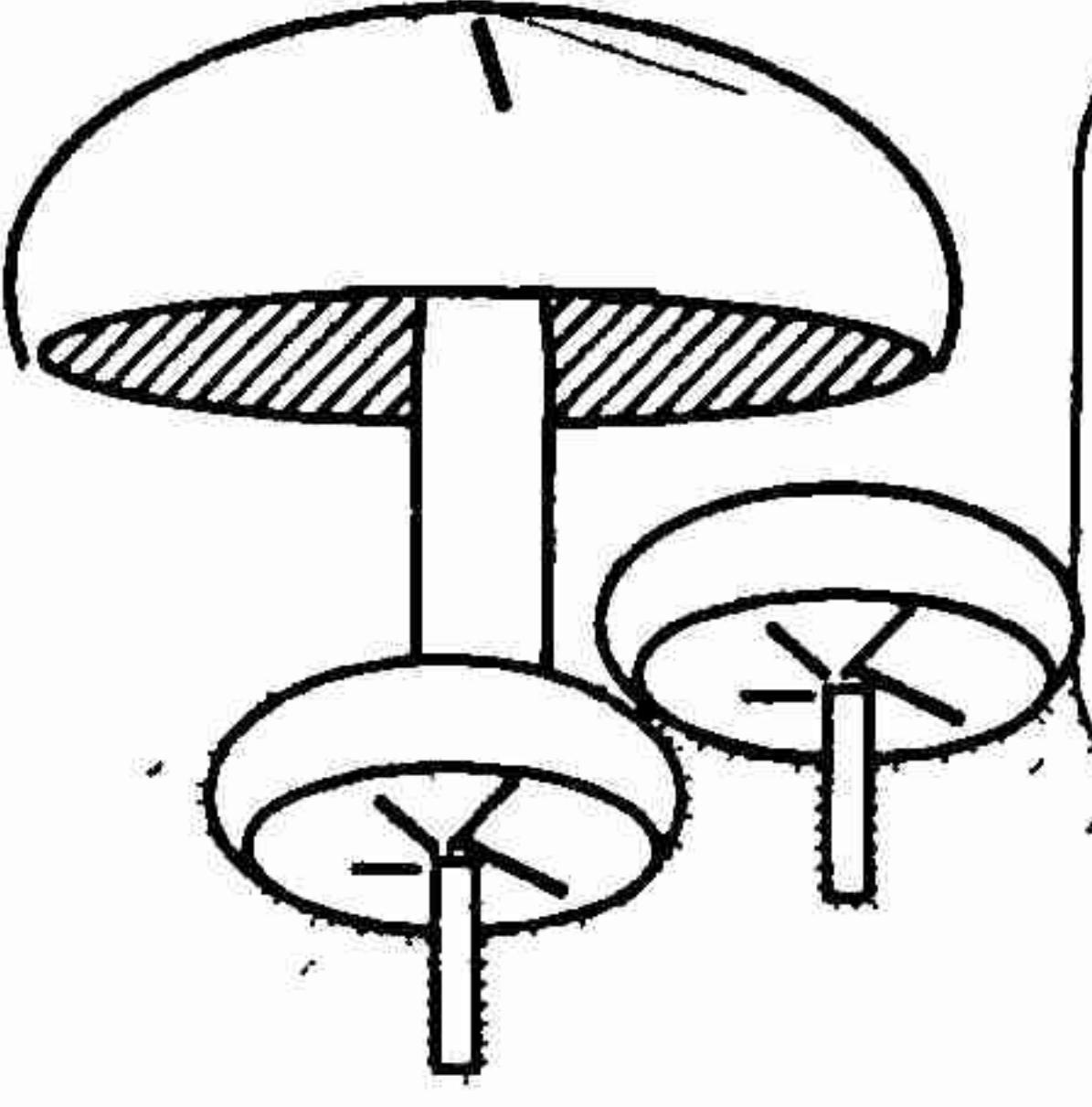
వౌణిజ్య పంటలైన నిమ్మ, బత్తాయి తోటలలో ఆకు ముడత పురుగు సామాన్యంగా ఆశిస్తుంది. ఈ పురుగు చిగు రాకులలోకి తొల్చుకొని క్రింది పొరలలోకి పోయి మెత్తటి పదార్థాన్ని తినివేస్తుంది. ఈ పురుగు తొల్చిన భాగం వంకర, టింకరగా చారలుగా ఏర్పడుతుంది. ఈ ఆకులు ముడుతపడి, ఎక్కువ గజ్జ తెగులు సోకి త్వరగా రాలిపోతాయి. ఈ సీజన్లో ఈ పురుగు వచ్చి అధిక నష్టం కలుగజేస్తుంది. దీని నివారణకు ప్రతి లీటరు నీటికి 1.5 మి.లీ. మోనోక్రోటోఫాస్ లేదా 0.2 మి.లీ. ఫెన్వలరెట్ వేసి 2 మి.లీ. రోగార్ను కలిపి చిగురు వచ్చినపుడు ఒకసారి, వారం రోజుల తర్వాత రెండవసారి పిచికారి చేయాలి.

పేనుకంబ కూడా ఈ తోటల్లో సామాన్యంగా వస్తుంది. ఈ బంక పురుగులు లేత చిగురు పూతపై వచ్చి రసాన్ని పీల్చడం వల్ల చిగురు వాడిపోవటం, పూత రాలిపోవడం జరుగుతుంది. ఆకులు ముడతలు పడతాయి. పెరుగుదల కుంటు పడుతుంది. దాని నివారణకు 1 లీ. నీటికి 2 మి.లీ. మెటాసిస్టాక్స్ లేదా రోగార్ మందును కలిపి పిచికారి చేయాలి.

యైట్ అనే కీటకాలు కూడా ఈ పంటలను నష్ట పరుస్తాయి. వీటిలో ఒక రకం పురుగులు ఆకులు, కాయలు పైన ఉండే నూనె గ్రంథుల చుట్టుచేరి రసాన్ని పీల్చడం ద్వారా చిన్న చిన్న మచ్చలు కలుగజేస్తాయి. ఇవి ఉధృతంగా వున్నట్లయితే ఆకులు పాలిపోయి, రాలిపోతాయి. దీని నివారణకు ఆకులపై ఈ మచ్చలు కనిపించిన వెంటనే నీటిలో కరిగే గంధకం 1 లీ. నీటికి 2 గ్రా. లేదా 3 మి.లీ. కెల్థీన్ లేదా 1.5 మి.లీ. జోలోన్ మందులను పిచికారి చేయాలి. మంగుమైట్స్ అనే రెండవ రకం కీటకాలు లేత కాయల్ని ఆశించి రసాన్ని పీల్చడం వల్ల కాయల పైభాగాంలో క్రమంగా ఊదా రంగు ఏర్పడుతుంది. ఈ తెగులు సోకిన కాయలు చిన్నవిగా వుండి తొలుగట్టిగా వుంటాయి. ఫలితంగా మార్కెట్ ధర పడిపోతుంది. ఇది చలికాలంలో వస్తుంది. దీని నివారణకు పైన చెప్పిన మందులను వాడి నివారించవచ్చును.

గజ్జ తెగులు కూడా ఈ పంటలను ఆశిస్తుంది. ఈ తెగులు ఆకులపై, పండ్లు, రెక్కలపై వస్తుంది. గజ్జ వల్ల కాయలు త్వరగా రాలిపోతాయి. ధర తగ్గిపోతుంది. ఈ తెగులు సోకిన రెమ్మలను నరికివేయాలి. దీని నివారణకు 1 గ్రా. అగ్రిమైసిన్ లేదా ఫోషామైసిన్, ప్లాంటా మైసిన్ మరియు 10 గ్రా. బైటాక్స్, లేదా 25 గ్రా. డైథీన్ యం45 లను 10 లీ. నీటిలో కలిపి 20 రోజుల కొకసారి పిచికారి చేయాలి.

పుట్టగొడుగుల పెంపకం బహుళ ప్రయోజనకారి

— టి. నాగేశ్వరబాబు

వ్యర్థ పదార్థాల నుంచి అత్యధిక పోషక విలువలు కలిగిన ఒక ముఖ్యమైన ఆహారాన్ని అందించడమేకాక వాతావరణ కాలుష్యాన్ని అరికట్టి భూసారాన్ని రక్షించగల బహుళార్థ ప్రయోజనకారులు పుట్టగొడుగులు. వర్షాకాలం ప్రారంభం కాగానే గ్రామీణ ప్రజలు పుట్టలలో పుట్టగొడుగుల కోసం అన్వేషిస్తుంటారు. సామాన్యంగా పుట్టగొడుగులను ఒకసారి రుచి చూసినవారు పదే పదే వాటి ప్రాచుర్యాన్ని వర్ణించి చెప్పడం గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో సర్వసాధారణం. ఇవి అన్ని కూడా ప్రకృతి సిద్ధంగా లభించే పుట్టగొడుగులు. ఒక పరిశ్రమగా

పుట్టగొడుగులను పెంచడం మన దేశంలో ఇంకా వృద్ధిలోకి రాక పోయినప్పటికీ 1706 నం॥నుండి పుట్టగొడుగుల పెంపకం (పెంచి, అమెరికా, చైనా, థాయ్‌లాండ్ దేశాల్లో వుంది. పెరుగుతున్న మన జనాభాకు అవసరమైన ఆహారోత్పత్తి దృష్ట్యా అధిక

పోషక విలువలు కలిగిన పుట్టగొడుగుల పెంపకాన్ని విస్తృతంగా చేపట్టవచ్చు. తక్కువ పెట్టుబడితో గ్రామీణ కుటీర పరిశ్రమగా స్థాపించడానికి కూడా ఇది ఎంతో అనువైనది. అంతేకాకుండా ఇందులో కొన్ని రకాలు ముఖ్యంగా వైట్ బటన్ ను చిన్న తరహా పరిశ్రమగా స్థాపించడానికి కాక 15 కోట్ల రూపాయల ప్రాజెక్టు వ్యయంతో నూరు శాతం ఎగుమతులు చేసే పెద్ద పరిశ్రమగా స్థాపించి విదేశీమారకద్రవ్యాన్ని ఆర్జించే అవకాశాలు కూడా మెండుగా ఉన్నాయి. ఇన్ని ప్రయోజనాలు ఉండడం చేతనే పుట్టగొడుగుల పరిశ్రమ బహుళార్థ ప్రయోజనకారి.

పుట్టగొడుగుల పరిశ్రమ

ప్రపంచ వ్యాప్తంగా 2,000 రకాలకు పైగా పుట్ట

గొడుగులను ఆహారపదార్థంగా వాడుతున్నారు. భారతదేశంలో 200 రకాల వరకు తినదగిన పుట్టగొడుగులు లభ్యమవుతాయి. వీటిలో ఎనిమిది రకాలను మాత్రమే కృత్రిమంగా పెంచడానికి అనువైనవిగా శాస్త్రజ్ఞులు భావించారు. మన రాష్ట్రంలో మూడు రకాలైన జాతులను సంవత్సరం పొడవునా పెంచడానికి అనువైనవిగా భావించి అభివృద్ధికి కృషిచేస్తున్నారు. అవి 1.వరిగడ్డి పుట్టగొడుగు (Volvariella Volvacea), 2. ముత్యపుచిప్ప పుట్టగొడుగు (Pleurotus Sajorcaju), 3. వైట్ బటన్ పుట్టగొడుగు (Agaricus Bisporus). వరిగడ్డి

అధిక పోషక విలువలగల ఆహారాన్ని అందించడమేకాక భూసారాన్ని రక్షించేగల బహుళార్థ ప్రయోజనకారులు పుట్టగొడుగులు.

పుట్టగొడుగు, ముత్యపు చిప్ప పుట్టగొడుగు రకాలు గ్రామీణ కుటీర పరిశ్రమ గా తక్కువ పెట్టుబడితో కూడా స్థాపించడానికి అనువైనవి. నిరుద్యోగులు, నిరక్షరాస్యులు, స్త్రీలు కూడా ఈ తెగల పుట్ట గొడుగుల పెంపకాన్ని స్వయంఉపాధి పథకం కింద

చేపట్టవచ్చు.

వరిగడ్డి పుట్టగొడుగులు :

గాలి, వెలుతురు స్వేచ్ఛగా ప్రసరించడానికి వీలుగా ఉన్న పాకకాని, గదిలో కాని 20-45 డిగ్రీల ఉష్ణోగ్రత ఉండేట్లు, తేమ తక్కువ ఉండేట్లు జాగ్రత్త తీసుకున్న ప్రదేశం వరిగడ్డి పుట్ట గొడుగులు పెంచడానికి అనువైనదిగా భావించవచ్చు. సాధారణంగా 30 డిగ్రీల సెంటీగ్రేడ్ ఉన్నట్లయితే అధిక ఉత్పత్తిని పొందవచ్చు. దీని సాగుకు అవసరమైన ఇతర పదార్థాలు స్పాన్ (పుట్టగొడుగు విత్తన పదార్థము), వరిగడ్డి, కొయ్యచట్రం, ప్లాస్టిక్ పేపర్, యూరియా, డెట్టాల్, బిహెచ్ సి, ఇటుకలు, కంది, శనగ, పెసర, అలసంద,

పిల్లిపెసర పప్పు పాడి మొదలగున్నవి. ఇవన్నీ కూడా అందరికీ అందుబాటులో ఉండేవి మాత్రమే. స్పాన్ ని మాత్రం తయారుచేసుకోవచ్చును లేకపోతే కొనుగోలు కూడా చేసుకోవచ్చును.

సాగు విధానం :

10 అంగుళాల వ్యాసార్థం మరియు 26 అడుగుల పొడవు వుండేట్లుగా వరిగడ్డిని చిన్న చిన్న కట్టలుగా కట్టాలి. ఇటుకలు పేర్చినేలమట్టానికి ఎత్తుగా మడి వేయడానికి ప్లాట్ ఫారం తయారుచేసుకోవాలి. గడ్డి కట్టను మంచినీటిలో సుమారు 12-16 గంటలు నానబెట్టి తీయాలి. ఎక్కువగా ఉన్న నీరు జారిపోయేట్లు కట్టలను 15-20 నిముషాలు నిల బెట్టాలి. కొయ్య చట్రాన్ని డెట్టాల్తో శుభ్రపర్చాలి. చట్రాన్ని ఇటుకలతో పేర్చిన ప్లాట్ ఫారంపై వుంచి మొదటి వరుస 6-8 గట్టి కట్టలను ఒకదాని ప్రక్కన ఒకటిగా పేర్చాలి. మొదట వరుస కట్టలపై పుట్టకొక్కు విత్తనాన్ని అంచుల నుండి 10 సెం.మీ. దూరంలో 10 సెం.మీ. ఎడంగా కుప్పలుకుప్పలుగా నాలుగుపక్కల ఉంచాలి. దీనిపై సుమారు 5 గ్రాముల పప్పు పాడిని, పావు లీటరు 5 శాతం యూరియా నీళ్లను చల్లాలి. అదేవిధంగా మొదట వరుసకు అడ్డంగా రెండవ వరుస, రెండవ వరుసకు అడ్డంగా మూడవ వరుస, మూడవ వరుసకు అడ్డంగా నాలుగో వరుస, నాలుగో వరుసకు అడ్డంగా అయిదవ వరుస గడ్డి కట్టలను పేర్చుతూ వరుసల మధ్య విత్తన పదార్థాన్ని పప్పుపాడిని, యూరియా నీళ్లను చల్లాలి. నాలుగవ వరుసపైన అంచుల వెంటనే కాకా ఉపరితలంపై అంతటా స్పాన్ ని పప్పుపాడి, యూరియానీరు చల్లి అయిదవ వరుసను పేర్చాలి. చేతులతో కట్టను కొంచెం నొక్కిమడిపై మైనపు కాగితం కప్పాలి. ప్రతిరోజూ మైనపు కాగితాన్ని తీసి మడిలోని తేమ ఆరిపోకుండా కొంచెం మంచినీటిని స్ప్రే చేయాలి. గది లేక పాకలో తగినంత తేమ, చల్లదనం ఉండటానికి మళ్ళీ చుట్టూ గొడల వెంట తడిపిన గోనె పట్టాలను వేలాడ దీయాలి. వాటిని తడిగా ఉంచడానికి అప్పుడప్పుడు నీరు స్ప్రే చేస్తుండాలి. సుమారు రెండు వారాలలో పుట్టగొడుగులు మొలకలను గమనించవచ్చు. ఇవి 4-5 రోజుల్లో పెద్ద వవుతాయి. గొడుగుల విచ్చుకోకముందే అంటే బటన్ దశలోనే వాటిని కోయాలి. ఇలా వారానికి కొకసారి చొప్పున మొత్తం మూడు కాపులు రాగలవు. ఇలా పుట్ట గొడుగులు వచ్చినంత కాలం మడిని ఉంచి ఆ తర్వాత మడిని తీసి వేయవచ్చు. మడికి చీమలు పట్టకుండా చుట్టూ నేలపై 10 శాతం బిహెచ్ సి పాడిని చల్లాలి. మడికి ఏదైనా తెగులు సోకినా అటువంటి

వాటిని గమనించి నిర్మూలించి ఇతర మళ్లకు సోకకుండా జాగ్రత్తపడాలి.

ముత్యపుచిప్ప పుట్టగొడుగులు

26 డిగ్రీల సెంటీగ్రేడ్ ఫ్లస్ 2 డిగ్రీల సెంటీగ్రేడ్ ఉష్ణోగ్రత మరియు 80-95 శాతం తేమ గలిగిన తాటాకు షెడ్ లేక గది ముత్యపు చిప్ప పుట్టగొడుగులను పెంచడానికి అనువైనది. దీనికి అవసరమైన స్పాన్, ఎండుగడ్డి, 30 x 60 సెం.మీ మందమైన ప్లాస్టిక్ సంచి, కొయ్య, స్టీలుతో చేసిన అరల చట్రం, ప్లాస్టిక్ బ్రేలు, డెట్టాల్, పప్పుపాడి, బిహెచ్ సి మొదలగునవి.

సాగువిధానము

గడ్డి మొక్కలను 12-16 గంటలపాటు తాగే మంచి నీటిలో నానబెట్టి తీయాలి. వాటిని మరుగుతున్న నీటిలో అరగంటపాటు ముంచి తీయడం ద్వారా వాటిని శుద్ధి చేయాలి. శుభ్రపరచిన గడ్డి మొక్కలలో ఎక్కువగా ఉన్న నీటిని తీసివేయడానికి వాటిని అరగంటసేపు నీడలో ఆర బెట్టాలి. సీసాలో వున్న పుట్టగొడుగు విత్తన పదార్థాన్ని శుభ్ర పర్చిన ఇనుప కడ్డీ సహాయంతో శుభ్రపరచిన బ్రేలో వేసి జొన్నవిత్తనాలకు శిలీంధ్రం బాగా వట్టేట్లుగా శుభ్రమైన చేతులతో కలపాలి. గడ్డిమొక్కలను మైనపు సంచిలో 5 సెం.మీ. మందం వరకు వేయాలి. ఈ మొదటి పొర గడ్డి మొక్కలపైన ఒక గుప్పెడు పుట్టగొడుగు విత్తన పదార్థాన్ని సమానంగా పరచిదానిపై ఒక టీ స్పూన్ పప్పుపాడిని చల్లాలి. ఇదేవిధంగా 5 సెం.మీ. మందంగల పొరలను చేసి ప్రతి పొరపైన విత్తన పదార్థాన్ని, పప్పుపాడిని తప్పనిసరిగా చల్లాలి. సంచుల మూతలను బెయిన్ దారంతో గట్టిగా కట్టి చట్రం అరలలో ఒకదాని పక్కన మరొకటిగా పేర్చాలి. పాక లేక గదిలో తగినంత తేమ, చల్లదనం ఉండడానికి గదిలో గోతాం పట్టలు వేలాడకట్టి వాటిని అప్పుడప్పుడు తడుపుతూ వుండాలి. సుమారు 15 రోజుల్లో గడ్డి మొక్కలపైన తెల్లని బూజు దట్టంగా వ్యాపించడం గమనించిన తర్వాత సంచిని జాగ్రత్తగా బ్లేడుతో చీల్చి మైనపు కాగితాన్ని విడతీయాలి. అప్పటి నుండి మడి తడిగా వుండేట్లు రోజూ కొంచెం నీరు స్ప్రే చేయాలి. మైనపు సంచిని తీసివేసిన 4-5 రోజుల్లో పుట్టగొడుగులు బయటకు రావడం గమనించవచ్చు. పెద్దవైన పుట్టగొడుగులను ఏరోజు కారోజు బ్లేడుతో కోయాలి. ఒక వారం తరువాత రెండవ కాపు వస్తుంది. పుట్టగొడుగులు వస్తున్నన్ని రోజులు మళ్లనీ ఉంచి తర్వాత వాటిని తీసివేయాలి. ప్రతి మడి 2, 3 కాపులలో 2 నుండి 3 కిలోల వరకు పుట్టగొడుగులు రావచ్చు. మళ్లకు

పుట్టగొడుగులు 34 వేళ్లతో...

చెరకు నరకటం - బెల్లం తయారీలో మెళకువలు

చెరకు తోటలను నరకుటలో ఈ క్రింది విషయాలను గమనంలోకి తీసుకోవాలి. అవి (1) రసంలో ఘనపదార్థములు కనీసం 18 శాతం వున్నపుడు మాత్రమే నరకాలి. గడ మొదటి సగభాగం, చివరి సగభాగం రసంలోని ఘన పదార్థములు ఇంచుమించు సమానంగా వుంటే నరకవచ్చు.

(2) తోటలను నేల మట్టానికి కొంచెం క్రిందిగా నరకాలి.

(3) చీడపీడలు ఆశించిన తోటలను, నీటి ముంపుడు మరియు గాలులకు పడిపోయిన తోటలను సాధ్యమైనంత వరకు డిశంబరు - జనవరి నేలలో కొట్టాలి.

(3) నరికిన చెరకు గడలలో చెత్త-వేళ్ళు, మట్టి లేకుండా జాగ్రత్త పడాలి.

(4) చెరకు గడ చివర 5, 6 కణుపుల దవ్వ భాగం నరికి విత్తనంగా ఉపయోగించాలి.

బెల్లం -

చెరకు రసములను మరగబెట్టి అందులోని మలిన పదార్థములను తెట్టును సాధ్యమైనంత వరకు తీసివేసి ఇగుర బెట్టగా లభించే ఘనపదార్థాన్ని మనం బెల్లం అంటాం.

మంచి బెల్లం పాడిగాను, గట్టిగాను బంగారపు రంగు కలిగి వుంటుంది. తేమ 6% శాతం కంటే తక్కువ ఉన్నట్లయితే నాణ్యత చెడిపోకుండా ఎక్కువ కాలం నిల్వ ఉంటుంది. మంచిబెల్లాన్ని తయారు చేయాలంటే సక్రమ పద్ధతిలో చెరకు తోటలు పెంచడం, తయారీలో ఉత్తమ పద్ధతులు అవలం బించాలి - మంచి బెల్లం ఇచ్చే రకంలో శ్రేష్టమయినది కో 7706 రకం.

బెల్లం తయారీ - జాగ్రత్తలు -

చెరకు మొదళ్ళలో చక్కెర పాలు అధికంగా వుండటం

వలన దుబ్బు మొదలుకు నరకాలి. ఎలుకలచే కొట్టబడిన చెరకులను, చచ్చిపోయిన చెరకులను తీసివేయాలి. పిలకలు ఉన్న చెరకు గానుగు అడిస్తే నాణ్యతగల బెల్లం రాదు. అందువల్ల వాటిని అదిలోనే తొలగించాలి. చెరకు కొట్టిన వెంటనే గానుగాడుట అన్నివిధాల శ్రేష్టం. ఆలస్యం అయితే బ్యాక్టీరియా చేరి రసనాణ్యత కుంటుపడుతుంది. చెరకు కొట్టి ఎండలో కుప్ప పెట్టిన ఎడల మొదటిరోజు తూకం తరుగుతుంది. కాని రసపు నాణ్యత పెరుగుతుంది. అయితే అంతకన్నా ఎక్కువ కాలం ఉంచి నట్లయితే రైతుకు నష్టం వస్తుంది. తప్పనిసరి పరిస్థితులలో అడటం ఆలస్యం అయితే

చెరకును గుట్టలుగా పెట్టి, చెరకు చెత్తకప్పి, పలుచగా నీరు చల్లినట్లయితే తూకం, నాణ్యత తరుగుదల కొంత నివారించ వచ్చును.

గానుగలు -

చెరకు నుండి వీలయినంత ఎక్కువ రసమును పొందా లంటే గానుగలు మంచిది. నిలుపుగా ఉన్న మూడు రోలర్లు ఉండి, పశువులతోను,

విద్యుత్తోను నడిపించేవి వాడుకలో వున్నవి. పశువులతో నడిపించడం వల్ల 15% రసం నష్టపోతున్నాం. అందువల్ల సాధ్యమైనంతవరకు విద్యుత్ లేక డీజల్తో గానుగ ఆడించడం అనుకూలం. అడ్డుగా ఉన్న రోలర్లు లాభసాటి. గానుగాడిన రసమును పులిసిపోకుండా త్వరగా పెనంలో పోసి మరగ బెట్టాలి. వీటికై ఉపయోగించే పాత్రలు ఎప్పటికప్పుడు శుభ్రం చేయడం మంచిది. రసాన్ని చల్లని ప్రదేశంలో వుంచడం గాని పరిమితంగా సున్నం కలిపి పులియడాన్ని తగ్గించ వచ్చును.

చెరకు రసాన్ని మరగబెట్టడానికి వెడల్పుగాను, లోతు తక్కువగా వున్న ఇనుప పెనములు వాడాలి. ఇలా వుండటం వల్ల త్వరగా మరగడం కాకుండా, రసం అంతా ఒకే విధంగా మరిగి త్వరగా బెల్లం తయారవుతుంది. బెల్లం నాణ్యత రసం

తరువాయి 34 లో...

ఆముదం సాగు మేళకువలు

వాణిజ్య పంటలలో ఆముదం పంట ముఖ్యమైనది. దీనిని వేనవీలో జనవరి రెండవ వారం వరకు విత్తనానికి అనుకూలం. నీరు నిలిచే నేలలు, చవుడు నేలలు ఈ పంట సాగుకు పనికి రావు. హెక్టారుకు 12-15 కిలోల విత్తనాలు సరిపోతాయి. 3 గ్రా. థైరం లేదా క్యాప్టాన్ మందును కిలో విత్తనాలకు కలిపి పొడితే మంచిది.

రకములు

అరుణ, అనే రకం 95-100 రోజులు పంటకాలంతో 20.కి క్వంటాళ్ళు దిగుబడి నిస్తుంది. భాగ్య అనే రకం 130 రోజుల వ్యవధితో 35 క్వంటాళ్ళు దిగుబడి నిస్తోంది. సౌభాగ్య 25-40 క్వంటాళ్ళు దిగుబడితో 200-220 రోజుల పంటకాలం కలిగి వుంటుంది. TMV రకం 150 రోజులు పంటకాలంతో హెక్టారుకు 6-8 క్వంటాళ్ళు వస్తుంది.

హెక్టారుకు 5 టన్నుల పశువుల వేరుపును వేసి దుక్కిలో కలియదున్నాలి. ఇది కాకుండా 40 కిలోల చొప్పున నత్రజని, బాస్వరం 20 కిలోల పొటాష్ నిచ్చే రసాయనిక ఎరువులు వేయాలి. నత్రజనిని మాత్రం రెండు ధఫాలుగా వేయాలి. విత్తనం పొడి దుక్కిలో వేసి నీరు పెట్టాలి. మొక్క

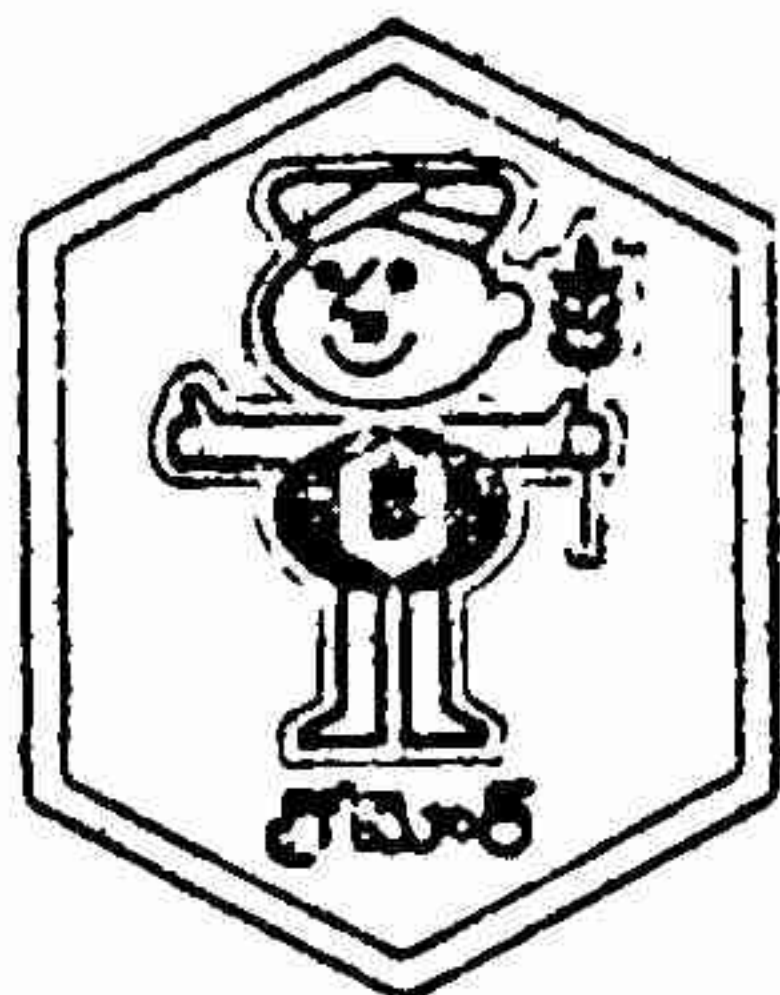
పెరుగుదలను బట్టి నీరు పెట్టాలి. 15 రోజులలో, తర్వాత 40 రోజులలో రెండు సార్లు కలుపు తీయడం మంచిది. లేదా హెక్టారుకు 1.2 కిలోల నైట్రోఫిన్ లేదా ఆల్క్లర్ 1.5 కిలోలు కలుపు మొక్కలు మొలవక ముందే వాడి నివారించ వచ్చు.

సస్యరక్షణ

దాసరి లేక నామాల పురుగు ఆముదం పైరును ఆశించి అపారంగా నష్టపరుస్తుంది. దీని తాకిడికి ఆకులు, రెమ్మలు, పూర్తిగా తిని వేయబడి తిరిగి విత్తనం వేయవలసిన (పమాదం ఏర్పడు తుంది. దీని నివారణకు ఎండోసల్ఫాన్ 35 శాతం EC మందును (1.5-2.0 మి.లీ) లీటరు నీటికి కలిపి లేదా 40 శాతం EC మోనోక్రొటోఫాస్ 2.0 మి.లీ ఒక లీటరు నీటికి కలిపి గాని హెక్టారుకు 1000 లీ. మందు ద్రావణాన్ని చల్లాలి.

ఆకుమచ్చ తెగులు కూడా ఒక బెడదగా ఉంటుంది. దాని నివారణకు థైథీన్ యం-45 మందును 2 గ్రా. లీటరు నీటికి కలిపి హెక్టారుకు 1000 లీ. మందు ద్రావణాన్ని పచికారీ చేయాలి.

చేనుకు చేవ, రైతుకు రాక్కం - గ్రోమోర్

కోరమాండల్ ఫెర్టిలైజర్స్ లిమిటెడ్

1-2-10, సర్గార్ పటేల్ రోడ్, సికింద్రాబాద్-500 003

గొర్రెలకు వచ్చే జబ్బులు - నివారణ

గొర్రెల పెంపకం అనేది ఒక వృత్తిగా తరతరాలుగా వస్తున్నది. గొర్రెలను శాస్త్రీయంగా పెంచడంవల్ల మంచి లాభాలను పొందవచ్చును. గొర్రెల నుండి మాంసం, తోళ్లు చర్మాలు మొదలైన అమ్మకాల ద్వారా మంచి ఆదాయం వుంటుంది. వీటికి ఈ కాలంలో జబ్బు వాతపడి చని పోవడం ఎక్కువగా వుంటుంది. కావున క్రింది సూచనల ఆచరించి నివారించు కోవచ్చును.

ఒక ఆరోగ్యవంతమైన గొర్రె శరీర ఉష్ణోగ్రత, ఉచ్చాసన నిశ్వాసాల రేటు, గుండె కొట్టుకునే రేటు ఇలా ఉంటాయి.

సాధారణ ఉష్ణోగ్రత - 39.4° సెంటీగ్రేడు

గుండె కొట్టుకునే రేటు - ని:కి 68-90 సార్లు

ఉచ్చాసన నిశ్వాసాల రేటు - ని:కి 20-30 సార్లు

జబ్బులు

కడుపుబ్బలం :

కారణం : గొర్రెలు కొన్ని రకాల పచ్చిగడ్డి అతిగా తిన్నప్పుడు ఇది వస్తుంది.

వ్యాధి లక్షణాలు : కడుపు ఉబ్బిపోయి

ఎడమవైపు తిత్తిలాగ సాగి ఉంటుంది.

వైద్యం : ఒక గ్రాము బర్పెంట్లైన్సు 2, 3 ఔన్సుల మంచి నూనెతో కలిపి త్రాగించాలి.

తిక్క :

కారణం : ఇది ఒకరకమైన సూక్ష్మక్రిముల వల్ల వచ్చే వ్యాధి.

లక్షణాలు : మేత మేయకపోవడము, సరిగా నిలుచుండ లేకపోవడము, నడిచేటప్పుడు తూలిపోవడము, నిలుచున్న చోటనే పరిభ్రమించడం.

వైద్యం : బ్రాడ్స్పెక్ట్రమ్ యాంటి బయోటిస్ టెర్రమైసిన్, టెట్రాసైక్లిన్ లాంటి తగు మోతాదులో ఇవ్వాలి.

గాలికుంటు :

ఇది ఒక అంటువ్యాధి. ఒక్కసారి మందలో ఒక గొర్రెకు వచ్చిందంటే నిమిషాల్లో వ్యాపిస్తుంది.

కారణం : ఇది అతి సూక్ష్మమైన క్రిమి వైరస్ వలన వస్తుంది.

లక్షణాలు : నోటిలోను, గిట్టల మధ్య వుండు పడి రొచ్చు కారుతూ ఉంటుంది.

వైద్యం : ఈ వ్యాధి రాకుండా టీకాలు వేయించి ముందు జాగ్రత్తలూ తీసుకోవడము ఎంతో అవసరము. వ్యాధి సోకిన వాటికి యాంటి సెప్టిక్ లోషన్తో కాళ్ళు కడగటము, లేక లోషన్ కలిపిన

నీళ్ళలో గొర్రెలను కొంతసేపు నిలబెట్టడము చేయాలి. నోట్లో పుళ్ళు ఉన్నచో బోరిక్ లోషన్తో నోరు కడుగుతూ ఉండాలి. ఈ వ్యాధితో బాధపడే గొర్రెలు ఆహారము నమిలి మింగలేక బలహీనపడి చనిపోతుంటాయి. అందుకని వీటికి జవకాని, అంబలికాని గొట్టముతో త్రాపడము మంచిది.

చిలుకు రోగము : తొలకరిలో గొర్రెలు పచ్చిక మేసినచో ఈ జబ్బు వస్తుంది.

కారణం : ఇది సూక్ష్మక్రిముల వలన వచ్చే జబ్బు.

లక్షణాలు : మేత మేయకపోవడము, బలహీనతగా ఉండటము, విరోచనాలు కావడము, సరిగ్గా నడవలేక పోవడము, మెలికలు తిరిగిపోవడము. ఈ జబ్బు వచ్చిన గొర్రెలు నిమిషాల్లో చని పోతాయి.

వైద్యం : ఈ జబ్బు వచ్చినప్పుడు నయం చేయడము కష్టము. అందుకని ముందు జాగ్రత్తగా టీకాలు వేయించే నివారణో పాయము అత్యంత ఉచితము. అయినా జబ్బు పడిన వాటికి సోడియం బైకార్బోనేటు, దాణాలో కలిపి తినిపించడము లేక యాంటిబయోటిక్ ఇంజక్షన్లు ఇవ్వడము చేయవచ్చును.

గొర్రెలలో అనారోగ్యానికి

కారణమైన పరాన్న జీవులు :

గొర్రెలలో పరాన్న జీవులు కొన్ని శరీరము లోపల మరియు కొన్ని

వెలుపల (చర్మము పైన ఉన్నిలో) ఉండి కొన్ని రకాల జబ్బులకు కారణభూతం అవుతున్నాయి. ఉదాహరణకు : శరీరము లోపం ఉండే పరాన్న జీవులు.

గొర్రెల రక్తము పీల్చివేసి వాటిని బలహీనపరుస్తాయి. దాని నుండి గొర్రెలకు రక్తహీనం జరిగి బలహీనపడిపోతాయి. క్రమేణా వాటి ఆకలి నశించి బక్కచిక్కిపోయి నడవటానికి చేతకాని విధంగా తయారవుతాయి. వీటికి రక్త విరోచనాలు కూడా కలుగవచ్చును. చాలా గొర్రెలకు గవద క్రింద నీరు దిగుతుంది.

వైద్యం : ఫిన్‌థయజిన్ అనే మందు పెద్దవాటికి 25 గ్రా. పెరిగే వాటికి వాటి బరువును బట్టి ప్రతి 25 కిలోల బరువుకు 15 గ్రా. చొప్పున ఇవ్వాలి. ఇలాగే ప్రతి 3 నెలలకు ఒకసారి ఈ మందును త్రాపుట వలన గొర్రెలకు చాలా ఉపయోగకరము.

శరీరముపై ఉండే పరాన్న జీవులు :

శరీరపు వెలుపల ఉండే పరాన్న జీవులు చర్మముపై ఉండి దురద పుట్టించి గొర్రెలకు ఇబ్బంది కలిగిస్తాయి. అవి విపరీతంగా రుద్దుకోవలము వలన ఉన్ని రాలిపోయి చర్మముపై దురదలు ఏర్పడి అవి బలహీనపడు

తాయి. పేలు, గోమార్లు, పిడుదులు మొదలగునవి ఈ కోవలోకి వస్తాయి.

వైద్యం : అప్పుడప్పుడు గమాక్సీన్ చల్లడం వలన ఈ పరాన్న జీవులను అరికట్టవచ్చును. మాలథియాన్, పారాథియాన్, నెరువన్ కూడా స్ప్రే చేయవచ్చును. లేదా ఈ మందులు కలిపిన నీళ్లలో గొర్రెలను ముంచి తీయవచ్చును.

గమనిక : ఎప్పుడైనా గొర్రెలు జబ్బు పడినచో మనమే వాటి చికిత్సకు పూనుకోకుండా దగ్గరలో ఉన్న పశు వైద్యుని సంప్రదించాలి.

వివిధ జబ్బులకు టీకాలు వేయించవలసిన క్రమ పట్టిక మరియు ఇతర రోగ నివారణ చర్యలు

గాలి కుంటువ్యాధి : సంవత్సరానికి రెండు సార్లు (మార్చి-అక్టోబరు) గొర్రెపిల్ల పుట్టిన వారము లోపల మొట్టమొదటి సారి ఈ టీకా ఇప్పించవలెను.

పారుడు రోగం : గొర్రె పుట్టిన 6 నెలలకు ఒకసారి, ఒక సంవత్సరము వయస్సు వచ్చిన తరువాత మరోసారి, ఆ తరువాత ప్రతి 3 సంవత్సరాలకు ఒకసారి.

మశూచి : సంవత్సరానికి ఒక్కసారి కాని లేక రెండు సార్లు (మార్చి మరియు అక్టోబరులో)

చిలుకు రోగం : మేలో మరియు నవంబరులో మొట్టమొదటిసారి 2 నెలల వయసు ఉన్నప్పుడు.

గొంతువాపు : (గెరక), జబ్బువాపు, మరియు అంథ్రాక్స్ : ప్రతి సంవత్సరం తొలకరి వానలు పడే ముందు.

ప్రతిసారి గొర్రెల నుండి ఉన్ని కత్తిరించిన తరువాత గొర్రెలను మందు కలిపిన నీళ్లలో ముంచాలి. అలాగే సంవత్సరానికి రెండు సార్లు (మార్చి, సెప్టెంబరు) పెద్దను స్ప్రే చేయాలి.

గొర్రెలలో పరాన్న జీవుల (ఏలికపాములు, జల గలు)ను న క్రమం తప్పకుండా ప్రతి సంవత్సరము వర్షా కాలము వచ్చే ముందు, వర్షాకాలం వెళ్ళిన తరువాత డీవార్మింగ్ అనగా పురుగులను చంపివేసే ముందు తాపించాలి.

పుట్టిన వెంటనే బొడ్డు కత్తిరించి అక్కడ టింక్చర్ అయోడిన్ పెట్టాలి. తరువాత పుట్టిన ప్రతి గొర్రె పిల్లకు కనీసము 3 రోజులు యాంబిబయాటిక్ మందు గొంతులోకి పోయాలి.

అప్పుడప్పుడు గొర్రెల మలము (పేడ) పశువైద్యునిచే పరీక్షింప చేయాలి. అలా చేయడము వలన గొర్రె శరీరములో పరాన్న జీవులు ఉన్నది లేనిది తెలిసిపోతుంది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ లో పాల ఉత్పత్తి పెంపు చర్యలు

గత సంచిక తరువాయి....

వాసిరెడ్డి నారాయణరావు

డైరీలు - కర్మాగారాలు

రాష్ట్రంలో 10 జిల్లా సహకారపాల ఉత్పత్తిదారుల సహకార సంఘాల ద్వారా 14 జిల్లాల నుంచి పాలు సేకరిస్తున్నారు. ఆ జిల్లాల పాల సేకరణ, పాల అమ్మకాలు, ఆ జిల్లా యూనియన్ల నిర్వహిస్తాయి. మిగతా 8 జిల్లాలలోని మిల్క్ షెడ్లో పాల సేకరణ, మార్కెటింగ్ అంతా రాష్ట్ర సహకార పాడి పరిశ్రమాభివృద్ధి సమాఖ్య నిర్వహిస్తుంది. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో 7 పాల పాడి కర్మాగారాలు, 10 జిల్లా డెయిరీలు, 63 పాలు శీతలీకరణ కేంద్రాలున్నాయి. రోజుకు 19 లక్షల లీటర్లు పాల సేకరించి శుద్ధిచేయగల శక్తి ఉంది. కర్మాగారాల్లో రోజుకు 13 లక్షల లీటర్లను పాలపాడి

చేయగల శక్తి ఉంది.

పాలసేకరణ - ఉత్పత్తులు :

పాలసేకరణ 1981-82 నుంచి 1993-94 మధ్య కాలంలో సాుకు 1392 లక్షల లీ. నుంచి 3485 లక్షల లీటర్లకు, నగటును రోజుకు 3.81 లక్షల లీ నుంచి 9.55 ల.లీ.లకు పెరిగింది. పాక్రయం సాుకు 1266 లక్షల లీ. నుంచి 2733 లక్షల లీటర్లకు, నగటున రోజుకు 3.47 లక్షల లీ. నుంచి 7.48 లక్షల లీటర్లకు పెరిగింది. సేకరణతకు తగినట్లుగా పాల అమ్మకం పెరగలేదు.

అక్టోబరు నుంచి మార్చి వరకు చల్లని కాలంలో పాల సేకరణ రోజుకు 12 నుంచి 16 లక్షల లీటర్లు. ఈ కాలంలో పాల అమ్మకాలు కొంచెం తగ్గుతున్నాయి. అమ్మకాలు పెంచని ఎడల సేకరించిన పాలలో దాదాపు సగం పాలు పాడిగా మార్చవలసి యుంటుంది.

1981-82లో 2,794 టన్నుల పాడి ఉత్పత్తి చేయగా 1992-93లో 7,044 టన్నుల పాలపాడి ఉత్పత్తియింది. ఎక్కువ కాలం నిల్వ చేయగల టెట్రాపాక్, టెట్రాబ్రిక్ పాలు

తయారికి 72.29 లక్షల లీటర్ల పాలు వాడారు. 1991-92ల 555 లక్షల లీటర్ల పాల ఇతర రాష్ట్రాలకు అమ్మారు. 1992-93లో 9110 టన్నుల నెయ్యి, 327 టన్నుల చీజు కూడా ఉత్పత్తియ్యాయి.

సేకరణలో వ్యత్యాసాలు :

అక్టోబరు నుంచి మార్చి వరకు చల్లని కాలంలో మొత్తం పాల సేకరణలో 60 శాతం ఉంటుంది. వేసవిలో జూన్ నుంచి ఆగస్టు వరకు సేకరణ దాదాపు మూడోవంతుకు పడిపోతుంది. చల్లని కాలంలో 2222 లక్షల లీటర్లు సేకరించగా మిగతా 6 మాసాల్లో 1263 లక్షల లీటర్లు 1992-

93లో మాత్రమే సేకరించారు. అమ్మకాలు సేకరణకు విరుద్ధం గా ఉంటాయి. వేసవి అమ్మకం 688 లక్షల లీటర్లు ఉండగా, చల్లకాలం అమ్మకాలు 577 లక్షల లీటర్లు మాత్రమే. వేసవి

కాలంలో గేదెల పాల ఉత్పత్తి తగ్గడమే దీనికి కారణం.

అవులు సంవత్సరం పొడుగునా కట్టి ఉనుతాయి. గేదెలు చలికాలంలో ఎక్కువగా చూలు కట్టుతాయి. ఉనుతాయి. పాల ఉత్పత్తి అధికంగా ఉంటుంది. వేసవిలో జూన్-ఆగస్టు మధ్య చాలా గేదెలు వట్టిపోతాయి. పాల ఉత్పత్తి పడిపోతుంది. వెండర్లు పాలలో నీరు కలిపి అమ్మడం ఎక్కువ అవుతుంది. గేదె లెక్కువగా నున్న గుంటూరు, ప్రకాశం, కృష్ణా, ఉభయ గోదావరి జిల్లాలో పాల ఉత్పత్తి దాదాపు మూడో వంతుకు తగ్గుతుంది. ప్రకాశం జిల్లాలో వేసవిలో పాల సేకరణ 108 లక్షల లీటర్లు ఉండగా చల్లని కాలంలో 239 ల.లీ. నల్గొండ, రంగారెడ్డి జిల్లా యూనియన్ వేసవి సేకరణ 39. ల.లీ., చల్లని కాలంలో పాలసేకరణ 108 ల.లీ. దీనికి విరుద్ధంగా అవుపాలు ఎక్కువగా పున్న చిత్తూరు జిల్లాలో వేసవి పాల సేకరణ 356 ల. లీ. కాగా

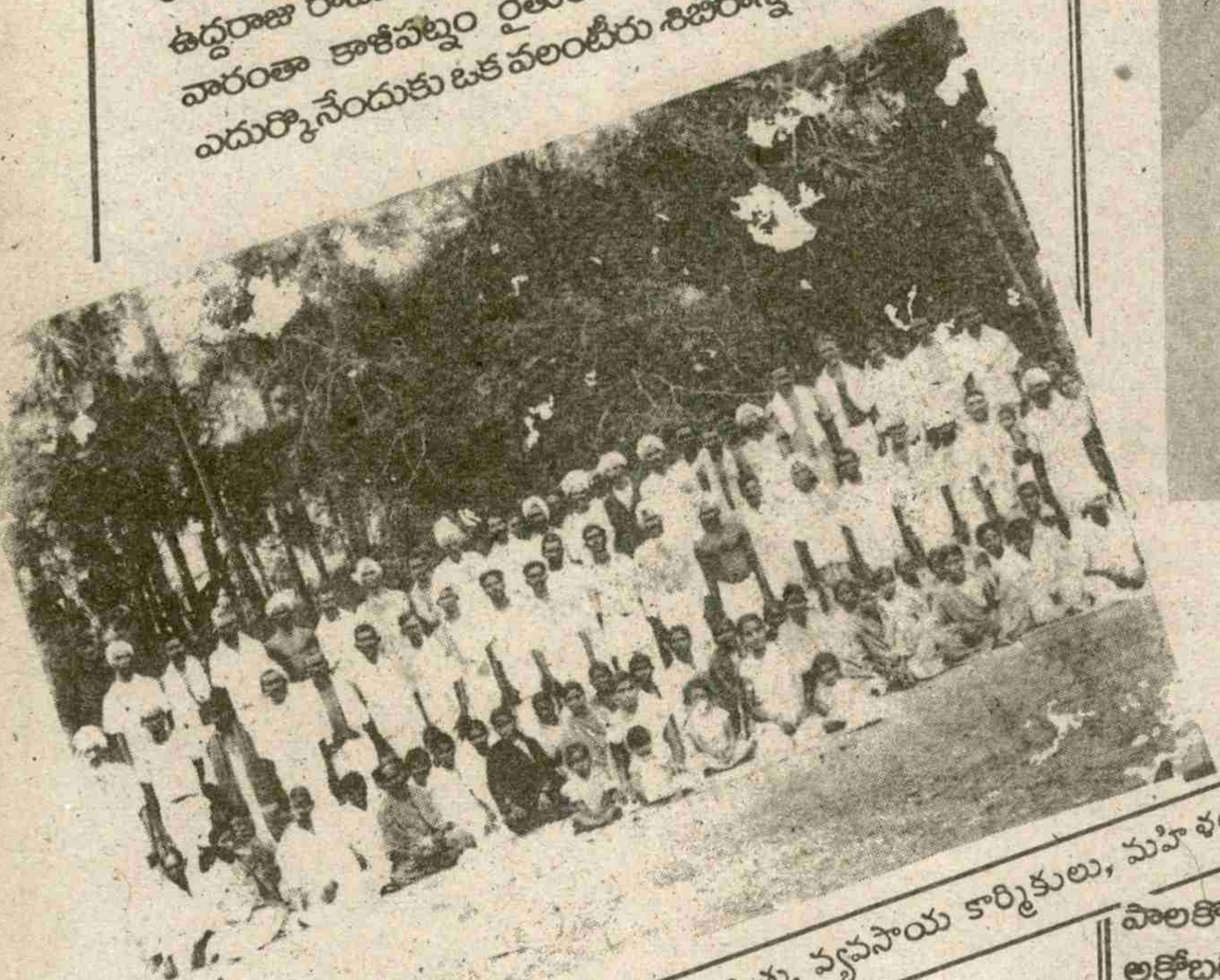
రాష్ట్రంలో తేలనీరి నగటుపాల లభ్యత రోజుకు 148 గ్రా. మాత్రమే. పాల ఉత్పత్తి ఇంకా 50 శాతం పెరిగితేనే మినిషిక్ కావలసి 200 గ్రా. పాలు లభిస్తాయి.

రైతు ఉద్యమ నేత

కాళిపట్నం రైతు పోరాట వీరుడు

కమ్యూనిస్టుల ఆధ్వర్యం 1936-42 కాలంలో జమిందార్ల దురాగతాలకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన రైతాంగ పోరాటాలలో కాళిపట్నం పోరాటం ఒకటి. అనేక మంది జమిందార్లకు కాళిపట్నం జమిందారు రెండ్రాకులు ఎక్కువ చదివాడు. భూపతిరాజు లక్ష్మీ నరసరాజు, సంకు అప్పారావు, ఉద్దరాజు రామం, అల్లూరి సత్యనారాయణ రాజు మొదలైన వారంతా కాళిపట్నం రైతులకు అండగా జమిందారును ఎదుర్కొనేందుకు ఒక వలంటీరు సిబ్బరాన్ని ఏర్పాటు చేశారు.

కాళిపట్నం రైతు పోరాటంలో పాల్గొన్న రైతు, వ్యవసాయ కార్మికులు, మహిళలు

మన రైతువాణి, రైతు సంఘం నివాళి

దీర్ఘకాలం ఆంధ్రప్రదేశ్ రైతు సంఘ అధ్యక్షునిగా, అఖిల భారత కిసాన్ సభ అధ్యక్షుడిగా పని చేసిన సి.పి.ఎం రాష్ట్ర నాయకుడు ఉద్దరాజు రామం 1994 నవంబరు 27న మృతి చెందారు. ఆయన మృతికి మన రైతువాణి తీవ్ర సంతాపం ప్రకటిస్తూ నివాళి అర్పిస్తున్నది.

జీవిత విశేషాలు

శ్రీ ఉద్దరాజు రామం గారు పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా పాలకొల్లు సమీపంలోని వాలమర్రు గ్రామంలో 1910 అక్టోబరులో జన్మించారు. అతి చిన్న వయస్సులో 1930 ఉప్పసత్తాగ్రహంలో పాల్గొని జైలు శిక్షను అనుభవించారు. 1931 రీసెటిల్మెంట్ ఉద్యమంలోను 1932లో రహస్య జీవితం అనుభవిస్తూ "వీరభారతి" పత్రిక నిర్వాహకుని తోడ్పడ్డారు. 1934లో కమ్యూనిస్టు పార్టీ సభ్యులుగా చేరి 1938-39లో కాళిపట్నం రైతుపోరాటానికి నాయకత్వ వహించారు. 1948-52వరకు రహస్య జీవితం గడిపారు. 1935-51 వరకు జిల్లా కమ్యూనిస్టు కార్యదర్శిగాను, తర్వాత ప్రదేశ్ రైతు సంఘం అధ్యక్షులుగా, ప్రధాన కార్యదర్శిగా కిసాన్ సభ అధ్యక్షులుగా బాధ్యతలు నిర్వహించారు. 1957 నర్సాపురం నుండి పార్లమెంటు సభ్యులుగా ఎన్నికైనా 1988 వరకు సి.పి.ఎం. కార్యదర్శి వర్గ సభ్యులుగా ఉండి తర్వాత అనారోగ్య కారణాలతో బాధ్యతలను విరమించారు. కా. రామం గారికి భార్య ముకుమారులు ఉన్నారు.

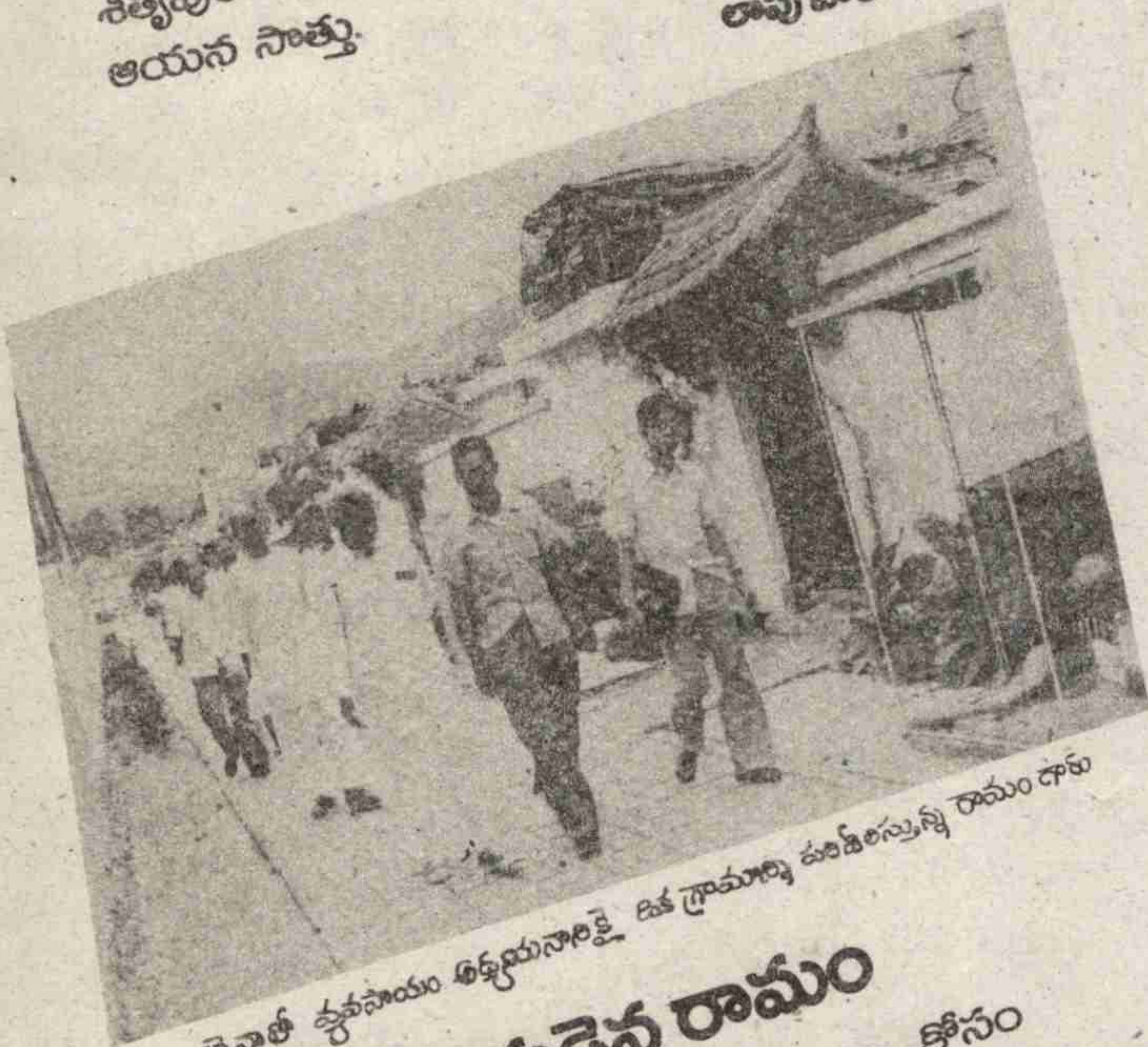

ఉద్ధరాజు రామం

నిరాడంబరత, నమ్రతకు మారుపేరు

స్వాతంత్ర్యోద్యమం నుండి కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం వరకు అంచలించలుగా నిలబడిన రామంగారు అన్ని విధాలా ఆదర్శం అనేమాటకు ప్రతిబింబం వారంటే అతిశయోక్తి కాదు. దేశభక్తి, ప్రజాసేవానురక్తి, తోటి వారిపై ప్రేమాభిమానాలు, నిష్కళంక స్వభావం, నిరాడంబరత, నమ్రత, మూర్తిభవించిన అలాంటి వ్యక్తులు చాలా అరుదు. శత్రువులు కూడా చేయెత్తిన మస్కరించక తప్పని జౌన్నత్యం ఆయన సొత్తు.

రావు బాలగంగాధరరావు

జైవాత్మ వ్యవసాయ ఉద్యమనాటికి జిత్ గ్రామాన్ని పరికిల్చుకున్న రామం ధాసు

దేశభక్తి ప్రేరేపించిన రామం

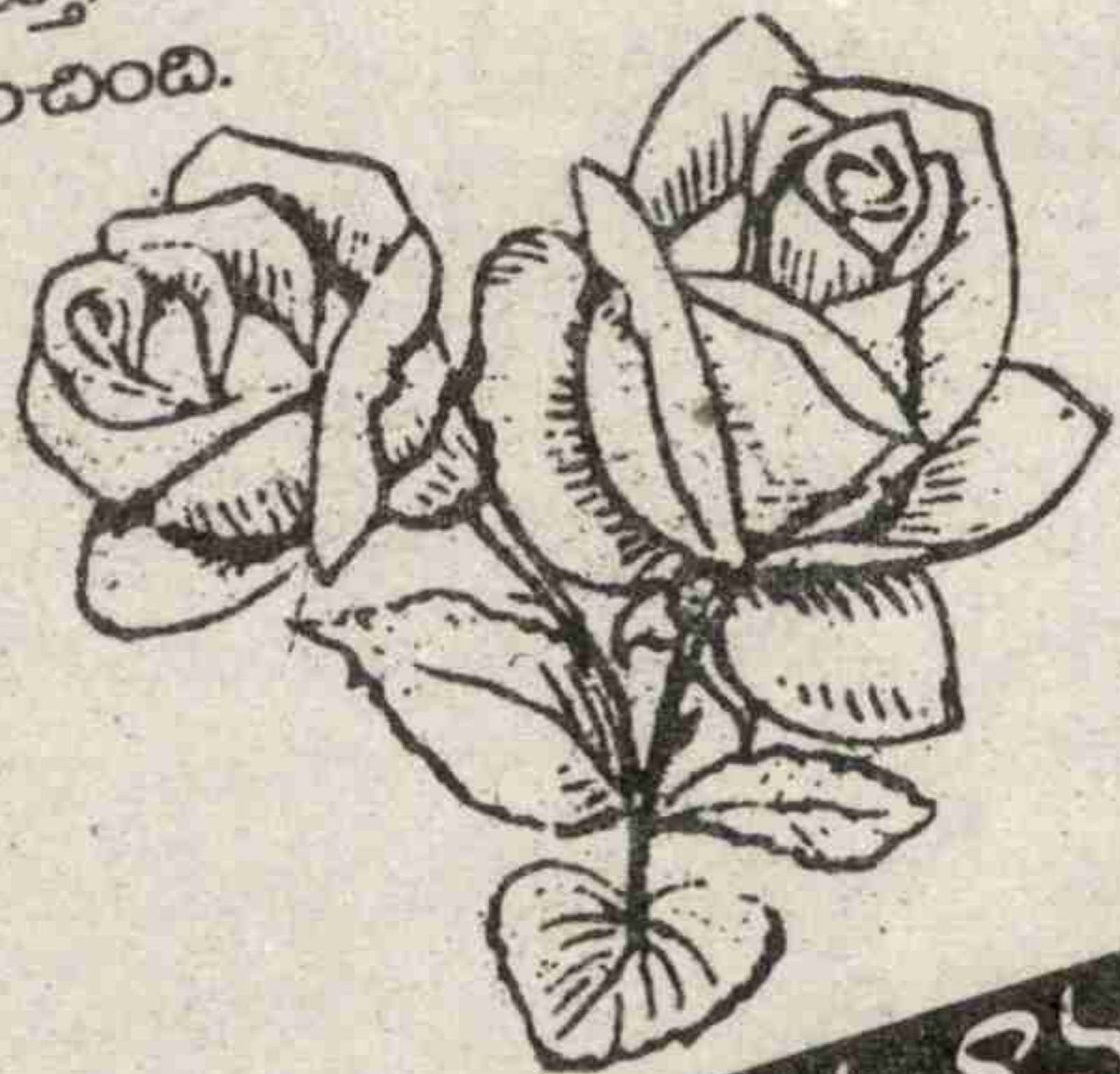
దేశభక్తి ప్రేరేపించే హిందీ అధ్యయనం కోసం యువకుడైన రామంలో బ్రిటిష్ వారిపై ద్వేషం ఆంగ్లంపైన కూడా మళ్ళించి, జాతీయాభిమానం హిందీ నేర్చుకోవాలని పురికొల్పింది. ఆంగ్ల విద్య చదవనని మెరాయించారు. తండ్రికి చెప్పకుండా రైలెక్కి కాశీ విద్యాపీఠానికి వెళ్ళారు. కాశీలో 360 సత్రాలు ఉంటాయని రోజుకొక్క సత్రంలో తింటూ ఖర్చులేకుండా హిందీ అధ్యయనం చేయవచ్చునని కలలుగన్నారు. అక్కడికి వెళ్ళిన తరువాత అక్కడ అలాంటిదేమీ లేదు. హిందీ నేర్చుకొని పార్లమెంట్ లో ప్రసంగాలు చేశారు. శివవర్మ పుస్తకాలు అనువాదం కూడా చేశారు.

అఖిల భారత కిసాన్ సభ సమావేశంలో సుందరయ్య ఎ.కె.జి. ఎం.బి. లతో...

అఖిల భారత కిసాన్ సభ నివాళి

అఖిల భారత కిసాన్ సభ మాజీ అధ్యక్షులు, మాజీ పార్లమెంటు సభ్యులు కా॥ ఉద్ధరాజు రామం మృతికి కిసాన్ సభ తీవ్ర సంతాపం ప్రకటించింది. తెలంగాణా పోరాటంలో పాల్గొన్న కా॥ రామంగారు 1982లో మిడ్నపూర్ లో జరిగిన మహాసభలో కిసాన్ సభ అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకోబడ్డారు. తన జీవితాన్ని రైతులకోసం, పీడిత ప్రజానీకానికై అంకితం చేసిన రామం గారికి సంతాపాన్ని ప్రకటిస్తూ, వారి కుటుంబ సభ్యులకు సానుభూతిని ప్రకటించింది.

ఆనందానికి అంకితమైన రామం

సమగ్ర వ్యక్తిత్వం మూర్తిభవించిన రామం ఆయన సహజంగా మానవతా వాది, మార్క్సిజం వైపు ఆకర్షితులైనవారు. పై రెండు అక్షణాల మేలుకలయకగా ఆయన జీవితయానం కొనసాగింది. ఆ విధంగా నిత్య జీవితంలోనూ రాజకీయాల్లోనూ కూడా రాణించారు. సద్గుణాలరాసిగా ఆయనలో సమగ్ర వ్యక్తిత్వం మూర్తిభవించింది.

మోటూరు హనుమంతరావు

చల్లని కాలంలో 400 ల. లీ. మాత్రమే. వ్యత్యాసం చాలా తక్కువ.

అత్యధికంగా పాలిచ్చే గేదెకంటే రెండు మూడు రెట్లు ఎక్కువ పాలివ్వగల అవులున్నాయి. గేదెపాల దిగుబడి రోజుకు 20 లీటర్లకు మించదు. కాని 65 లీటర్లు పాలిచ్చే అవులున్నాయి. 30 లీటర్లు పాలిచ్చే అవులు చాల ఉన్నాయి. అవుపాలలో 3.0 నుంచి 4.5 శాతం వెన్న, 8.5 శాతం వెన్న పోగా మిగిలిన ఘన పదార్థాలు (ఎస్.ఎన్.ఎఫ్) ఉండగా, గేదె పాలలో సాధారణంగా 6 నుంచి 8 శాతం వెన్న, 9.0 శాతం ఎస్.ఎన్.ఎఫ్. ఉంటాయి

మన ఒంగోలు అవులు కూడా రోజుకు 17 లీటర్ల పాలిస్తాయి. పైగా పాడికి, పనికి ఉపయోగపడతాయి. కొందరు అవులను కూడా పనికి వాడతారు. శ్రద్ధకరువై, 'ఈ జాతి అవుల్లో పాలసార తగ్గింది. ఇప్పటికైనా ప్రభుత్వ ప్రోత్సాహం లభించి, పోషకులు శ్రద్ధవహిస్తే తిరిగి ఈతకు రెండు వేల లీటర్లు పాలిచ్చి, పనికి కూడా ఉపయోగపడే పశువుగా తయారు చేసికోవచ్చు. దీనికి ప్రత్యేకంగా జాతి అభివృద్ధి సంఘం ఏర్పడి పనిచేయడం అవసరం.

పాల సేకరణ ధరలు :

పాల సేకరణ, పంపిణీ కార్యక్రమాలు క్రమస్థతిన ప్రభుత్వం, పాలసహకాం యూనియన్ల ద్వారా కొనసాగు తున్నాయి. కాని పాల ఉత్పత్తిదారులుగాని, వినియోగదారు లుగాని ధరలను గురించి సంతృప్తికరంగాలేరు. దీనికి పశుపోష కుని పరంగా పాల ఉత్పత్తి ఖర్చు, సంస్థపరంగా సేకరణ, ప్రాసెసింగ్, పంపిణీ ఖర్చులు అత్యధికంగా ఉండటమే ముఖ్య కారణాలు. హెచ్చుగా పాలిచ్చే పశువుల పోషణ చేపట్టి, పుష్కలంగా గ్రాసాలు ఉత్పత్తి చేసి మేపితే ఖర్చు తగ్గుతుంది. 'దురదృష్టిలేకుండా పథకాలు చేపట్టడం, పాల అమ్మకంలో నిర్లక్ష్యం చేయడం, కావలసిన దానికొ మించి నిబ్బందిని నియమించడం, అవినీతి, రాజకీయ ప్రాబల్యాలు చోటు చేసుకోవడం, మార్కెటింగులో నైపుణ్యత లోపించడం, వాణిజ్య దృష్టితో నిర్ణయాలు తీసుకోక పోవడం ముఖ్య కారణాలు.

హైదరాబాదు పట్టణానికి రోజుకు 8 లక్షల లీటర్ల పాలు అవసరం ఉండగా, సమాఖ్య పాల అమ్మకం రోజుకు రెండున్నర - మూడు లక్షల లీటర్లు మాత్రమే (35 శాతం) చల్లని కోకాకోలా, గోల్కొట్టా, లింకా, థమ్మి అవ్ వగైరా పానీయాలు ప్రతి బజార్లో లభిస్తాయి. కాని వేడిపాలు, చల్లని మజ్జిగ, పెరుగు, వన్నీరు, ప్లావర్డ్ పాలు, దూదపేడా, శ్రీకంట్ పాలతో చేసిన స్వీట్స్ ఎక్కడా కనిపించవు. ప్రతి మందుల షాపులో 'ఎవరిదే' మిల్కు లైటనర్, అమూల్ పాలు మొదలైనవి

మంచివని తెలిసినా, లభించినందున వాడటం లేదు. పాలు తాగే అలవాటు తగ్గుతోంది. కాఫీధర బాగా పెరిగిన ఈ సమయంలో వేడిపాల అమ్మకాన్ని ఎక్కువ చేయవచ్చు. ఎండా కాలం మజ్జిగ, ప్లావర్డ్ పాలు విరివిగా అమ్ముడు పోతాయి.

ప్రకాశం జిల్లాలో 5 సంవత్సరాలకు నిర్మాణం పూర్తి చేసుకొని రోజుకు 30 టన్నుల పాలపాడి చేయగల ఆధునిక కర్మాగారం రడీగా ఉంది. అలస్యం కావడం మూలంగా, ఖర్చు రెట్టింపు అయింది. నిబ్బంది నియామకంలో, నిర్వహణలో రాజకీయాలు చోటుచేసుకుంటే నాశనం కావటానికి ఎంతోకాలం పట్టదు. ప్రభుత్వ బ్రహ్మసూర హస్తం లేకుండా, రాజకీయ జోక్యం లేకుండా, నైపుణ్యత, అనుభవం గల నిబ్బందిని నియమించి నిర్వహిస్తే కర్మాగారం రాణిస్తుంది. ఉత్పత్తిదారులకు ఉపయోగపడుతుంది.

రాష్ట్రంలో తలసరి సగటుపాల లభ్యత రోజుకు 148 గ్రా. మాత్రమే. పాల ఉత్పత్తి ఇంకా 50 శాతం పెరిగితేనే మనిషికి కావలసిన 200 గ్రా. పాలు లభిస్తాయి.

ప్రతివారు పాలు వాడాలంటే, ధర వారికి అందుబాటులో ఉండాలి. పాల ఉత్పత్తి ఖర్చు తగ్గాలి. పశువుల సగటు దిగుబడులు పెరగాలి. మేతల ఉత్పత్తి రెట్టింపు కావాలి.

సత్వర పాల ఉత్పత్తికి విదేశీ సంకరజాతి అవుల పెంపుదల అవసరమే. కాని దేశీయ జాతుల పెంపుదలను అశ్రద్ధచేయకుండా, వాటిలో పాలసార పెంపుదలకు కృషి చేయాలి. ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు అమలు జరపాలి. మన వ్యవసాయ ఉప ఉత్పత్తులుగా లభ్యమయ్యే చొప్పలు, ఎండు మేతలు పై ఎక్కువగా ఆధారపడి, పాలిచ్చి, పనికి కూడా ఉపయోగపడగల ఒంగోలు లాంటి జాతులను వృద్ధిచేసుకోవడం అవసరం. దేశీయ పశుజాతుల్లాగా విదేశీ జాతులు గడ్డు పరిస్థితులను ఎదుర్కొనలేవు.

ఉత్పత్తి చేసిన పాలను సకాలంలో లాభసాటిగా సమర్థంగా అమ్మగలిగితేనే ఉత్పత్తి దారులకు ప్రోత్సాహం ఉంటుంది. గత సంవత్సరం సేకరించిన పాలు, పాల పదార్థాల అమ్మకంలో పాడిపరిశ్రమాభివృద్ధి సమాఖ్య విఫలమైంది. పాలపాడి, వెన్న, నెయ్యి నిల్వలుండి పోయాయి. డబ్బులేక ఉత్పత్తిదారులకు మాసాల కొలది డబ్బు చెల్లించ

నీరు ఎక్కువ ఉంది కదా అని, ఎక్కువ పెడితే పోషకాలు కొట్టుకు పోతాయి. పైరుకు కావలసినంత మేరకే తడులు ఇవ్వండి.

లేక పోరు. ఫలితంగా చిత్తూరు జిల్లా పాలసేకరణ రెండు లక్షల 25 వేల లీటర్ల మంది 75 వేలకు పడిపోయింది. పాడి పశువులను పోషించలేక అమ్ముకున్నారు. కడప, కర్నూలు, ప్రకాశం, ఉభయ గోదావరి జిల్లాలలో కూడా మాసాల కొలది బకాయపడ్డారు.

ఇప్పుడు రాష్ట్రంలో మూడు, నాలుగు ప్రయివేటు కంపెనీలు కూడా పాల వ్యాపారం చేపట్టారు. పటిష్టంగా, లాభసాటిగా వారి వ్యాపారం కొనసాగుతోంది. పాడి సమాఖ్య, యూనియన్లు ఈ పోటీని తట్టుకొని నిలబడగలగాలి. వారి ఆలోచనల్లో, పనిచేసేరీతుల్లో గణనీయమైన మార్పు రావాలి. లేని ఎడల ఆ సంస్థ, సంఘాలు కొనసాగలేవు. ఉత్పత్తి దారుల మన్ననలను పొందలేరు. పాలు, పాలపదార్థాల అమ్మకంలో నేర్పరితనం, నైపుణ్యత, అనుభవంగల వారిని ఎంపిక చేసి, మార్కెటింగ్ శాఖను పటిష్టంచేయాలి.

ఏ సంస్థకైనా వ్యాపారాన్ని వృద్ధి చేయటానికి తోడ్పడే ప్రచార యంత్రాంగం ఉండాలి. పాల వినియోగ దారులు, పాలుత్పత్తిదారుల మధ్య తిరిగి, పట్టణాల్లో, గ్రామాల్లో వారు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలను తెలుసుకొంటున్నప్పుడే, సమస్యలను సత్వరంగా పరిష్కరించటానికి, తప్పులు సరిదిద్దుకొని, ప్రగతి పంథాలో నడవటానికి వీలవుతుంది. అలాంటి ప్రత్యేక సిబ్బంది పాల సమాఖ్యను, యూనియన్లకు లేకపోవడం పెద్ద లోటు.

పాల పథకాలు ప్రారంభించిన 60వ దశకంలోని రాష్ట్ర పరిధిలో ఒక పరిశోధనా విభాగం ఉండేది. దాని వలన మన ప్రాంతాల్లో అందరికీ వచ్చే కొత్త రకాల పాల పదార్థాలు, పాల పానీయాలు రూపొందలేదు.

జిల్లా సహకార యూనియన్లకు సమాఖ్య అధ్యక్షున్ని ఎన్నుకునే అవకాశం లేదు. సమాఖ్య నుండి, జనరల్ మేనేజర్లను నియమించుకునే అధికారాలు లేవు. అంతా ప్రభుత్వ నియామకాలు, నిర్ణయాలే. ఈ విధానం అంధ్ర ప్రదేశ్ పాడిపరిశ్రమకు గొడ్డలి పెట్టు.

సహకార సంఘాలు బూజు పట్టిన చట్ట పరిధిలో నడవాలి. అంతా అధికార కేంద్రీకరణే. సంఘ సభ్యుల నిర్ణయాలకు, అభిప్రాయాలకు విలువలేదు. రిజిస్ట్రారు చెప్పిందే వేదం. సంవత్సరాల తరబడి ఎన్నికలు లేకుండా సొసైటీలు, యూనియన్లు నడుస్తాయి. అధికారంలో నున్న ప్రభుత్వ పక్షానికి చెందిన వారు ఎన్నుకునేటట్లయితే ఎన్నికలుంటాయి. లేని ఎడల అధికారుల పరిపాలనే. ప్రజా ప్రతినిధులుండరు. దీని మూలంగా సహకార సంఘాలు రాష్ట్రంలో రాణించడం లేదు. సహకార యాక్టున, రూల్సును మార్చి అధికారాలు

వికేంద్రీకరణ చేయాలి. ప్రజా ప్రతినిధులే సర్వాధికారులుగా ఉండాలి.

జిల్లా యూనియన్లకు పూర్తి స్వయం ప్రతిపత్తి ఉండాలి. పాలసేకరణ, అమ్మకం ధరలు గురించి వారికి పూర్తి అధికారాలుండాలి. ప్రభుత్వ జోక్యం ఉండరాదు. యూనియన్ లో పని చేసేవారంతా యూనియన్ నియమించిన వారే ఉండాలి. ఎన్నికలు నిలుపుదల చేసే హక్కు ప్రభుత్వానికి ఉండరాదు.

: మార్కెటింగ్ సమాఖ్య :

పాలపదార్థాల అమ్మకాలలో యూనియన్లకు తోడ్పడడానికి రాష్ట్రపరిధిలో స్వయం ప్రతిపత్తిగల ఒక మార్కెటింగ్ సమాఖ్య ఏర్పాటు చేయడం అవసరం. దీనికి యూనియన్లు ఎన్నుకున్న చైర్మన్, వారే ఎంపిక చేసిన యండి, నియమించిన సిబ్బంది ఉండాలి. ఈ సంస్థ కార్యక్రమాలు మార్కెటింగ్ వరకే పరిమితమై ఉండాలి.

: సమన్వయం :

పాడిపరిశ్రమాభివృద్ధి, పాల ఉత్పత్తి, పశుగ్రాస అభివృద్ధి మొదలైన విషయాలను రాష్ట్ర పరిధిలో సంబంధించినవి పశుసంవరక్షక శాఖ, వ్యవసాయ విశ్వ విద్యాలయం, పాడి పరిశ్రమాభివృద్ధి సమాఖ్య ఈ మూడు రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సంబంధించినవే. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిధులు సమకూరుస్తోంది. జిల్లా పరిధిలో ఈ శాఖల మధ్య సమన్వయం, సహకారాలుండటం అవసరం.

పాల ఉత్పత్తి గిట్టుబాటుగా ఉండని ఉత్పత్తిదారులు, నాణ్యమైన పాలు నరసమైన ధరకు లభిస్తున్నాయని వినియోగదారులు, భావించాలి. సగటున మనిషికి 250 గ్రా. పాలు రోజుకు లభ్యం కావాలి. ప్రతి వారు పాలను వాడాలి. పాలు, పాల పదార్థాలు తేలికగా ప్రతిచోట లభ్యంకావాలి. పాలు మంచి పోషక ఆహారంగా గుర్తిస్తారు. ప్రజలు ఆరోగ్యంగా ఉంటారు. అప్పుడే పాడిపరిశ్రమ రాణిస్తుంది.

ఎప్పుడూ ఒకే పైరును వండించటం మంచిది కాదు. మార్పు అవసరం. ఫలితంగా దిగుబడి పెరుగుతుంది. భూసారం రక్షింపబడి, అధిక ముపుతుంది.

భాస్వరం

నీత్రజని

పొంబోష

అధిక దిగుబడులు పొందుటకు అన్ని వేళలకు
కావాలి సారవంతమైన, అధిక దిగుబడినిచ్చే పొటాష్
రసాయనిక ఎరువులు. సరియైన
పొత్తిలో ఎరువు అంటే భాస్వరం, నీత్రజని,
వేస్తినే ఫలసాయం ప్రతిఫలాన్నిస్తుందని వేరుగా
చెప్పక్కర్లేదు. సుఫల కాంప్లెక్స్ ఎరువులో సమపాళ్లలో ఈ
పోషక పదార్థాలు రసాయనిక పద్ధతిలో ఉన్నాయి. అంతే కాక
సుఫలలో ఇతర సూక్ష్మపోషకాలైన ఫస్పర్, ఐరన్,
మెగ్నీషియం మరియు కాల్షియం కూడా
ఉన్నాయి. పైరుకు పచ్చదనంతోపాటు అధిక
దిగుబడికి సెసలైన నేస్తం - సుఫల.
త్రిగుణ సంగమం, రైతుల పాలిటి వరం.

త్రిగుణ సంగమం రైతుల పాలిటి వరం

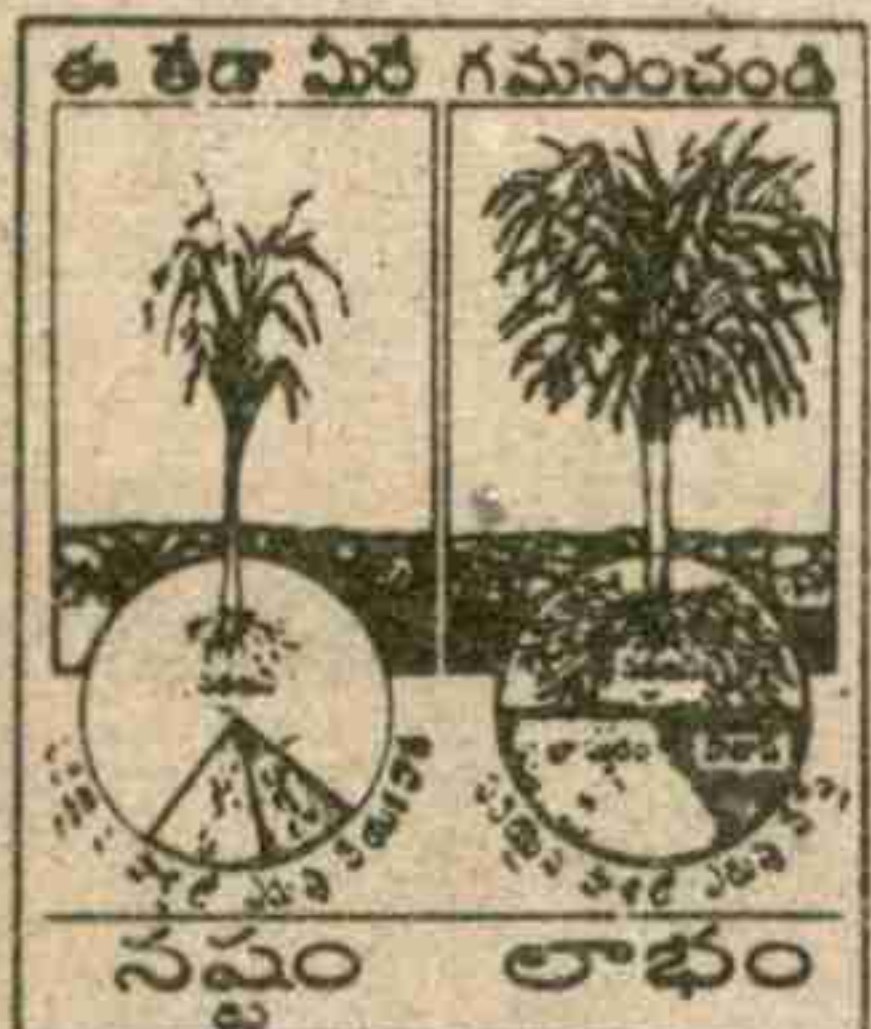

రాష్ట్రీయ కెమికల్స్
అండ్ ఫర్టిలైజర్స్ లిమిటెడ్
(భారత ప్రభుత్వ యాజమాన్య సంస్థ)
శ్రీ లక్ష్మీ
మొదటి అంతస్తు, 10-2-289/25
కాంతినగర్, హైదరాబాద్ - 500 028.

సుషల

+

ఉజ్వల యూరియా

గాట్ - వ్యవసాయ రంగం

దేశవ్రజల ఇష్టానుకూలంగా ప్రజల, పార్లమెంట్ ఆమోదం లేకుండా భారత ప్రభుత్వం "గాట్" ఒప్పందంపై సంతకం పెట్టింది. ఇది 1995 జనవరి 1 నుండి అమలులోకి వస్తుంది. ఈ ఒప్పందాన్ని త్రిప్పికొట్టండని వివిధ రాజకీయ పక్షాలు, సంఘాలు, మేధావులు ఎంతో ఆందోళన చేసినప్పటికీ, ప్రపంచబ్యాంకు, ఐయంఎఫ్ ఆఫ్ అప్పుల ఉచ్చులోపడి పి.వి. ప్రభుత్వం దొంగచాటుగా సంతకం చేసింది. ఈ ఒప్పందంలో ప్రధానాంశాలను ఇప్పటికే అమలులోకి తెచ్చింది. ఫలితంగా "చేదు చెక్కెర", వందల కోట్ల కుంభకోణాన్ని చవిచూసాం. చక్కెర ధర అమాంతంగా రూ.20లకు పెరిగింది.

ఎ.గో.వ.వ.అ.ల విషయంలో మహారాష్ట్ర రైతులు

సంకట పరిస్థితులను ఎదుర్కోవాల్సి వస్తోంది. మహారాష్ట్ర నుండి ఒక యూరోప్ దేశానికి ఎగుమతి చేసే డ్రాక్షపళ్ళలో శేష సస్యరక్షణ మందులు ఎక్కువగా ఉన్నాయనే నెపంతో ఆదేశం త్రిప్పి పంపించి వేసింది. వాస్తవానికి ఆ దేశంలో డ్రాక్ష ఉత్పత్తి పెరగడంతో మన ఎగుమతుల వల్ల స్థానిక మార్కెట్ ను రక్షించుకోవడం తో ఈ పరిస్థితి వచ్చింది.

ఇటీవల డచ్ దేశం సహకారంతో హాలెండుకు పూలను ఎగుమతి చేసే ఒక భారత కంపెనీ ఇదే చేదు అనుభవాన్ని చూడవలసి వచ్చింది. ఒప్పందం ప్రకారం కంపెనీ ఎగుమతి చేసే అన్నీ పూలను కొనుగోలు చేయాలి. పండించిన పూలన్నీ డచ్ సాంకేతిక నిపుణుల పర్యవేక్షణలో ఖచ్చితమైన నాణ్యతతో ఉన్నవే. అయినా అట్టి పూలలో జబ్బులున్న నూక్కు జీవులు న్నాయన్న మిషన్ ఎగుమతి చేసిన పూలను తిరిగి పంపారు. నిజానికి ఆ దేశాలలో పూల ఉత్పత్తి పెరగడం వల్ల మార్కెట్ ప్రయోజనాలను కాపాడుకోవడానికి మన ఎగుమతులను తిరస్కరించింది.

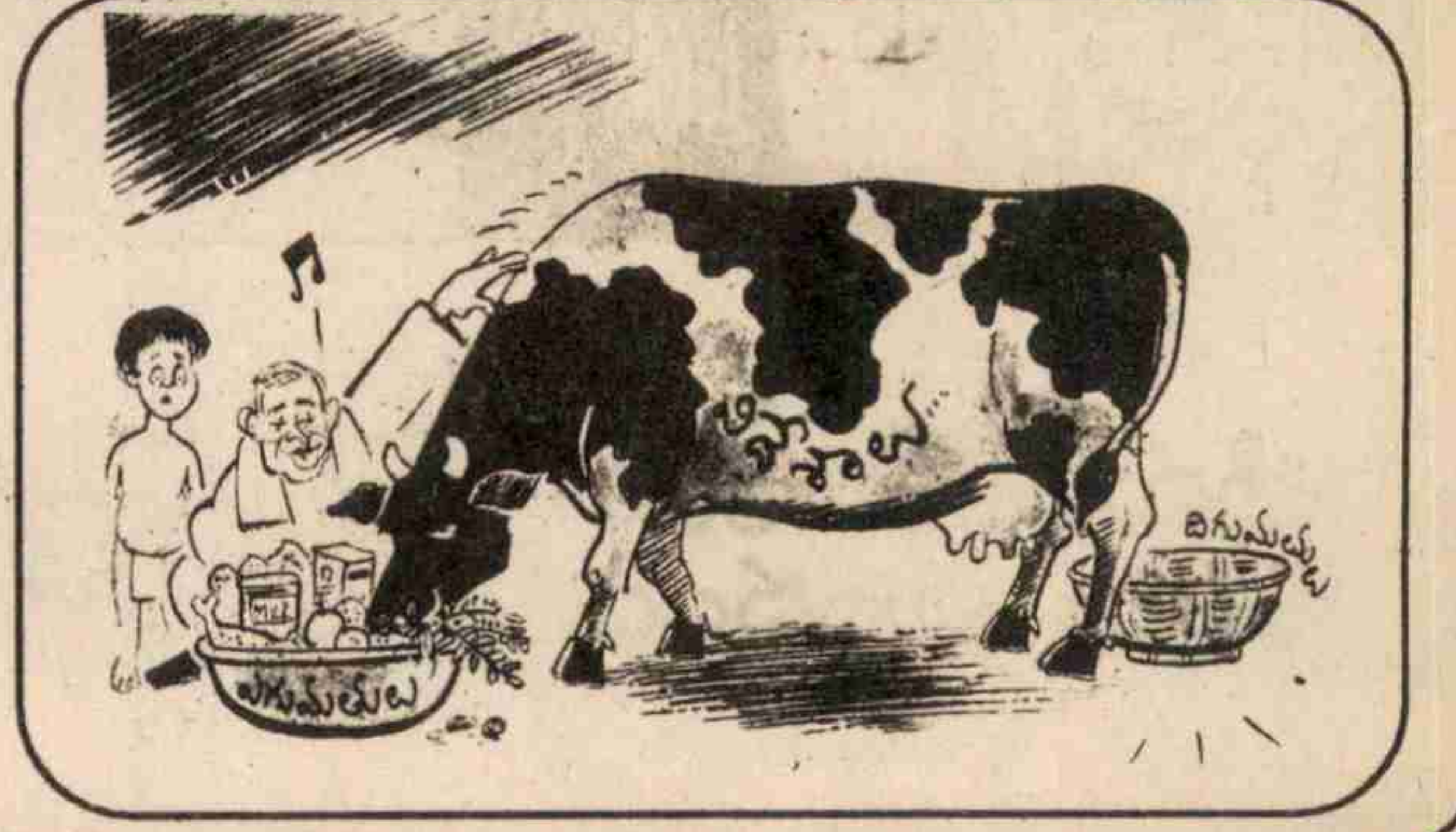
ఇక అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు గాట్ ఒప్పందం క్రింద సబ్సిడీలను తగ్గించడంతో మన వ్యవసాయ ఉత్పత్తులు చోకగా ఉండడం వల్ల ఎగుమతులు పెరుగుతాయని ప్రభుత్వం మనల్ని భ్రమింప చేసింది. ఈ ఒప్పందం అమలు లోకి రాకమునుపే అమెరికా సబ్సిడీలను 5 రేట్లు పెంచగా, జపాన్ నూటికి 90% ఉత్పత్తి ఖర్చును సబ్సిడీ ఇస్తోంది. ఆ దేశాలు ఇంత పెద్ద మొత్తంలో సబ్సిడీలు ఇస్తుండటంతో, మనం కేవలం 20% సబ్సిడీ ఇచ్చి పోటీకి తట్టుకుంటాం

అనడం భ్రమ అవుతుంది.

తగ్గించవలసిన సబ్సిడీలో కూడా కేవలం వ్యాపారంపై ప్రభావితం చేసే సబ్సిడీలను తగ్గించ వలసి వుంటుంది. ఏ ప్రభుత్వమయినా రైతు ఆదాయాన్ని పెంచడానికి ఇచ్చే సబ్సిడీలను తగ్గించాల్సిన

అవసరం లేదు. అందువల్ల అభివృద్ధి చెందిన దేశాల్లో రైతులకు ఇచ్చే సబ్సిడీలను ఏమాత్రం తగ్గించకుండా పేర్లు మార్చి కొనసాగించే అవకాశం కలిగింది.

జపాన్ లో అక్కడి రైతు పండించే ప్రతి కిలో బియ్యానికి మూడు కిలోల సమానమైన అదనపు ఆదాయాన్ని, రైతు ఆదాయాన్ని పెంచాలనే పేరుతో ఇస్తోంది. అమెరికాలో క్లిష్టమైన ప్రాంతాల్లో పొలాలున్న రైతులకు ఆదాయం కల్పించాలనే పేరుతో ఖర్చుపెడుతోంది. యూరప్ లో ఉత్పత్తిని క్రమబద్ధం చేయాలన్న పేరుతో బీడుగా వుండే భూములకు

ఆదాయాన్ని సమకూరుస్తోంది. పైన ఉదహరించినవేవీకూడా సబ్సిడీ క్రింద లెక్కలోకి రావు.

గాట్ అమలులోకి రాకముందే ప్రత్తి, పొగాకు రైతుల ఇక్కట్లు మనం చూసాం. అంతర్జాతీయ మార్కెట్లో ధర ఉన్నప్పుడు ఆధారపడు రైతులకు చేరదు. కాని అక్కడ డిమాండు తగ్గినా, ధర తగ్గినా దాని ప్రభావం రైతులపై ఏర్పడేది. దురదృష్టం కొద్దీ మన ప్రభుత్వం దళారీలకు మోసగాళ్లకు వత్తాసు పలుకుతోంది.

ఇక తక్కువ రోజులు నిలువ వుండే వండల్లు, కూరగాయలు, పూలు ఎగుమతులలో వ్యాపారులదే రాజ్యం ఎగుమతి లాభాల్లో ఏమాత్రం వాటా రావడం లేదు. ఎగుమతి చేసే కంపెనీల దారులు మంచి నాణ్యమయిన సరుకు తీసుకుంటూ మార్కెట్ రేటు కంటే 15 - 20% అధిక రేటు ఇచ్చి కొనుగోలు చేసినా, రైతులకు ఖర్చులు ఎక్కువగా వుంటున్నాయి. ఈ వ్యాపారంలో మధ్య దళారీలు మాత్రము అత్యధికంగా లాభాలు పొందుతున్నారు. రైతులు దోపిడీకి గురౌతున్నారు. దీనికి మారుగా మార్కెట్లో మధ్యదళారులను నిరోధించి ఉత్పత్తి దారుల సహకార సంఘాల ద్వారా నేరుగా ఉత్పత్తులను వినిమయదారులకు అమ్మినట్లయితే, వినిమయదారునికి రేటు పెరగకుండా ఉత్పత్తిదారులు తమ ఆదాయాల్ని 20 నుండి 25 శాతం వరకు తేలికగా

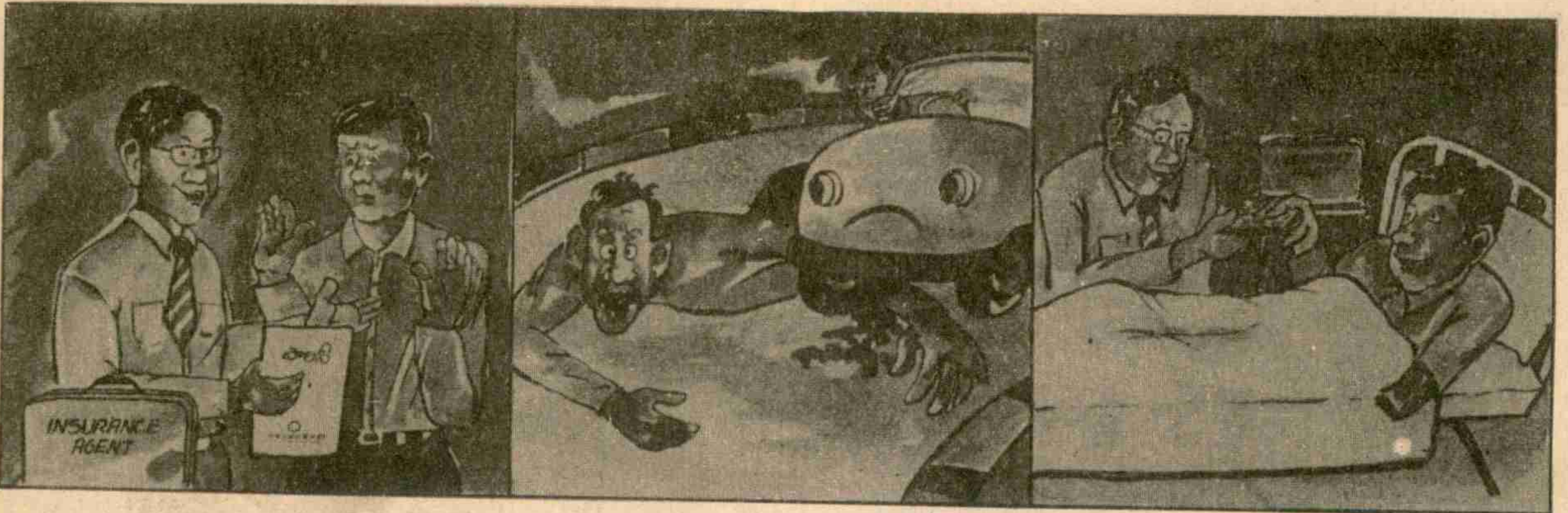
పెంచుకోవచ్చు. ఫలితంగా ఉత్పత్తి దారున్ని బహుళజాతి కంపెనీల దోపిడీ నుండి తప్పించవచ్చును. అందువల్ల బలమైన సహకార ఉద్యమాన్ని నిజాయితీపరుల ఆద్యర్యంలో నడిపించినట్లయితే ప్రజల అవసరాలు తీర్చడమే కాకుండా, రైతులకు కొంత ఊరట కల్పించవచ్చును. దీనికై ప్రజలు కదిలి పనిచేయాలి.

(డిశంబర్ 14న "హిందూ"పత్రికలో వచ్చిన సుమన్ నహాయ్ వ్యాసం ఆధారంగా)

నిమ్మలో పిందె రాలుట

నిమ్మలో పిందెలు, కోతకు వచ్చే పండ్లు రాలడం సహజం. దీనిని నియంత్రించేయడానికి 2, 4-డి అనే మందును ప్రతి లీటరుకు 10 మి.గ్రా. చొ॥ కలిపి పిచికారీ చేయాలి. ఈ మందును పూత సమయంలో మొదటిసారి పిందె వట్టిన నెల రోజుల తర్వాత రెండవసారి, కాయకోడానికి నెల రోజుల ముందు మూడవసారి పిచికారీ చేయవల్సి వుంటుంది. మోతాదును మించి మందును వాడకూడదు. ఈ విధంగా చేయడంవల్ల పిందె రాలటం తగ్గడమే కాకుండా, దిగుబడి 50% పెరుగుతుంది.

జనతా/వ్యక్తిగత ప్రమాద భీమాపథకం

భీమా చేయండి
రక్షణ పొందండి

ఓరియంటల్ ఇన్సూరెన్స్

దుర్భర స్థితిలో గ్రామీణ మహిళలు

సీతమ్మ నివేదిక

ప్రభుత్వ ప్రజా ప్రయోజనాలు పథకాలు

ఇవి ప్రజల సమస్యలను పరిష్కరించడంలో ఘోరంగా విఫలమయ్యాయి. బడ్జెట్ కేటాయింపులు రానురానూ తగ్గుతున్నాయి. ధరల పెరుగుదల వలన రూపాయి నిజ విలువ తగ్గడంతో ఈ కేటాయింపు నిజ విలువ కూడా మరింత తగ్గుతోంది. ఆర్థిక పరిమితులు పెట్టడం వలన కొద్దిమంది మాత్రమే ప్రయోజనం పొందుతున్నారు. అంతేకాక నిధుల వినియోగంలో అవకతవకలెక్కువవుతున్నాయి. అంతే

కాదు ఒ.ఎ.పి., విధవల పెన్షన్ పథకం, ప్రసూతి బెనిఫిట్ పథకం, - అవే అభివృద్ధికి ప్రత్యామ్నాయం కానప్పటికీ పరిమితంగానైనా వాటి లక్ష్యాలను నెరవేర్చలేక పోయాయి.

‘ఆడపిల్ల వేరాయిసొత్తుగా భావించబడడం, ‘కొడుకు’ వంశోద్ధారకుడుగా ఉండడం వేరవాలంటే సామాజిక మార్పు అవసరం’

వశుగ్రానం, వంటచెరకు :

కుటుంబానికి అవసరమైన ఈ రెండు వస్తువులు సేకరించడంలోని స్త్రీ పాత్ర చాలా తక్కువగా అంచనా వేయబడుచున్నది. అరణ్యాలు తరిగిపోతూ, భూ జలాలు క్షీణించిపోతున్న స్థితిలో వీటిని సేకరించడం మరింత కష్టతరమవుతున్నది. స్త్రీలు మైళ్ళు మైళ్ళు నడిచి ఓపికతో ఎంతో శ్రమించి వీటిని సేకరించవలసి వస్తోంది. వంట చెరకు ధరలు పెరగడంతో స్త్రీలు ఈ పనిని చేయక తప్పడం లేదు. అందరికీ చెందిన వనరులను ప్రైవేటు పరం చేయడం వలన ఈ పరిస్థితి మరింత తీవ్రతరమవుతున్నది.

పాడి, పశుపోషణ : భారతదేశంలో పశుసంపద చాలా ఎక్కువ. ఈ పాడిచేసేది ముఖ్యంగా స్త్రీలే. పశువుల కొట్టం శుభ్రం చెయ్యడం, వాటి దాణా సమకూర్చుకోవడం, మేత తేవడం, పాలుపితకడం, మేతకి తీసుకెళ్ళడం వంటి రకరకాల పనులు స్త్రీలే ఎక్కువగా చేస్తారు. కానిపాడి అమ్మిన డబ్బు మాత్రం పురుషులు తీసుకుంటారు. పాడి సహకార కేంద్రాలలో స్త్రీలు

పాల్గొనడం చాలా తక్కువగా ఉంది. పాల ధర నిర్ణయించడంలో వారి పాత్ర అతి స్వల్పం. కొత్తరకాల పద్ధతులు, యాజమాన్య పద్ధతులు, మార్కెటింగ్, ఇతర ఏజెన్సీలతో కలిసి పనిచేసి లాభాలను ఎక్కువ చేసుకునే పద్ధతులు తెలుసుకునే అవకాశాలు తక్కువ.

గిరిజనుల సమస్యలు : ప్రభుత్వ విధానాల వల్ల ఎక్కువగా నష్టపోయిన వారిలో కొండజాతివారొకరు. వీరికి అడవులపై అధికారాలు తొలగించబడ్డాయి. వ్రత్యామ్నాయాలు

రూపొందించ బడలేదు. అందువల్ల దారిద్ర్యంలో మగ్గుతున్నారు. కాంట్రాక్టర్లు విపరీతంగా చెట్లు కొట్టడం వలన అడవుల విస్తీర్ణం తగ్గింది. వాతావరణ సమతుల్యం దెబ్బతినడం వలన నీటి ఎద్దడి పెరిగింది. భూమిసారం క్షీణించింది. కాంట్రాక్టర్లు, వ్యాపారులు

కొండజాతి వారిని సిగ్గులేకుండా దోచుకుంటున్నారు. వ్యాపారులు, అఫీసర్లు కొండజాతి స్త్రీలపై దారుణంగా అత్యాచారాలు జరుపుతున్నారు. అందువల్ల ఎంతో వెనుకబడి అణచివేయబడిన ఈ స్త్రీల సమస్యలపై పని చేసేందుకు పూనుకోవాలి.

వ్యవసాయేతర పనులపై ఆధారపడ్డవారి స్థితి : గ్రామీణ స్త్రీలు వ్యవసాయంపై కాక చేనేత, బీడీ, పొగాకు, హస్తకళలు, పీచు, జీడిపప్పు పరిశ్రమలలో ఎక్కువ సంఖ్యలో పాల్గొంటున్నారు. ఈ పరిశ్రమలన్నింటికీ ఒక విషయంలో పోలికుంది. అదేమంటే ఈ పరిశ్రమలన్నింటిలో పీస్రేట్ పద్ధతుంది. ఉద్యోగ భద్రత లేదు. ఎందుకంటే పని ఉన్నరోజే వీరిని నియమించడం జరుగుతుంది. ఇళ్ళల్లో వుండి పనిచేయడం వలన కార్మికుల కున్న ఏ హక్కులూ లేవు. అంటే పెన్షన్, కరువుభత్యం, ప్రసూతి సెలవు యిత్యాది సెలవులు లేవు. పారిశ్రామిక

రుగ్మతలు ఈ పనులలో ఎక్కువ. మద్యవర్తుల దోపిడి ఎక్కువ. ముఖ్యంగా భవన నిర్మాణ పరిశ్రమలో స్త్రీలకిచ్చే జీతాలు చాలా తక్కువగా ఉండడం వలన ఆడపిల్లలు ఇంటి

పనులకు చిన్నప్పటి నుండి పరిమితమవుతారు. ఫలితంగా నేర్పును పెంచుకునే అవకాశం, అంతకంటే మంచి ఉద్యోగాలు పొందే అవకాశంకోల్పోతారు. గ్రామీణ స్త్రీలు ఈనాటికీ ఎన్నో ఇబ్బందులు సాంఘికమయినవి, సాంస్కృతిక పరమయినవి ఎదుర్కొంటున్నారు. ఇవి పేదరికానికీ, దోపిడికి కారణాలే కాదు, పర్యవసానాలు కూడా.

చదువు-నిరక్షరాస్యత సగటు గ్రామీణ స్త్రీలలో కేవలం నూటికి 18 మంది మాత్రమే చదవగలరు, వ్రాయగలరు. మరింత వెనుకబడిన ప్రాంతాలు, రాష్ట్రాలు, జాతులలో ఈ సంఖ్య మరింత తక్కువగా వుంది. నిరక్షరాస్యత సృష్టిస్తుంది. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఆడపిల్లలు అడుగు జాడల్లో నడిచి ఇంటి బాధ్యతలను, బయటి బాధ్యతలను నెత్తికెత్తుకుని విషవలయంలో కూరుకుపోతున్నారు. అసలామె కు చదువు అవశ్యకతే ఇప్పటికీ ప్రశ్నార్థకంగా ఉంది. స్త్రీ ఆరోగ్యానికి అంత ప్రాధాన్యత నివ్వకపోవడం వల్లనైతేనేం, సామాజికంగా ఉన్న సమస్యలవల్లనైతేనేం స్త్రీల ఆయు: ప్రమాణం తక్కువగానే వుంది.

కుటుంబ నియంత్రణ ఆరోగ్యానికి బడ్జెట్లో కేటాయించిన డబ్బులు నగం కుటుంబ నియంత్రణకే కేటాయించబడుతున్నది.

కాని జనాభా పెరుగుదల ఆగలేదు ఎందువల్ల?

ఎందుకంటే పేద వారికి పిల్లలు బరువు కాదు. వారి సంపాదనే జీవనాధారం. ఒకసారి జీవన ప్రమాణాలు పెరిగితే కుటుంబం దానంతట అదే చిన్నదవు

'పురుషునికే ఆస్తిపై ఉన్న ఆధిక్యత వల్ల స్త్రీ ద్వితీయ శ్రేణి పౌరుడన్న భావం ఏర్పడింది'

తుంది. ఈ అనుభవం తన ముందున్నప్పటికీ ప్రభుత్వం నిరక్ష రాస్యతను, ఆర్థిక వెనుకబాటు తనాన్ని తరిమే ప్రయత్నానికి ప్రాధాన్యత నివ్వలేదు. అందుకు బదులుగా

కుటుంబ నియంత్రణకు కోటాల్పై దాన్ని గ్రామీణ స్త్రీలపై రుద్దే ప్రయత్నం జరుగుతున్నది. ఇందువల్ల కలిగే దుష్ఫలితాలు అనేకం. కుటుంబ నియంత్రణ క్యాంపులు పెట్టి సరైన వైద్య సౌకర్యాలు లేకుండా అపరేషన్లు చేయడం వలన ముందు ముందు ఈ కార్యక్రమాలు విజయవంతమయ్యే అవకాశాలు మరింత తగ్గుతాయి.

అంతేకాదు, పిల్లల్ని కనాలా, వద్దా అనే నిర్ణయం తీసుకునేది స్త్రీకాదు. పురుషుడు అన్న విషయం మర్చిపోయారు. అందువల్ల స్త్రీలపై కేంద్రీకరించడం వలన పెద్ద ప్రయోజనం వుండదు. కొత్తగా కుటుంబ నియంత్రణకు ఉపయోగిస్తున్న ఇంజక్షన్లు ప్రభుత్వ దృక్పథం మారలేదనేందుకు మరోతార్కాణం. అసలే అనారోగ్యంతో, అర్థాకలితో ఉన్న మహిళలపై వీటి దుష్ప్రభావం మరింత ఎక్కువగా ఉంటుంది.

ఆరోగ్యం - పరిశుభ్రత గ్రామీణ స్త్రీలలో ఆయు:ప్రమాణం పట్టణాలలో కన్నా తక్కువగా ఉంది. ఒకవైపు వైద్య సౌకర్యాలు తక్కువ. మరోవైపు అనారోగ్యులను పెంచే పరిస్థితులెక్కువ. సరైన ఆహారం తీసుకోవడమే తక్కువ. అందుకే గ్రామీణ స్త్రీలు రక్తలేమితో బాధపడుతుంటారు. దీనికి తోడు సాంప్ర

దాయకంగా ఇల్లాలు చివర తినడం వలన ఆమెకు మిగిలేది తక్కువ. సరైన ఆహారం లేకపోయినప్పటికీ విపరీతమయిన పనిభారం ఆమెపై రుద్దడుతున్నది. సరైన పొగచూర్లులేని ఇళ్ళు పొయ్యిలు, పొగవలన ఊపిరితిత్తుల సమస్యలను ఎదుర్కొంటున్నది. పని

పురుషులతో పాటు బండరాళ్ళు ఎత్తుతూ సమానంగా పనిచేస్తున్న మహిళలు

భారం వలనగాని, ఖర్చులవల్లగాని స్త్రీలు వైద్యం చేయించుకునేందుకు వెళ్ళడం అరుదు. పరిస్థితి చేయిదాటే వరకు తాత్కాలికం చేయడం జరుగుతుంది. మరుగుదొడ్లు లేక పోవడం అనారోగ్యానికి మరో కారణం. సరైన మరుగుదొడ్లు లేక పోవడం వల్ల రోగాలు వచ్చే అవకాశం ఎక్కువ. అలాగే మరుగుదొడ్లు అసలు లేకపోవడం వలన స్త్రీలు పొద్దున్నే గాని, రాత్రిగాని దొడ్లకు వెళ్ళి మిగిలిన సమయాల్లో కాకుండా జాగ్రత్త పడతారు. అందువల్ల కూడా అనేక రోగాలు సర్టికల్ క్యాన్సర్ తో సహా వస్తున్నాయి. డసెంట్రీ, అతిసార వ్యాధి సమయంలోనూ, బహిష్టు సమయంలోనూ వారి ఇబ్బందులు మరీ ఎక్కువవుతాయి. అందువలన మొత్తం కుటుంబ నియంత్రణ కార్యక్రమమే స్త్రీ ఆరోగ్యానికి నష్టదాయకంగా వుంది. సామాజిక పరిస్థితులలో మార్పు లేకుండా కుటుంబ నియంత్రణ కార్యక్రమం ఈ రకంగా అమలుజరిపేటట్లయితే అది విఫలం కాకతప్పదు. ఆడపిల్ల పరాయి సొత్తుగా భావించ బడడం, 'కొడుకు' వంశోద్ధారకుడుగా ఉండడం వలన ఎక్కువ మంది పిల్లల్ని కనాల్సిన బాధ్యత ఇల్లాలిపై వదుతున్నది. అందువల్ల ప్రభుత్వం ఈ వివక్షతను రూపుమాపే కార్యక్రమాలు ఈ సందర్భంగా తీసుకోవాలి.

స్త్రీ తన సంపాదనలో 98 శాతం కుటుంబానికి వినియోగించగా, పురుషుడు 78 శాతం మాత్రమే వినియోగించి మిగిలినవి స్వంత ఖర్చులకు వినియోగిస్తున్నాడు

సామాజిక, సాంస్కృతిక సమస్యలు : గ్రామీణ స్త్రీ నేడు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలు పితృస్వామ వ్యవస్థలో, అర్థ వ్యూహల్ వ్యవస్థలోని ఏ స్త్రీ అయినా ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలే. గ్రామీణ ప్రాంతంలో ఇవి మరింత తీవ్రంగా ఉన్నందువలన మహిళా సంఘాలు వీటిపై పనిచేయాలి.

స్త్రీ ద్వితీయశ్రేణి పౌరుడన్న భావన ఈ సమాజంలోని ప్రతి వ్యక్తి నరనరాన జీర్ణించుకుని వున్నది. పురుషునికి ఆస్తిపై ఉన్న ఆధిక్యత ఈ భావనకు మరింత బలం చేకూరుస్తున్నది. కొన్ని కుటుంబాలలో స్త్రీలకు అన్తిహక్కు ఉన్నా అది పేరుకు మాత్రమే. ఆ హక్కును వినియోగించకూడదు. అందువల్లే మగవాడి ఆధిక్యత తిరుగులేనిదిగా ఉంది. స్త్రీ అనేక వివక్ష తలకు, అణచివేతలకు గురవుతున్నది.

బాల్య వివాహాలు : చట్టం వద్దన్నా బాల్య వివాహాలు జరుగుతూనే వున్నాయి. చాలామంది బాల్యంలోనే తల్లులవు తున్నారు. ఇది వారి ఆరోగ్యానికి బిడ్డ ఆరోగ్యానికి కూడా ప్రమాదమే.

వైద్యం : స్త్రీ స్థానం భర్తపై ఆధారపడి ఉంది గాబట్టి భర్త చనిపోయిన స్త్రీ సామాజికంగానూ, ఆర్థికంగానూ అనాధగా మారుతుంది. వైద్యం స్త్రీకొక పెద్ద మచ్చ. అమె నలుగురిలోకి రాకూడదు. శుభకార్యాలలో పాలుపంచుకోకూడదు. మంచి ఆభరణాలు, బట్టలు వేసుకోకూడదు. అమెను ఒక అశుభ శూచనగా పరిగణిస్తోంది సమాజం. సంఘ సంస్కర్తలు ఎన్ని రకాలుగా ప్రయత్నించినప్పటికీ విధవాపునర్వివాహాలు ఇంకా ఎక్కడో తప్ప జరగడం లేదు. ఈ కట్టుబాట్లు, ఎస్.సి., ఎస్.టి లలో తక్కువ. స్త్రీలు అక్కడ తన కిష్టంలేని కాపురం చెయ్యి క్కర్లేదు. బయటికి వచ్చి తనకు నచ్చిన వాళ్ళను పెళ్ళి చేసుకోవచ్చు. కాని రాను రాను మిగిలిన సమాజ ప్రభావం పడి ఇప్పుడిప్పుడే వీళ్ళలో కూడా ఈ కట్టుబాట్లు పెరిగాయి. ఫలితంగా కట్నం తీసుకునే అలవాటు సమాజంలోని అన్ని కోణాలకూ వ్యాపించింది. 5, 10 సంవత్సరాల క్రితం వరకు

వధువుకు ధరనిచ్చే కొండజాతిలో కూడా వరకట్నం వ్యాపించింది. కట్నంతో పాటు తల్లిదండ్రులు ఆడపిల్లలకి పెట్టాల్సిన ఖర్చు ఇతర సందర్భాలకు కూడా వ్యాపించింది. పెద్ద మనిషి అయినప్పుడు, పెళ్ళయినప్పుడు, పెళ్ళయిన తరువాత పండుగలకు పెట్టడం,

పురిటి ఖర్చు, శిశువు మొదటి పుట్టిన రోజు ఖర్చు మొదలయినవి. ఈ రకమయిన అన్ని ఖర్చుల వల్లే ఆడపిల్ల తల్లిదండ్రులకు బరువయింది. అసలే స్త్రీని సంపాదించేందుకు బయటకు పంపడం అప్రతిష్టగా భావించే సమాజంలో ఈ సాంప్రదాయాలు స్త్రీ శిశువును పుట్టగానే లేదా పుట్టకుండానే చంపేస్థితికి తీసుకెళుతున్నాయి. భార్యలను కట్నం కోసం వేధించడం, సరిగ్గా చూడకపోవడం కూడా ఎక్కువయింది.

పురుషులు ఇష్టంలేని భార్య ఉంటే పిల్లల్ని వదిలి మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోవడం మామూలయింది. అలా వదిలి వేయబడ్డ స్త్రీకి తల్లిదండ్రుల అండలేకపోతే పూర్తి అనాధవు తున్నది.

బహు భార్యత్వం చట్టవరంగా తప్పించినప్పటికీ సామాజికంగా సులువుగా ఆమోదించబడుతున్నది. పురుషుడు తన మొదటి భార్యకు చేస్తున్న అన్యాయం గురించి ఏమాత్రం ఆలోచించకుండా బహు భార్యత్వానికి పాల్పడుతున్నాడు. గ్రామీణ స్త్రీ తన సవతితో శాంతంగా కలసి ఉండవలసి

వస్తోంది.

భార్యలపై చేయిచేసుకోవడం అన్నది సర్వ సామాన్య మయిన విషయంగా ఉంది. భర్తకి కొట్టే హక్కు ఉందన్న అభిప్రాయం ఎంత బలంగా ఉందంటే ఆ కొట్లాటను విడ దీసేవాడు అనవనరంగా కల్పించుకున్నట్లు చూస్తుంది సమాజం.

స్త్రీలను, పిల్లలను కొట్టడం తరచుగా మత్తుపానీయాలు త్రాగడం వలననే జరుగుతుంది. స్త్రీ తన సంపాదనలో 98 శాతం కుటుంబానికి వినియోగించగా, పురుషుడు 78 శాతం మాత్రమే వినియోగించి మిగిలినవి స్వంత ఖర్చులకు వినియో గిస్తున్నాడని అధ్యయనాలు వెల్లడిస్తున్నాయి. ఇందులో అధిక భాగం త్రాగుడుకే పోతుంది. త్రాగడం వల్ల కుటుంబం నష్ట పోవడం మాత్రమే కాదు, ఆరోగ్యం కూడా పాడవుతున్నది. కుటుంబ కలహాలు పెరుగుతున్నాయి. గ్రామీణ స్త్రీలలో ఉన్న మూఢ నమ్మకాలు, అచారాలు ఈనాటికీ ఆమెని బంధించి పెడుతున్నాయి. కొంత మందిని మంత్రగత్తెలుగా ముద్రించి వేస్తారు. ఒక్కొక్కసారి వారుచంపబడడం కూడా కద్దు.

గ్రామీణ ప్రాంతాలింకా కులాల ఊబిలో కూరుకు పోయి ఉన్నాయి. కుల పట్టింపులు, వారసత్వాలు కొనసాగు తున్నాయి. స్త్రీ కులం గొప్పదనం నిలిపే సాధనంగా వాడ బడుతున్నది. అందువల్లనే తక్కువ కులం స్త్రీలను మాన భంగం చేయడం, వివస్థలను చేయడం వంటి అవమానాలకు గురిచేసి తమ ఆధిక్యతను చూపించు కుంటున్నారు అగ్ర వర్గాలవారు. ఇటువంటి వివక్షతా భావాలతో నిండిన పూడ్చల్ సమాజంపై పాశ్చాత్య ప్రభావం గలిగిన సినిమాలు స్త్రీలను పవిత్రంగా చూపించే పెట్టబడిదారీ అవగాహన రుద్ద బడుతున్నది. అదే సమయంలో స్త్రీని అసభ్యంగాను, ఒక ఆనందాన్నిచ్చే వస్తువుగాను చిత్రించడం జరుగుతున్నది. స్త్రీని ఈ విధంగా చూడడం వలననే ఆ ప్రభావం ఎక్కువగా ఉన్న ప్రజలు ఆ ప్రభావాలకు లోనవుతున్నారు. ఫలితంగా స్త్రీలపై అత్యాచారాలు పెరుగుతున్నాయి.

అఖిల భారత ప్రజాతంత్ర మహిళాసంఘం

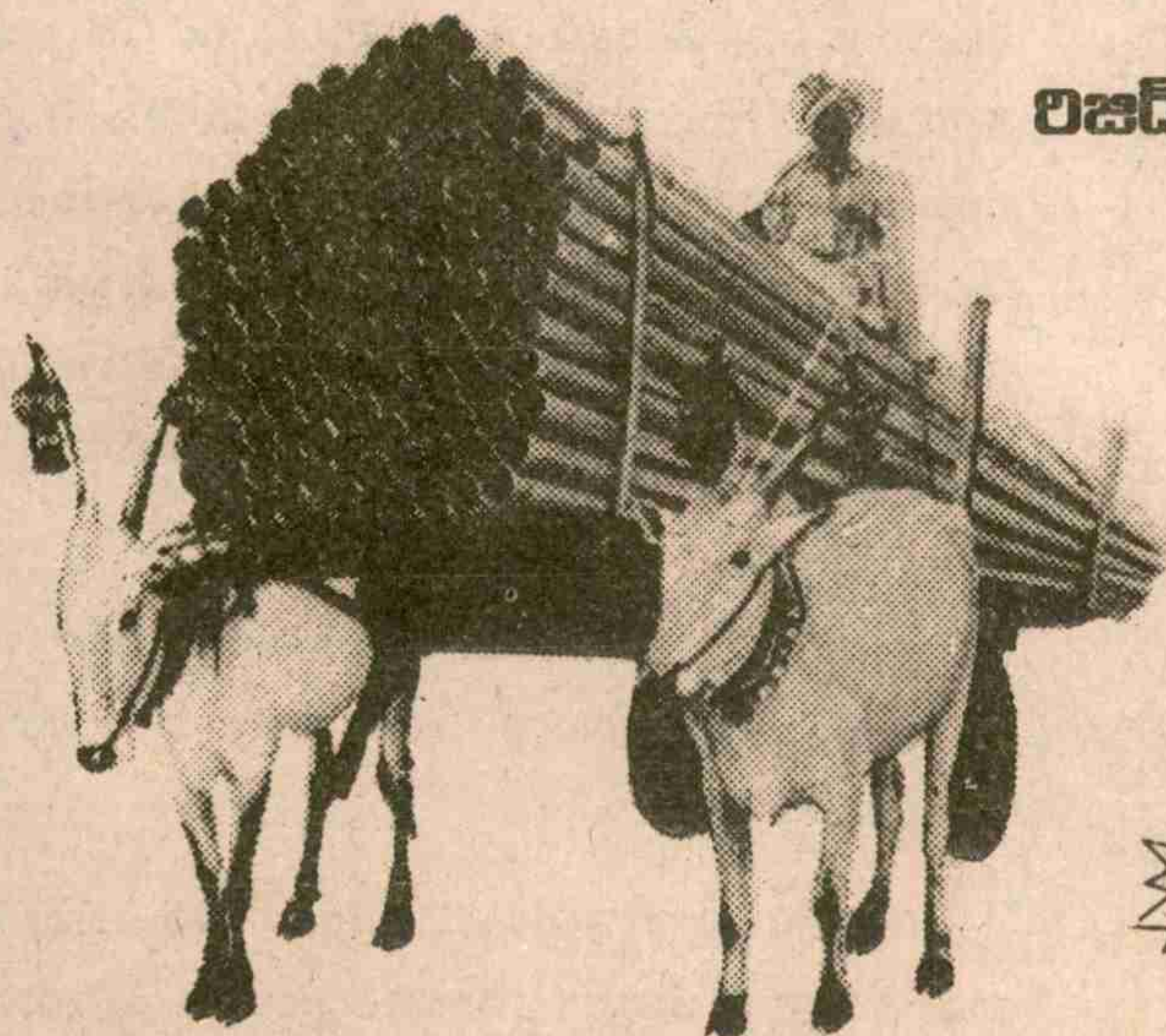
4వ ఆలిండియా మహాసభ సందర్భంగా
రూపొందించిన ఒక పత్రం.

మోనార్క్ * వ్యవసాయం * మోనార్క్ * ల్యూక్సర్ కేపింగ్ * మోనార్క్ * ఏల వరసరా * మోనార్క్ * భవన నిర్మాణం

మోనార్క్ వైపులు

రిజిడ్ హిమసి & బ్లూకేసింగ్ వైపులు

- ఉత్తమ నాణ్యత
  - దీర్ఘకాల మన్నిక
- లక్షలాది రైతులు
కాదుకానీవి

మోనార్క్ పైప్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ 701, 7వ అంతస్తు పైగా ప్లాజా, బషీర్బాగ్,
హైదరాబాద్ ఫోన్: 598158, 598159

డైనేక్ * మోనార్క్ * గ్యూప్, చమురు వరసరా * మోనార్క్ * భవన నిర్మాణం * మోనార్క్ * ఎయిర్కండిషన్ డిక్ట్ * డైనేక్ * మోనార్క్

దక్షిణాది నదుల అనుసంధానం

వరద నివారణ :

- ప్ర : దక్షిణాది నదుల అనుసంధానం అంటే ఏమిటి?
జ : మహానది, గోదావరి, కృష్ణ, పెన్నా, పాలార్, కావేరి, వైగే నదులన్నింటిని ఒకదానితో వాకటి కలుపుతూ కాలువలు నిర్మించి నీటిని తరలించుట.
- ప్ర : ఈ అనుసంధానంతో మన రాష్ట్రానికి బయటి నుండి వచ్చే నీరెంత?
జ : మహానది నుండి 653 టి.యం.సి.
- ప్ర : మన రాష్ట్రం నుండి బయటికి పోయేనీరెంత?
జ : 784 టి.యం.సి.
- ప్ర : మన రాష్ట్రానికి ఒనగూడేదేమిటి?
జ : మన రాష్ట్రానికి అదనంగా వచ్చేది శూన్యం. పైగా నష్టాలు - 251 టి.యం.సి., ఇతర రాష్ట్రాలకు పోయేది 131 టి.యం.సి., నముద్రానికి వృధా 120 టి.యం.సి. తేడా 251 టి.యం.సి.
- ప్ర : ఎవరికి ఎంత లాభం?
జ : కర్ణాటక - 283 టి.యం.సి.
మహారాష్ట్ర - 196 టి.యం.సి.
తమిళనాడు - 523 టి.యం.సి.
1002 టి.యం.సి.
- ప్ర : పై 1002 టి.యం.సిలు ఎక్కడి నుంచి వస్తాయి?
జ : మహానది నుండి - 653 టి.యం.సి.
గోదావరి నుండి - 131 టి.యం.సి.
పశ్చిమ నదుల నుండి - 213 టి.యం.సి.
మళ్ళింపు
1002 టి.యం.సి.
- ప్ర : ఏ నదులలోనైనా మిగులు జలాలుంటే ఎక్కడ వాడుకోవాలి?
జ : అ) ఆనదీ, పరీవాహక ప్రాంతంలోని కరువు ప్రదేశాలలో
ఆ) ఇరు ప్రక్కల వున్న నదుల పరీవాహక ప్రాంతాలలోని కరువు ప్రదేశాలు.
ఇ) ఇంకా మిగులితే ఇతర నదులకు
- ప్ర : రాష్ట్రాలవారీగా కరువుకు గురయ్యే ప్రాంతం ఎంత?
జ : మధ్యప్రదేశ్ - 101 లక్షల ఎకరాల
ఆంధ్రప్రదేశ్ - 240 "
కర్ణాటక - 256 "
తమిళనాడు - 98 "
మహారాష్ట్ర - 154

- ప్ర : వరద ప్రమాదాలకు కారణాలేమిటి?
జ : అ) పరీవాహక ప్రాంతంతో అడవుల నిర్మూలన.
ఆ) ఎగువనున్న జలాశయాల నుండి నీటి విడుదల సక్రమంగా చేయబోవడం.
ఇ) కొన్ని ప్రదేశాలలో వరద కట్టలు లేక పోవడం.
ఈ) ఉన్న వరద కట్టలను సరిగా నిర్వహించక పోవడం.
ఉ) నది గర్భాన్ని ఇతరావసరాలకు ఆక్రమించటం.
- ప్ర : నీటిని నివారించే చర్యలేమిటి?
జ : అ) పరీవాహక ప్రాంతంలో అడవులను పెంచడం.
ఆ) పరీవాహక ప్రాంతంలో మట్టి కొట్టుక పోకుండా తగిన చర్యలు చేపట్టడం.
ఇ) ఎగువనున్న జలాశయాల నుండి నీటిని క్రమంగా ముందు హెచ్చరికతో విడుదల చేయడం.
ఈ) వరదనీటిని నిల్వచేయడానికి వీలైనన్ని జలాశయాలను నిర్మించటం.
ఉ) వరదకట్టలు లేనిచోట నిర్మించి వాటి ప్రమాణాలను కాపాడటం.
ఊ) రివర్ కన్సర్వేషన్ చట్టాన్ని కఠినంగా అమలు పరచడం.
- ప్ర : కరువు ప్రాంతాల లెక్కన మహానదిలోని నీరు ఎవరు వాడుకోవాలి?
జ : మధ్య ప్రదేశ్ - ఒరిస్సా - ఆంధ్రప్రదేశ్ - కర్ణాటక.
- ప్ర : రాష్ట్రాల వారీగా సాగు భూమిలో నీటి పారుదల సదుపాయం ఎంత మేరకు కల్పించబడినది?
జ : మధ్యప్రదేశ్ - 11.54 శాతం
ఒరిస్సా - 22.94 శాతం
ఆంధ్రప్రదేశ్ - 35.85 శాతం
కర్ణాటక - 16.04 శాతం
తమిళనాడు - 49.57 శాతం
మహారాష్ట్ర - 13.18 శాతం
- ప్ర : ఈ లెక్కన మహానదిలోని నీరు ఎవరు వాడుకోవాలి?
జ : మధ్యప్రదేశ్ - ఒరిస్సా - ఆంధ్రప్రదేశ్ - కర్ణాటక.
- ప్ర : అన్ని రాష్ట్రాల అవసరాలు పూర్తిగా తీరాలంటే ?
జ : బ్రహ్మపుత్ర, గంగ నదులను దక్షిణాది నదులలో అనుసంధానంచేస్తే భారతదేశం సస్యశ్యామల మవుతుంది. ఇదొక్కటే తరుణోపాయం.

వేలసీలను అరికట్టలేని ప్రభుత్వ అసమర్థత

శ్రామిక్

జాతీయ ఆదాయానికి కీలక పాత్ర వహిస్తున్న బహుళార్థసాధక ప్రాజెక్టులూ, విద్యుత్ ఉత్పత్తి కేంద్రాలూ, భారీ ఉక్కు ప్లాంట్లరీల నిర్మాణంలో మహబూబ్ నగర్ జిల్లా (ఒకప్పుడు పాలమూరు) కూలీల శ్రమశక్తి ఉంది. నేటికీ ఈ జిల్లా కూలీలు కేవలం పొట్టకూటికోసం లక్షలాదిగా దేశ వ్యాపితంగా జరుగుతున్న అనేక నిర్మాణపు పనుల్లో ముందుబెండను లెక్క చేయక తమ రక్తాన్ని స్వేదబిందువులుగా మార్చుతున్న వారి జీవితాల్లో ఎలాంటి మార్పు రాలేదు. కాంట్రాక్టర్ల దోపిడీకి గురౌతున్న మహబూబ్ నగర్ జిల్లా కూలీలు ప్రతియేటా వలస పోవలసిన దయనీయస్థితి ఉంది. ఇది తరతరాలుగా కొనసాగు

తూనే వుంది. 1991 జనాభా లెక్కల ప్రకారం జిల్లాలో గల 30,76,116 జనాభాలో 11 లక్షల మంది వ్యవసాయ కార్మికులూ, రైతులుండగా 3 లక్షల మంది చేనేత, బీడి, భవననిర్మాణ

దోపిడీకి గురౌతున్న కూలీలు

రంగాల్లో పనిచేసే కార్మికులున్నారు. జిల్లాల్లోని 18 లక్షల హెక్టార్ల వ్యవసాయ భూమిలో 9.62 లక్షల భూమి ప్రస్తుతం వ్యవసాయయోగ్యంగా ఉంది. నీటి పారుదల సౌకర్యం లేక 8.38 లక్షల భూమి నిరుపయోగంగా మారింది. ఉపయోగంలో ఉన్న భూమికూడ వర్షాధారమే. జిల్లాలో 775 మి.మీ. సాధరణ వర్షపాతం, కేవలం 45 వర్షపు దినాలున్నందు న కేంద్ర ప్రభుత్వం ఈ జిల్లాను శాద్విత కరువు ప్రాంతంగా గుర్తించింది. జిల్లాలో పారిశ్రామిక అభివృద్ధి, సాగు నీటిపారుదల వసతులు కల్పించడంలో ప్రభుత్వం పూర్తిగా విఫలమయింది. దీంతోపాటు, నాణ్యత గల్గి, సాగునీటి వనరులున్న వ్యవసాయ భూములు కొద్ది భూస్వాముల చేతుల్లో ఉండటం, పనికిరాని భూములు పేద రైతులూ, వ్యవసాయ కార్మికుల చేతుల్లో ఉన్నప్పటికీ, గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో భూస్వాములకు వత్తాసు పలికే పటేల్, పట్వారీల వల్ల, చేసిన అప్పులకు నాగులు, వడ్డీ చెల్లించలేక పేదల భూములు భూస్వాముల పాలైనాయి. ఫలితంగా రైతులు కౌలుదార్లుగా జీతగాళ్ళుగా మారిపోయారు.

ప్రతి ఏటా ఏర్పడుతున్న కరువు వల్ల కూలీలుగా మారిన రైతులూ, వ్యవసాయ కార్మికులు ఆకలి చావులను తప్పించుకొనడానికి తప్పనిసరిగా వలస వెళ్ళ వలసిన చుస్థితి వచ్చింది. జిల్లాలోని ప్రతి గ్రామం నుండి 300 మందికి పైగా అక్టోబర్ నెలలో వలస వెళుతుంటారు. ఇందులో భూమిలేని వారి సంఖ్య ఎక్కువ జాన్, జూలై నెలల్లో సన్నకారు రైతులు విత్తనాలు చల్లి ముసలీముతకలను ఇళ్ళ వద్ద వదలి వెళతారు. ఏదైనా ఒక భారీ ప్రాజెక్టు నిర్మాణాన్ని ప్రభుత్వం ఒక కన్స్ట్రక్షన్

కంపెనీకి చెందిన పెద్ద కంట్రాక్టరుకు అప్పగిస్తుంది. ఆ పెద్ద కంట్రాక్టర్, యంత్రాలు, మానవశక్తి చేతిలో ఉంచుకున్న చిన్న కంట్రాక్టరును ఆశ్రయిస్తాడు. ఈ చిన్న కంట్రాక్టర్లు

గ్రామాల్లో పలుకుబడి వుండి, మాటల గారడీ నేర్చిన మేస్త్రీలను ఎన్నుకుని కూలీలను తర లిస్తుంటారు. మేస్త్రీలు గ్రామాల్లో పలుకుబడిగల సర్పంచ్ లూ పెద్దమనుషుల సహకారంతో కూలీలను ఆకర్షించి పనులకోసం సమకూర్చుతారు. వంట్లో శక్తి వుండి అడమగ తేడా లేకుండా 12 నుండి 35 ఏళ్ళ వరకు కూలీలుగా తీసుకుంటారు. వారిలో అప్పులు తీర్చలేని వారు, వడ్డీలు చెల్లించలేనివారు, పొలాలు తాకట్టు పెట్టిన వారు అధికంగా ఉంటారు. అడ్వాన్సు డబ్బు పేరుతో వారిని ఆకర్షించి భార్యభర్తల కయితే 3,000 రూపాయలు, ఒక్కరికయితే 1500 రూపాయలు ఇస్తామంటారు. 5 నెలల పనికోసం డబ్బులు అడ్వాన్సుగా ఇస్తారు. మేస్త్రీల వద్ద అడ్వాన్సు రూపంలో డబ్బు తీసుకున్న వారు తమకున్న పాత అప్పులను చెల్లించి బస్సెక్కుతారు. అడ్వాన్సులు చెల్లించే ముందు మేస్త్రీలు ఆయా గ్రామాల నర్పంచుల వూచికత్తు, తీసుకుంటారు. పనులకెళ్ళే ముందు గడ్డపార, పార, తట్ట, గంపలు కొంటారు. మేస్త్రీలకు చిన్న కంట్రాక్టర్లు డబ్బులు

సమకూర్చుతారు. నిర్మాణం పని జరిగే ప్రాంతానికి వెళ్ళిన తర్వాత వెంటనే కూలీలు గుడిసెలు వేసుకుంటారు. గుడిసెలకు కావలసిన సామగ్రి మేస్త్రీలు సమకూర్చగా, గుడిసె కప్పులకు అడవి నుండి ఆకులు తెచ్చి కప్పుతారు. మేస్త్రీల గుడిసెలు మాత్రం అన్ని సౌకర్యాలు కలిగి ఉంటాయి. గ్రామాల నుండి బయలుదేరేప్పుడే ప్రతి 50 మందికి ఒక వంట మనిషిని ఎంపిక చేసుకొని వెంట తీసుకెళ్ళతారు.

ప్రపంచంలో ఎక్కడాలేని పనిగంటలు

ఇక్కడున్నాయి

నాడు చికాగో నగరంలో పనిగంటల తగ్గింపు కోసం రక్తం చిందించి 8 గంటల పనిని సాధించుకొనగా, దాని కిభిన్నంగా మాహబూబ్ నగర్ కూలీలు 12 గంటల పనిని మండుబెండలో చేస్తున్నారు. అతి తక్కువ కూలీకి, తేరగా దొరికే ఈ జిల్లా కూలీలను దోస్తున్న కంట్రాక్టర్ల ధనానికి ఆశపడే అధికార్లు, పాలకులు కళ్ళున్న కబోదుల్లాగ ప్రవర్తిస్తున్నారు. ప్రతిరోజు ఉదయం 6 గంటల నుండి సాయంత్రం ఆరు గంటల వరకు పనిచేసే కూలీల చిన్న చిన్న గుంపులకు ఒక సూపర్ వైజర్, పర్యవేక్షకులుంటారు. కథలూ, మాటలు, పాటలతో కరిన శ్రమను కూలీలు మరుస్తారు.

అధ్యాన్నమైన తిండి

రోజు కూలీలో దోపిడీ చేసే మేస్త్రీలు కూలీల కోసం కనీసం మంచితిండైనా పెట్టరు. ఉదయం రొట్టె-తొక్కు, మధ్యాహ్నం నూకలన్నం-పులుసు పెడతారు. సాయంత్రం 7.30కి తిండితిని పడుకుంటే మళ్ళీ ఉదయం 6 గంటలకు పనికి బయలుదేరుతారు. ప్రతి 15 రోజులకు ఒక రోజు పని బండ్ చేస్తారు. దాన్నే మానకం అంటారు. ఆరోజు పంచభక్ష పర మాన్నాలు పెడతున్నట్లు మేస్త్రీలు, కూలీలను ఊరిస్తుంటారు. వారు పెట్టే మాంసం కూరకు కూలీలు ఆరాటపడుతుంటారు. ఆరోజు స్నానాలు చేసి, అడవికి వెళ్ళి కట్టెలు తెచ్చి మేస్త్రీలు తెచ్చిన మాంసంతో కొంత ఆనందం ఉన్నా మరునాడు మళ్ళీ మామూలుపరిస్థితే.

శ్రమ దోపిడీని అరికట్టని ప్రభుత్వం

తమది సంక్షేమ ప్రభుత్వమని, శ్రామిక జన సంక్షేమం కోసం కృషిచేస్తామని ప్రగల్భాలు పలుకుతూ మాహబూబ్ నగర్ జిల్లా కూలీల శ్రమను దోస్తున్న కంట్రాక్టర్ల గూర్చి

పట్టించుకోవడం లేదు. 12 ఏళ్ళ బాలకార్మికులు 12 గంటల సేపు పనిచేస్తున్నా బాలకార్మికుల చట్టాలను పాలకులు గాలి కొదిలారు. 5 నెలల పనికి 1500 రూపాయలు ఇస్తే రోజుకు పదిరూపాయల కూలి పడుతుంది. ఏ చట్టం ప్రకారం ఈ కూలి ఇస్తున్నారు? ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన 33.16 రూపాయల కూలి మహబూబ్ నగర్ కూలీలకు వర్తించదా? ఒకరోజు కూలీకి హాజరుకాకపోయినా లెక్కవ్రాసి మేస్త్రీలు కట్ చేస్తుంటారు. తిరిగి మళ్ళీ గ్రామాలకు వచ్చే కూలీలకు మళ్ళీ తలపై భారాలు, వలసలు పోవడం ఇలా సాగుతుంటుంది. కూలీల జీవనం.

స్త్రీలపై అత్యాచారాలు

శ్రమ జీవులను దోపిడీచేసే కంట్రాక్టర్లకు మధ్య దళాలుగా వ్యవహరించే మేస్త్రీలు ఒళ్ళు కొవ్వెక్కి, కామంతో కళ్ళు మూసుకుపోయి ఎందరో శ్రామిక స్త్రీలపై అత్యాచారాలు జరుపుతున్నారు. వేరే ఆధారంలేని బదుగు జీవులు ఎవ్వరికి చెప్పకున్నా లాభంలేదని, ఏమిచేయలేక బాధాకరమైన జీవితాలను గడుపుతున్నారు.

ఉపాది హామి పథకం ఒక ఫార్సు

మాహబూబ్ నగర్ జిల్లా కూలీల వలసలు నరికట్టాలని ఉపాది హామి పథకం చేపట్టామని కొట్లాడి రూపాయలు వెచ్చిస్తున్నామని బాకాలూదుకుంటున్న పాలకులు, కేవలం అది రాజకీయ లబ్ధికేనన్న విషయం తేలిపోయింది. ప్రభుత్వానికి చిత్తశుద్ధి వుంటే అక్టోబర్ నెలలోనే ఈ పథకాన్ని అమలు చేస్తే ఈ వలసలను అరికట్టేపరిస్థితి వుంటుంది. దీంతోపాటు భూసంస్కరణలను అమలు జరపడం, గ్రామాల్లో లిటిగేషన్ లో ఉన్న భూములను పేదలకప్పగించడం, భూస్వాముల, వడ్డీ వ్యాపారుల బారి నుండి పేద రైతులకు, వ్యవసాయకార్మికులకు రక్షణ కల్పించడంతోపాటు సాగునీటి సౌకర్యాన్ని ఏర్పరిస్తేగాని వలసలను అరికట్టడమనేది దుస్సాధ్య మన్నది ప్రభుత్వం గ్రహించాలి.

పొలంలో వున్న పనికి రాని చెత్తను కంపోస్ట్ గా మార్చి పశువుల పెంటతో పాటుగా పొలానికి తోలండి. ఇది నేలలో తేమను కాపాడి, పోషకాలను ఎక్కువ కాలం అందిస్తుంది. దీనితో పాటు రసాయనిక ఎరువులు వేస్తే శక్తికి మించి పని చేస్తోంది.

14 తరుణులు

చీమలు పట్టకుండా బిహెచ్సీ 10 శాతం పొడిని చల్లి కాపాడుకోవాలి. ఏవైనా తెగుళ్లు సోకితే గమనించి వెంటనే ఆ మళ్లను తీసివేసి ఇతర మళ్లకు తెగులు సోకుండా నివారించాలి.

నిలువచేసే విధానం

వరిగడ్డి పుట్టగొడుగులను బటన్ దశలో కోసిన వెంటనే వేడినీళ్లలో కానీ 10 శాతం ఉప్పునీటిలో కానీ 10-15 నిమిషాలు ముంచి గొడుగులు పూర్తిగా విచ్చుకోకుండా కాపాడవచ్చు.

పుట్టగొడుగులు 2-3 రోజులపాటు తాజాగా ఉండాలంటే మైనపు సంచులలో పెట్టి గాలిచొరబడకుండా మూతిని బిగించి రిఫ్రిజరేటర్లో 5-10 డిగ్రీల సెంటీగ్రేడ్ వద్ద ఉంచాలి.

అప్పుడాలకు మాదిరిగా ఎండబెట్టి దాచుకోవచ్చును.

4-5 గంటలపాటు 50 నుండి 55 డిగ్రీల సెంటీగ్రేడ్ వద్ద వేడి గాలిలో వుంచి వాటిలోని తేమను కొంత వరకు తీసి ఆ తర్వాత గాలి చొరబడని డబ్బాలలో నిలువ ఉంచుకోవచ్చు.

ఉప్పునీటిలో పెట్టి వీటిని దూరప్రాంతాలకు రవాణా చేయవచ్చు.

ఉప్పునీరు లేదా వెనిగర్తోపాటు గాలి చొరబడని డబ్బాల్లో ఉంచి సీలువేసి ఊరగాయలుగా సంవత్సరంపాటు నిల్వ చేసుకోవచ్చు.

ఆదాయం

తక్కువ పెట్టుబడితో, తక్కువ శ్రమతో, గ్రామీణ కుటీర పరిశ్రమగా నెలకొల్పిన ఈ ప్రాజెక్టుకు లాభం కూడా అధికంగానే ఉంటుందని చెప్పవచ్చు. అయితే లాభదాయకత మార్కెట్ సృష్టించుకోవడం మీద ఆధారపడి వుంటుంది. ఒక విధంగా చెప్పాలంటే వీటిలో కూరగాయలు, వండ్ర కంటే ఎక్కువ ప్రోటీన్స్, విటమిన్స్, ఖనిజ లవణాలు ఉండడం వల్ల శరీర పోషణకు ఇది శక్తివంతమైన కొవ్వు, చక్కెరలేని ఆహారంగా శాస్త్రజ్ఞులు భావిస్తున్నారు. కావున ఏ ప్రాజెక్టుకైనా లాభదాయకత మార్కెట్ మీద ఆధారపడి వుంటుంది. ఈ పుట్టగొడుగుల పరిశ్రమని ముందు చిన్న కుటీర పరిశ్రమగా తక్కువ పెట్టుబడితో స్థాపించి ఉత్పత్తిని పెంచి ప్రజల్లో దీని ప్రాచుర్యాన్ని వివరించి ఆహారపు అలవాట్లలో గుణాత్మకమైన మార్పుని తీసుకురావటం ద్వారా అధిక లాభదాయకతను సృష్టించుకోగలరు.

మష్ రూమ్ ఇన్ ఛార్జ్, డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ హార్టికల్చర్, పబ్లిక్ గార్డెన్, హైదరాబాద్-4 వారిని సంప్రదించండి. ★

15 తరుణులు ...

త్వరగా మరగటంపై ఆధారపడి వుంటుంది. అలస్యంగా మరిగిన బెల్లం నాణ్యత తగ్గుతుంది. దీనికై అనకాపల్లి పొయ్యిని వాడటం మంచిది.

రసం శుభ్రపరచుట :

రసాన్ని శుభ్రపరచుట అనేది చాలముఖ్యమైనది. రసం సాధారణముగా అమ్లస్థితిలో వుంటుంది. రసం అమ్లత విరచకపోయినచో, మరిగినపుడు అందులోని పంచదార విరిగిపోయి, బెల్లం నాణ్యత తగ్గుతుంది. రసంలోని మలిన పదార్థములను విడదీసి తెట్టుగా తీసివేయాలి. ఈ పనులన్నింటికి తగినంతగా సున్నం వాడాలి. సున్నం ఎక్కువ వాడితే బెల్లం నల్లబడుతుంది. విరిగిపోయిన రసం నుండి బెల్లం తయారుచేస్తే, దించేముందు బెల్లపుపొడిని గాని, పంచదారను గాని చల్లితే గడ్డకట్టటానికి దోహదం చేస్తుంది.

బెల్లం తయారీలో టన్ను చెఱకును గానుగు అడినపుడు సుమారు 600 కిలోల రసానికి 75 గ్రా. ల. కన్నా ఎక్కువ హైడ్రోసు వాడకూడదు. రంగు రావడానికి హైడ్రోసును అధికంగా వాడినట్లయితే తాత్కాలికంగా రంగు వచ్చి నప్పటికీ, 10-15 రోజులలో రంగుమారి నల్లబడుతుంది. వెగటుగా వుండి, నిల్వ ఉండదు.

బెల్లం వండుట :

బెల్లం తయారు చేయడానికి రసాన్ని జల్లెడ ఉపయోగించి వడపోయాలి. రసాన్ని మరగబెట్టినపుడు కాచిన తరువాత త్వరగా మరగబెట్టి దింపగలిగితే మంచిది. తెట్టు రసంలో కలవకుండా జాగ్రత్త పడాలి. లేదంటే బెల్లం నల్లబడుతుంది. తెట్టుతీసిన తర్వాత బాగా మంట పెట్టి రసం పొంగునట్లు చేయవలెను. పొంగుతుందని భావిస్తే కొంచెం నువ్వుల నూనె చిలకరించండి. రసం చిక్కపడుతుండగా అడుగు పట్టకుండా బల్లతో కలుపుతుండాలి. దింపడం అలస్యం చేసినట్లయితే బెల్లం సాగుతుంది. ముందుగా దించితే మెత్తబడుతుంది. అందువల్ల సరైన సమయంలో దించాలి. తర్వాత వివిధ రకాలైన అచ్చులలో పోయాలి. బెల్లం నాణ్యత గట్టిదనం, రంగుమీద ఆధారపడి వుంటుంది. లేత బంగారపు రంగుబెల్లం మంచిధర వుంటుంది. గట్టిబెల్లాన్ని వేలుతో తట్టినపుడు ఖంగుమని శబ్దం వస్తుంది. మేకుతో గీసినపుడు రాయివలె పైన గీత పడుతుంది.

బెల్లం నిల్వ చేయడానికి బెల్లంపై చెఱకుపిప్పి, వరి గడ్డి వంటిది కప్పి మెత్తబడకుండా చేస్తారు. ★

బోడు, ఉప్పు వంటి లోపాలు ఉన్నట్లయితే జిప్సం వేసి సాగునీటిని బాగా పొరించి ఈ లోపాలను సరిచేసుకోవచ్చు.

రైతాంగ సమస్యలపై ప్రభుత్వాలు గైకొన్న కొన్ని నిర్ణయాలు

1947 లో జమీందారీ ప్రాంతాల్లో రైతులకు భూమిశిస్తు తక్కువకుగాను Rent Reduction Act of 1947ను పోస్ చేసింది. దీనిద్వారా భూమిశిస్తు విధానం ధాన్యరూపంలో (కోరు) రద్దు కాబడి మాగాణి (నంజ) భూమికి ఎకరానికి 2.50 పైసల నుండి 10-00 రూపాయల వరకు, మెట్ట భూమికి ఎకరానికి 0.13 పైసల నుండి 2.50 పైసల వరకు, కనీస, గరిష్ట శిస్తురేట్లు నిర్ధారించబడి, వసూలుచేయాలన్న వైచట్టంలోని ముఖ్య సారాంశం.

1948లో జమీందారీ రద్దు మరియు రైత్వారీ విధానపు చట్టాన్ని ఆమోదించి అమలు జరిపింది. (Estates Abolition & Conversion in to Ryotwari Act 1948) యీ చట్టం క్రింద రాష్ట్రంలోని వెంకటగిరి, బొబ్బిలి, చల్లపల్లి, విజయనగరం, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు మరియు అనేక యితర జమీందారుల నుండి, రద్దుపరచి, రైతువారీ విధానాన్ని అమలు జరుపు చట్టాన్ని ఆమోదించి, వారికి నష్ట పరిహారం చెల్లించి, ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకొని, స్వయంగా ప్రభుత్వమే వారి నుండి భూమి శిస్తు వసూలు చేయు అధికారం స్వీకరించి, యీ చట్టం క్రింద రూపొందించిన నిబంధనల మేరకు, సర్వే మరియు సెటిల్మెంటులను జరిపించి 1-7-1961 నుండి భూమి శిస్తులను అమలు చేసింది. అయితే స్వాధీనం చేసుకొన్న, గ్రామాల యజమానులైన జమీందారులకు, సర్వే సెటిల్మెంట్ లో నిర్ణయించబడిన, భూమి శిస్తు మొత్తంపైన, యీ చట్టం క్రింద నిబంధనల్లో తెలిపిన విధంగానన్న పరిహారాన్ని (Compensation) Estates abolition Tribunals) ఎప్పటికైనా రద్దు చట్టం క్రింద నియమించిన ప్రీమ్యునళ్ళు నిర్ధారించిన రేట్ల మేరకు జమీందారులకు చెల్లించింది.

యీ చట్టం క్రింద నియమించబడిన సర్వే మరియు సెటిల్మెంటుల సీబ్బింధి యీ చట్టంలోని నిబంధన 11(ఎ) క్రింద, భూమి శిస్తు చెల్లించుచున్న వారికి, భూమిపై హక్కు

కలిస్తూ పట్టాలను జారీ చేసింది. యీ పట్టాల్లో, సర్వే నెంబరు, సబ్-డివిజను, భూమి వివరము, భూమి తరగతి, నీటి పారుదల ఆధారము, విస్తీర్ణమునకు శిస్తు రేటు, నీటిపారుదల వనరు యొక్క స్వభావము, తరగతిని బట్టి, మొత్తంపైన భూమి శిస్తు నిర్ణయించి పట్టాలు యిచ్చారు. యిదే భూమిలో రెండవ పంట సాగు చేసినపుడు సగభాగం శిస్తును దానికి విధించవలయునన్న షరతును కూడ యీ పట్టాల్లో చేర్చారు.

యీ చట్టం క్రిందనే, గ్రామం యొక్క యజమానిగాని యజమానులుగాని వారి గ్రామాల్లో, వారు స్వయంగా భూములను కలిగియుంటూ, వారు స్వయంగాగాని, వారి నౌకరులచేతగాని వ్యవసాయం చేయించుకుంటున్నట్లు సర్వే, మరియు సెటిల్మెంటుల పుద్యోగుల ద్వారా వారు తయారుచేసిన రికార్డులకు, అంతకు ముందు జమీందారులు తయారు చేసిన రికార్డులు ఆధారంగా సెక్షన్ 15 (1) క్రింద, సెటిల్మెంటు అధికారులు, హోం ఫారం భూములని పట్టాలు 11 (ఎ) లాగా యిచ్చి వున్నారు.

అలాగే యీ చట్టంలోనే, సెక్షన్ 17 క్రింద, దేవాదాయ, ధర్మాదాయ, దళబంధం యీనాం భూములకు కూడ, పూర్వం జమీందారులకు చెల్లించుచున్న తక్కువ భూమిశిస్తును, ప్రక్క భూములు మాదిరిగా శిస్తు నిర్ణయించి, పట్టాలను 11 (ఎ) లాగానే యిచ్చి వున్నారు.

ఇంకో ముఖ్యమైన విషయం, యీ చట్టంలోని నిబంధనలు 3 (2) డి క్రింద, పశువుల మేతకుగాను, 1908 సంవత్సరం తర్వాత జమీందారులు పెద్ద పెద్ద భూఖండాలను వంద ఎకరాలకు మించి, వందలాది ఎకరాల వరకు, ఎకరానికి సంవత్సరానికి, 0-13 పైసల నుండి 0-50 పైసల వరకు శిస్తు రేట్లు నిర్ణయించి, పశువుల మేత పట్టా భూములకు చాల గ్రామాల్లో, కొద్దిమంది, భూస్వాముల పేర శాశ్వత కంచపట్టాలు యిచ్చారు. యీ భూములనే 1967 నుండి Special Crash Programme

క్రింద బంజరు భూముల క్రింద పేదలకు దరఖాస్తు (DKT) పట్టాలు ఒక సంవత్సరం లీజులతో ప్రారంభమై, ఆ భూముల్లోని పట్టాదారులు సాగు లాయకు చేసిన తర్వాత, అంతకు పూర్వపు యజమానులే ఆ భూములలో, గ్రామోద్యోగులు కలిసి, పై అధికారులు కలిసి, యీ భూములలో వర్షాధారపు పంటలు వండించినట్లు, రికార్డులు సృష్టించి, యీ పేద బంజరు సాగుదారులపై, సెటిల్మెంటు కోర్టులైన, డైరెక్టరు ఆఫ్ సర్వే మరియు ల్యాండు రికార్డుల కమిషనరు, రాష్ట్ర హైకోర్టు వగైరాల్లో కేసులు పేదలపైన పెట్టి, వారి భూముల్లో యీ భూస్వాములు ప్రవేశించి, లిటిగేషన్లతో క్రింద సివిల్ న్యాయస్థానాల వుత్తర్వులు క్రిమినలు కేసులతోబాటు, డైరెక్టరు, కమిషనరు హైకోర్టుల వరకు వేలాది కేసులు దాఖలు చేసి, యిప్పటి వరకు పేద రైతులను బాధించుచున్న విషయం అందరికీ తెలియనిది కాదు.

బోర్డు స్టాండింగు ఆర్డరులోను, సర్వే చట్టాల్లోను, సెటిల్మెంటు చట్టాల్లోను, ఒకసారి ప్రాథమిక సర్వే మరియు సెటిల్మెంటు జరిగిం తర్వాత, యిరవై అయిదు సంవత్సరాల కొకసారి రీసర్వే మరియు రీసెటిల్మెంటు జరిపి, ఆ కాలం వరకు జరిగిన, భూమి యజమానుల మార్పులు, చేర్పులు, భూ స్వభావ మార్పులు, తరగతుల మార్పులు, నీటి పారుదల వనరుల తరగతుల మార్పులు వగైరా జరిపించి నూతనంగా భూమి శిస్తును నిర్ణయించవలయునని తెలుపుతున్నా, వీటికి స్వస్తి చెప్పారు.

క్రాత్త, క్రొత చట్టాలను భూస్వాముల వర్గ ప్రయోజనాల కు వీలుగా సృష్టించి, పేదలను, మరీ పేదలుగా చేయటానికి పూనుకుంటున్నది.

ఇక మనదేశపు ప్రధాన మంత్రి అపర చాణక్యుడు, అయిన శ్రీ పి.వి. నరసింహారావు గారు మాత్రం 1972లో దేశంలో కెల్లా ముందుగా మన రాష్ట్రంలో భూసంస్కరణల చట్టాన్ని ప్రవేశ పెట్టి, ఆమోదింపచేసి, 1974లో భూస్వాముల నుండి డిక్లరేషను పొంది, 1975లో యీ సీలింగులపై, విచారణ తంతును, ప్రత్యేక ట్రిబ్యునళ్ళతో ప్రారంభించి, యీనాటి వరకు, అమలు చేయకుండా వివిధ స్థాయిల లిటిగేషన్లతో, ముంచి తేల్చుతున్నారు. సాక్షాత్తు మన దేశప్రధాని, గత నెలాఖరు వరకు, తన కుటుంబమే, ప్రభుత్వానికి స్వాధీనం చేయవలసిన భూమిని స్వాధీనం చేయకుండా కుంటి సాకులతో, కుయుక్తులతో,

చట్టవిరుద్ధమైన అగ్రిమెంట్ల సృష్టికి కారకులై, దేశానికంతటికీ, ఉన్నతమైన న్యాయస్థానంలో కూడా, అక్షింతలు వేయించు కున్న తర్వాతగానీ, ఆ భూములను ప్రభుత్వానికి స్వాధీనం చేయలేక పోయారంటే, 1972 నుండి 1993 వరకు, రెండు దశాబ్దాల పాటు యీ చట్టం వారికేమి కలిగించిందో పరిశీలించితే తెలుస్తుంది.

ఇక కంచె చేసుమేస్తే అన్న విధంగా చట్టాలు రూపొందించిన విధానకర్తలే అడ్డుదార్లు చూస్తే యితరులు పూరుకుంటారా ? వీరి మార్గాన్ని మిగిలిన భూస్వాములు దాదాపు 5 వేల మంది వరకు వివిధ స్థాయిలలో లిటిగేషన్లు పెంచి, సృష్టించి, అమలు చేయనీయ లేదనటంలో అతిశయోక్తి లేదు.

స్వాధీనం చేసుకొన్న భూములు, పేదలకు పట్టాలు యిచ్చినా స్వాధీనంచేయబడలేదు. స్వాధీనం చేసిన వాటిలోని, రాళ్ళు, రప్పలు, కొండలు, గుట్టలు, శుభ్రపరచి, చదును చేయుటకు వారికి తగు సహకారం ప్రభుత్వ పరంగా యివ్వక బీడుగానే అనేక ప్రాంతాల్లో వున్నది. ప్రభుత్వాన్ని చట్టపరంగా ఎదిరంచలేని మధ్యతరగతి, చేతగాని కొందరు భూస్వాములు వాస్తవంగా అప్పుల పాలై, ప్రభుత్వపరంచేస్తే, ఆ వచ్చే నష్టపరిహారంతో అప్పులు తీర్చి ప్రశాంతంగా వుండొచ్చు అని భావించి స్వాధీన పరచిన వారిని, గ్రామోద్యోగులు యితర ప్రభుత్వోగులు కలిసి, వారిని వారికి లభించినంత వరకు, అక్రమ పద్ధతుల్లో "హారతి కర్పారంలాగా" హరించారు. పేదలకు మాత్రం మొండి చేయి చూపారు.

ఇట్టి పరిస్థితుల్లో మన రాష్ట్రంలో యీనాడు భూ సమస్య మన ముందున్నది. కౌలుదారీ భూముల చట్టాలు, కాగితాలకే పరిమితమైన, తెలంగాణా ప్రాంతాల్లో కొన్ని ప్రాంతాల్లో తప్ప మొత్తం మీద ఎక్కడా అమలు జరపుటలేదు. దేవాలయ భూములు తక్కువ కౌలురేట్లతో పాలక వర్గ రాజకీయనాయకుల కబంధ హస్తాల్లోనే కూరుకొని, వారివద్ద వాస్తవ సాగుదారులు అధికరేట్లతో కౌలును వారికి చెల్లిస్తూ, గుడిని, గుడిలోని లింగాన్ని మ్రింగిన చందంగా, దేవాలయ భూములను కాజేశారు.

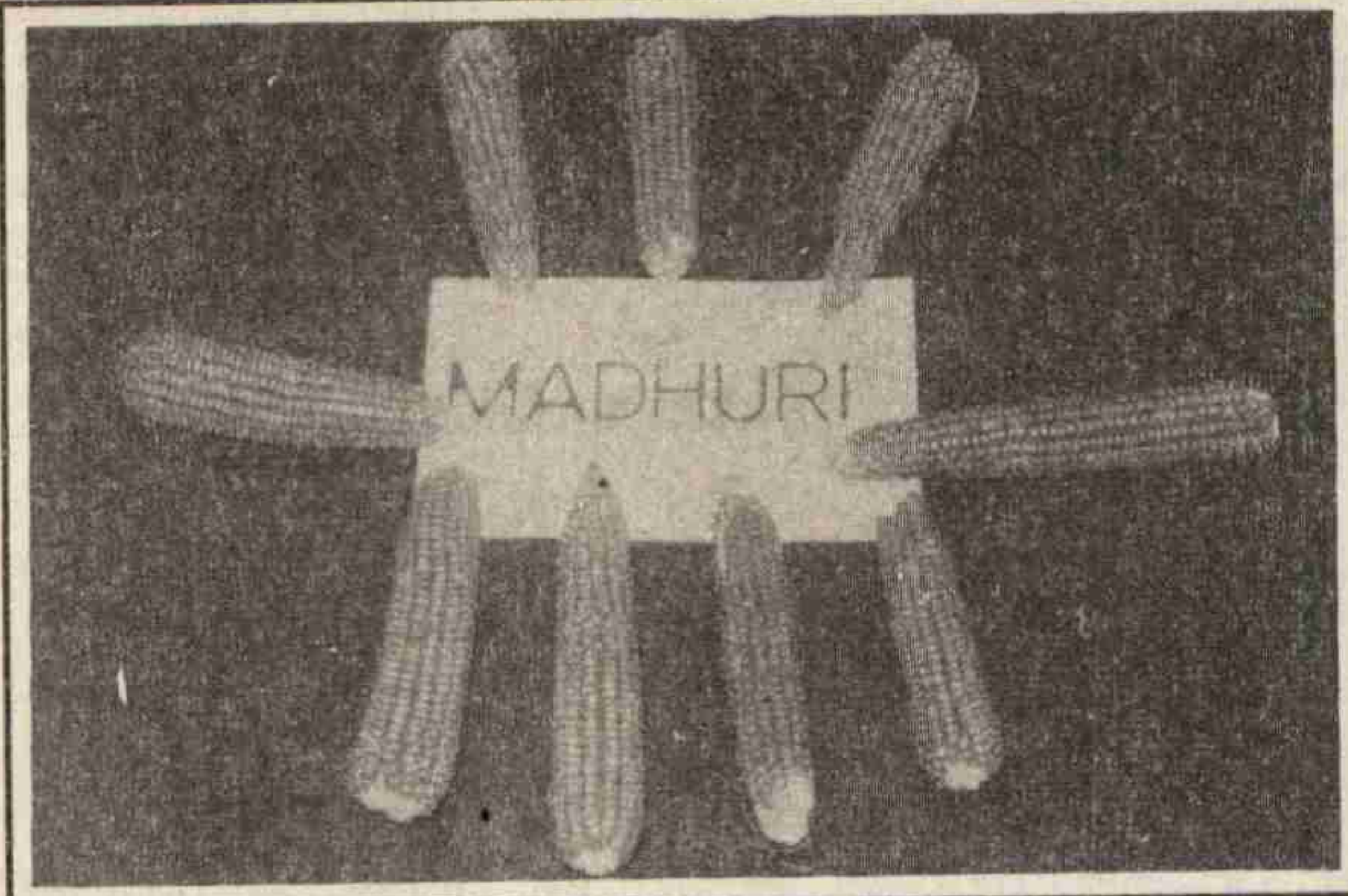
బంజర్లు, సాగులాయకైన తర్వాత వారిని భూముల నుండి తొలగించి, రాజకీయ ప్రాబల్యం వున్న నాయకులు, తప్పుడు కేసులు బనాయించి వివిధ కోర్టుల చుట్టూ త్రిప్పుతూ, బినామీ తతంగం నిర్వహించి తామే అంటిపెట్టుకున్నారు.

తీపి కండెల మొక్క జొన్న రకము - మాధురి

ఆంధ్రప్రదేశ్ విశ్వవిద్యాలయం శాస్త్రజ్ఞుల చే రూపొందించబడి, మన రాష్ట్రములో 1990 లో విడుదల కాబడిన ఈ తీపి కండెల మొక్కజొన్న రకము-మాధురి. ఇది ఇప్పుడిప్పుడే తీపి కండెల రకంగా అమ్మ బడుచున్నది. ఈ వంగడము మన రాష్ట్రములోనే గాక ఉత్తరాది రాష్ట్రములలో కూడ తీపి కండెల రకంగా ప్రసిద్ధి పొందుచున్నది. ఈ వంగడములోని లేత గింజలలో సుమారు 33 శాతం చక్కెర, 15.2 శాతము మాంసకృత్తులు 16.2 శాతం క్రొవ్వు పదార్థములే గాక మానవ శరీరమునకు ఉపయోగపడు విటమిన్లు. (ఏ-విటమిన్), పిండిపదార్థములు ఇతర పోషక పదార్థములు కూడా గణనీయమైన మోతాదులలో ఉన్నవి. ఇన్ని రకముల పోషక పదార్థములున్నందువల్ల 'మాధురి' మొక్క జొన్న సాధారణ కండెగా గాక ఒక పలుపోషక పదార్థాలున్న ప్రత్యేక మొక్కజొన్న వంగడంగా భావింప బడుచున్నది. ఈ రకము న్వల్ప కాలిక వంగడము కావున వలువంటల కార్యక్రమములోను, అంతర వంటగాను మరియు రుచికరమైన పచ్చిమేత పశు గ్రాసంగాను ఉపయోగ పడగలదు.

ఈ వంగడము సాధారణ మొక్క జొన్న కన్నా నాలుగు

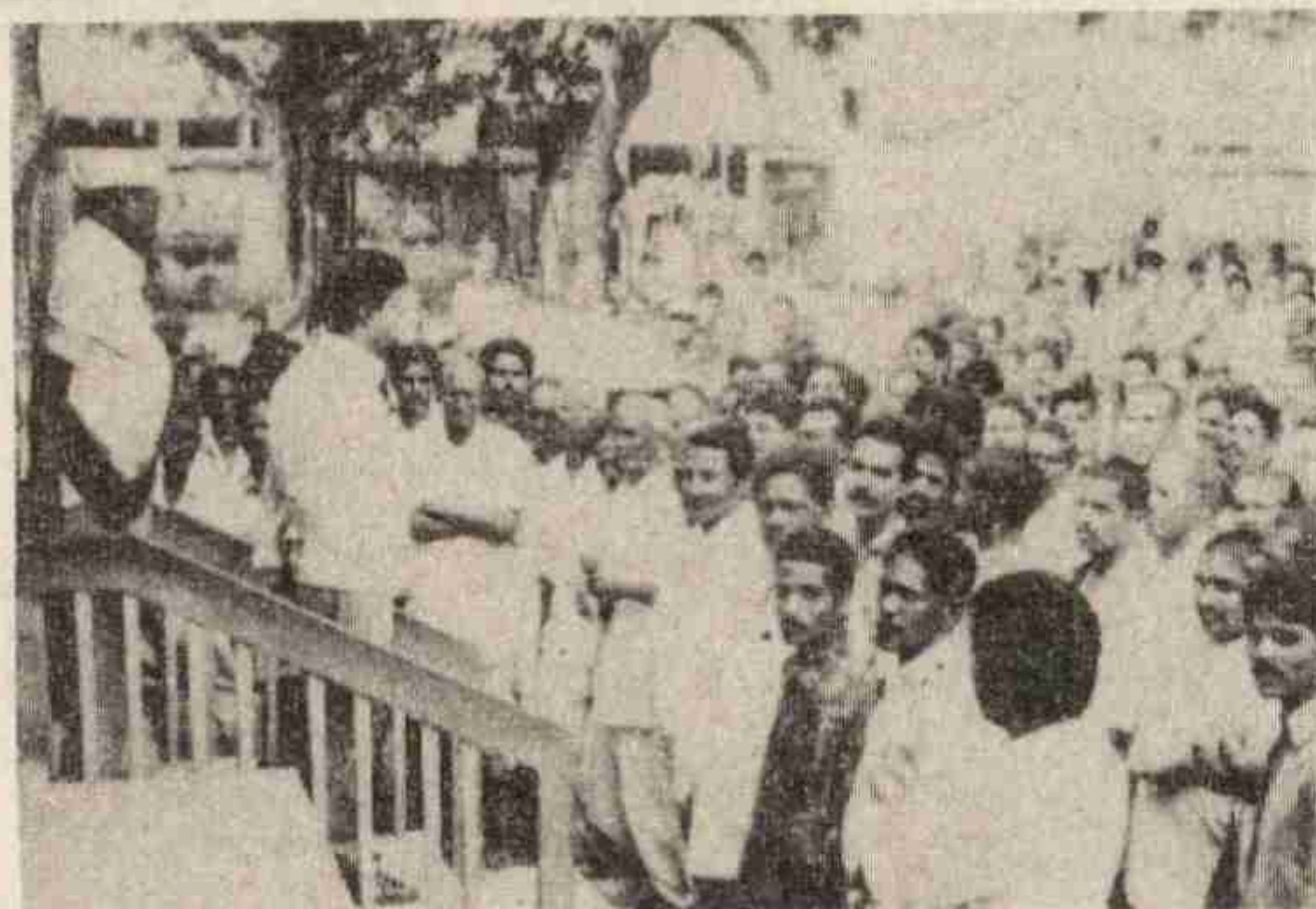
లేదా ఐదు రెట్లు తీపి అధికముగా ఉండుటచే ఈ మధ్యనే నగరాలలోని పెద్ద పెద్ద హోటల్లలో ప్రత్యేక వంట పదార్థములుగా (సూప్స్, క్రీమ్స్, స్వీట్స్) తయారు చేయబడి జనాదరణ పొందుచున్నది.

మాధురి విత్తనములు తీసిన కండె తెల్లగాను, ఎండిన విత్తనాలు పై బాగాన దిగబడిన పెద్ద నొక్కుతో లేత పసుపు రంగులో ఉంటాయి. హెక్టారుకు సుమారుగా 66000-80,000 కండెల దిగుబడి రాగలదు. పంట కోత దశలో లేత కండెలు కోస్తారు. కాబట్టి కాండము మొత్తము ఆకు పచ్చగా ఉండుటచే పశువులకు మంచి రుచికరమైన పశుగ్రాసంగా కూడా ఉపయోగ పడుతుంది.

→ డా॥ ఇ॥ సత్యనారాయణ.

రాయ్ల రైతుల ధర్మా

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా భీమవరం, కాళ్ల మండలాలలో ఎల్.జి.పాడు పరిధిలో గల రాయ్లసాగు రైతులు 24.12.94న భీమవరం యంతర్గత కార్యాలయం ఎదుట ధర్మా చేసారు. ఈ ధర్మా సుమారు 500 మందితో జరిగింది. ఈ ఏరియాలో 11 వేల ఎకరాలలో వైరస్ తెగులు సోకిన రాయ్లు గంటల వ్యవధిలో చనిపోతున్నాయి. ఈ సాగు చేస్తున్న పేద రైతులు గతంలో ఉప్పునీటి ప్రభావంతో వరి పండని కారణంగా

ధర్మాలో మాట్లాడుతున్న యంతర్గత

భీమవరం యంతర్గత కార్యాలయం వద్ద ధర్మా

రాయ్లు మొదలుపెట్టారు. వేరే రాష్ట్రాల నుంచి షీడ్ తెప్పించుకొని బ్యాంకు ఋణం సహాయంతో చేపట్టారు. వైరస్ నివారించటానికి వేలాది రూపాయలు ఖర్చుపెట్టి క్రిమిసంహార మందులు వేసినా ఫలితం లేకపోవడంతో రైతులు మరింత కృంగిపోవలసి వచ్చింది.

నష్టపోయిన రైతులను ఆదుకోవాలని, నష్టపోయిన చెరువులకు ఇన్సూరెన్సు ఇవ్వాలని నిర్బంధ శిస్తు వసూళ్ళు ఆపాలని బ్యాంకు ఋణాలు వాయిదావేసి కొత్తగా అప్పులు ఇవ్వాలని డిమాండ్ చేస్తూ యంతర్గత-కు మెమోరాండం ఇచ్చారు.

భ్రమలు తొలగించుకుంటున్న రైతులు

వాస్తవాలు గమనించే అధికారులు

నూతన ఆర్థిక విధానాల దుష్ప్రభావాల వాస్తవాలు తెలిసినప్పటికే ప్రభుత్వ అధికారులు ఉష్ట పక్షివలె ఇంకా అబద్ధాలనే ప్రచారం చేస్తున్నారని ఇటీవల నల్లగొండ జిల్లా సూర్యా పేటలో మామిడి, నిమ్మ, బత్తాయి తోటలపై జరిగిన రైతు సదస్సులో వెల్లడైంది. ఈ విధానాల వల్ల తమకు విపరీత లాభాలు వస్తాయని స్వదేశీ పెట్టుబడుదారులు, ధనిక రైతాంగం ఉవ్విళ్ళూరుతూ నూతన ఆర్థిక విధానాలను బలపరచారు. కాని వాస్తవంగా అవి తాము భావించిన దానికి భిన్నంగా వుండటంతో తమ భ్రమలు తొలగించుకున్నారు. అయితే ప్రభుత్వం మూడున్నర సంవత్సరాలుగా అమలు జరుపుతూ, ఇంకా అమలు జరప బూనుకొనడానికి సమర్థించు కొంటోంది.

సదస్సులో ముఖ్య వ్యక్తగా పాల్గొన్న ఒక సీనియర్ శాస్త్రజ్ఞుడు మాట్లాడుతూ మామిడి, నిమ్మ, బత్తాయి రైతులు అధిక మొత్తంలో నాణ్యమైనవి పండించాలని, వాటి ఎగుమతితో ఎంతో లాభం పొందవచ్చని, ఇతర విషయాలతో పాటు తన దైన శైలిలో మాట్లాడారు. తర్వాత సూర్యాపేట మాజీ వైస్ చైర్మన్ మరియు పెద్ద విస్తీర్ణంలో తోటలను పెంచుతున్న శ్రీ విద్యాసాగర్ మాట్లాడుతూ వ్యవసాయ శాస్త్రజ్ఞులు అంటే తమకు ఎంతో గౌరవం వుందని వారెంతో కృషి చేస్తున్నారని చెబుతూ వారికి తెలియని విషయాలు ముఖ్యంగా వ్యవసాయోత్పత్తుల గురించి రైతులను తప్పుదోవ పట్టించ వద్దని, రైతులకు అధిక ఆదాయం పేరు చెప్పి ఆశలు రేప వద్దని నిర్మోహమాటంగా చెప్పారు.

ఇటీవల 10,000 టన్నుల పండ్లను మహారాష్ట్ర రైతులు ఎగుమతి చేస్తే నాణ్యత లేదని త్రిప్పి పంపారని ఆ విధంగా ఆ రైతులు నష్ట పోయారని, చెప్పారు. అలాగే హాలెండుకు పూలు ఎగుమతి చేస్తే అక్కడ పూల ఉత్పత్తి పెరిగిందని వాటిని త్రిప్పి పంపడంతో రైతులు దిక్కుతోచని స్థితిలో పడ్డారని, పెర్కొన్నారు. ఎగుమతుల వల్ల లాభాలు వస్తే ఆ లాభాలు ఎగుమతి వ్యాపారస్థులకు వస్తున్నదే తప్ప రైతులకు అందడం లేదని, అందువల్ల ఎగుమతికై పండించే రైతులు ఎన్నో ఇక్కట్లు పడాల్సి వస్తోందని చెప్పారు. దేశ జనాభా 90 కోట్లలో 30 కోట్ల పండ్లు తినలేనివారని మిగతా వారు పండ్లు తిన గలిగే శక్తి ఉందని, అందుచేత వారిలో పండ్లను తినే సంస్కృతిని పెంపొందించినట్లయితే మన దేశంలోనే రెండు

అమరికలకు సమానమైన మార్కెట్ను పెంపొందించ వచ్చని సూచించారు.

మరొక రిటైర్డ్ సీనియర్ వ్యవసాయ శాస్త్రవేత్త ప్రసంగిస్తూ ఇతర దేశ కంపెనీలు మన దేశానికి వచ్చి వారి ఆధ్వర్యంలో రైతులకు కావలసిన సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని, ఉత్పత్తి పెట్టుబడిని ఇస్తూ, పండించిన పూలను, ఇతర పండ్లను ఎగుమతి చేయడానికి నేర్దమయ్యే కంపెనీలు వస్తున్నాయని పేర్కొన్నారు. తర్వాత మాట్లాడిన వక్తలు దానికి భిన్నంగా మాట్లాడుతూ ఈ విధంగా వచ్చిన కంపెనీలు నాణ్యతపై సరుకుకు స్థానిక మార్కెట్ కంటే 15-20% అధికంగా రేటు చెల్లించినా వారి దయా దాక్షిణ్యాలపై ఆధారపడాల్సి వస్తుందని చెప్పారు. పండ్లు, పూల వ్యాపారంలో ఘర్షణ దళారీలు వినియోగదారుడు చెల్లించే దానిలో సగం పైగా కొట్టేస్తున్నారని, శ్రమ చేసే రైతు దివాళా తీస్తున్నాడని అన్నారు. అందువల్ల ఉత్పత్తి దారుల నష్టకార నంభాలు రైతులకు, వినియోగదారునికి సంతృప్తి కలిగించ వచ్చని చెప్పారు.

ఈ చర్చ మొత్తం పరిశీలించనట్లయితే రైతుల్లో వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల ఎగుమతులలో భ్రమలు తొలగుతున్నా అధికార యంత్రాంగం మాత్రం ఇంకా నూతన ఆర్థిక విధానాలను సమర్థిస్తూ ప్రచారానికి పూనుకుంటున్నది. ఇంకా ఇలాగే కొనసాగిస్తే ప్రజల నుండి వేరుబడటం ఖాయం.

- రైతువాణి ప్రతినిధి

(6 పేజీ తరువాయి)

రెండవ సారి నత్రజని ఎరువు వేసి నప్పటి నుండి ప్రతి వారం రోజులకు నీరు పెట్టాలి. పంటకు ఇది అత్యంత ఆవశ్యకం. ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ పంట పూత దశలో నీటి ఎద్దడికి గురి కాకూడదు.

మొక్కజొన్న లో సామాన్యంగా సస్యరక్షణ సమస్యలు అంతగా రావు. కాని కాండం తొలుచు పురుగు కొన్ని ప్రాంతాల్లో రావచ్చు. దీని నివారణకు ప్రతి లీటరు నీటికి 3 మి.లీ. ఎండోసల్ఫాన్ మందును మొలకెత్తిన 10 రోజులలో ఒకసారి మరియు 30 రోజులలో రెండవ సారి పిచికారీ చేయాలి.

పై మెళకువలను పాటించినట్లయితే మొక్క జొన్న పంటనుంచి దిగుబడులను ఆశించవచ్చు. ★

రాయ్ల సాగుకు క్రాప్ హాబిడే!

నీలి విప్లవం వైపు పురుగులు తీస్తున్న సమయంలోనే రాష్ట్రంలో రాయ్ల సాగు ప్రతికూల పరిస్థితులు ఎదుర్కొంటోంది. గత ఏడాది 454 కోట్ల రూపాయల విలువ గల 16 వేల 18 టన్నులు ఎగుమతి అయ్యాయి. 94-95లో 600 కోట్ల రూపాయల విలువగల రాయ్లను ఎగుమతి చేయవచ్చని అంచనా వేశారు. ఈ నేపథ్యంలో రాష్ట్రం మొత్తం మీద రాయ్లు వ్యాధిగ్రస్తమై తీవ్రమైన సంక్షోభాన్ని తెచ్చి పెట్టింది. సాగుదార్లకు సుమారు 1000 కోట్ల రూపాయల వరకు నష్టం రావచ్చని ప్రాథమిక అంచనాల వల్ల తెలుస్తున్నది.

ఈ సంక్షోభం నుండి బైట పడాలంటే 6 నెలల పాటు రాయ్ల సాగు పూర్తిగా మానుకోవాలని “ఎంపెడా” హెచ్చరిస్తోంది. ఈ హెచ్చరికను రైతులు ఎంతవరకు పాటిస్తారో చూడాలి. రాష్ట్రంలో సుమారు లక్షా 25 వేల ఎకరాలలో హెక్టార్ల విస్తీర్ణంలో రాయ్ల సాగు అవుతున్నట్లు అంచనా. అయితే ఏటిలో 5% కూడా చేతికి రాదని తెలుస్తోంది. సముద్రపు నీటిలో సేనిలిటీ తక్కువగా వుండటం, ఉష్ణోగ్రత తక్కువగా వుండటంతో అక్సిజన్ తగినంతగా లభించక పోవడం, సముద్రపు నీరు పూర్తిగా కలుషితం కావడం, రాయ్లకువైరస్, బ్యాక్టీరియా వ్యాధులు సంక్రమించడం వంటివి ఈ రంగాన్ని పట్టి పీడిస్తున్న సమస్యలు.

ఈ సంక్షోభం రైతులనే కాకుండా దానిపై ఆధారపడిన అనుబంధ పరిశ్రమలకు కూడా నమస్యలు సృష్టిస్తోంది. హెచరీలు, ఐస్ ఫ్యాక్టరీలు, ప్రాసెసింగ్ యూనిట్లు, ఫీడ్ ప్లాంట్లు ఈ సంక్షోభానికి కారణాలు పరిశోధించడానికి థాయ్ బృందం వచ్చింది. వారి నివేదిక వచ్చే వరకు సంక్షోభ గమ్యం ఎటో.....

|| స్ట్రీ చేయడం ||

◆ గాలివాటం వైపు పిచికారీ చేయాలి. ◆ ఎండ తీక్షణంగా వున్నప్పుడు చేయవద్దు ◆ స్ప్రే చేసే వ్యక్తికి పుండ్లు, గాయాలు ఉంటే అవి పూర్తిగా కప్పబడినట్లు జాగ్రత్త వహించాలి. ◆ స్ప్రే చేయునపుడు కాండం, ఆకులు, క్రింద, పైన, తడిచేటట్లు చేయాలి.

క్యాబినెట్ మంత్రులు - శాఖలు

1. శ్రీ ఎన్. డి. రామారావు - సాధారణ పరిపాలన, శాంతి భద్రతలు, భారీ నీటి పారుదల, విద్యుత్తు, భారీ పరిశ్రమలు, చేనేత, వస్త్రాలు ఇతర శాఖలు.
2. శ్రీ ఎన్. చంద్రబాబు నాయుడు - రెవిన్యూ, అర్థిక, ప్రణాళిక, సహాయ పునరావాస, చిన్న పాడుపు మొత్తాలు, లాటరీలు.
3. శ్రీ పి. అశోక్ గజపతిరాజు - వాణిజ్య పన్నులు, శాసనసభా వ్యవహారాలు.
4. శ్రీ సిహెచ్. అయ్యన్న పాత్రుడు - రోడ్లు, భవనాలు, ఓడ రేవులు.
5. శ్రీ బషీరుద్దీన్ బాబుఖాన్ - సినిమాటోగ్రఫీ, సైన్స్ టెక్నాలజీ, మైనార్టీల సంక్షేమం, చలనచిత్ర అభివృద్ధి.
6. శ్రీ గోరంట్ల బుచ్చయ్య చౌదరి - పౌరసరఫరాలు, రెండు రూపాయల కిలో బియ్యం పథకం, తూనికలు కొలతలు.
7. శ్రీ పి. చంద్రశేఖర్ - రవాణా.
8. శ్రీ ఎం. దామోదర్ రెడ్డి - గనులు, భూగర్భ శాఖ.
9. శ్రీ డి. దేవేందర్ గౌడ్ - సహకార, సంపూర్ణ మధ్య నిషేధం, వెనుకబడిన తరగతుల సంక్షేమం.
10. శ్రీ పి. ఇంద్రారెడ్డి - హోం, జైల్ల నిర్వహణ.
11. శ్రీ ఎ. మాధవరెడ్డి - వైద్య, ఆరోగ్య విద్య.
12. శ్రీ బి. వి. మోహన్రెడ్డి - మున్సిపాలిటీలు, పట్టణాభివృద్ధి.
13. శ్రీ జి. ముద్దు కృష్ణమనాయుడు - ఉన్నత విద్య.
14. శ్రీ ఎం. పెద రత్నయ్య - చిన్న, మధ్య తరహా, నీటి పారుదల అభివృద్ధి, డ్రైనేజీ, భూగర్భ జలాలు.
15. శ్రీమతి కె. ప్రతిభా భారతి - సాంఘిక, కుటుంబ, మహిళా సంక్షేమం.
16. శ్రీ ఎం. నర్సింహులు - సాంస్కృతిక, పర్యాటక, మ్యూజియంలు, హస్త కళలు.
17. శ్రీ దేవిదేవి రాజశేఖర్ - సాంకేతిక విద్య, ఉపాధి కల్పన, శిక్షణ.
18. శ్రీ చిక్కాల రామచంద్రారావు - ప్రాథమిక, మాధ్యమిక విద్య.
19. శ్రీ కె. రామచంద్రారావు - సంచాయతీ రాజ్, గ్రామీణాభివృద్ధి, గ్రామీణ మంచినీటి సరఫరా, ఉపాధి కల్పన.
20. శ్రీ పరిటాల రవి - కార్మిక శాఖ.
21. శ్రీ ఎస్. సత్యనారాయణ - దేవాదాయ శాఖ.
22. శ్రీ దాడి వీరభద్రారావు - సమాచార, పౌర సంబంధాలు.
23. శ్రీ కె. విద్యాధరారావు - వ్యవసాయం, ఉద్యానవనాలు, సెరికల్చర్.

సహాయ మంత్రులు - శాఖలు

1. శ్రీ పి. బ్రహ్మయ్య - చిన్న తరహా పరిశ్రమలు, ఖాదీ, గ్రామీణ పరిశ్రమలు, లిడ్ క్యాప్.
2. శ్రీ జి. నాగేష్ - షెడ్యూలు తెగలు, వికలాంగుల సంక్షేమం.
3. శ్రీ ప్రణయభాస్కర్ - క్రీడలు, యువజన సర్వీసులు, స్వయం ఉపాధి.
4. శ్రీ ఎన్. ప్రసన్న కుమార్ రెడ్డి - పంచదార, వాణిజ్యం, ఎగుమతుల అభివృద్ధి.
5. శ్రీ పి. రామారావు - పశు సంవర్ధక, మత్స్య, పాడి పరిశ్రమాభివృద్ధి.
6. శ్రీ పి. రామసుబ్బా రెడ్డి - అడవులు, పర్యావరణం.
7. శ్రీ తమ్మనేని సీతారాం - కోర్టులు, న్యాయ, స్టేషనరీ ముద్రణ, సేవలు.
8. శ్రీ కడియం శ్రీహరి - మార్కెటింగ్, గోదాములు.
9. శ్రీ కె. సుబ్బారాయుడు - గృహనిర్మాణం.

మనం-మన ఆహారం

పెద్ద ప్రేగు

చిన్న ప్రేగును అనుసరించేది పెద్ద ప్రేగు. ఇది పైకి పొడుచుకుని వచ్చే వేపి లేకుండా నునుపుగా ఉంటుంది. ఇది పైకిలు ట్యూబు మాదిరిగా ఉండి పటములో చూపించినట్టుగా పొత్తి కడుపుచుట్టూ తిరిగి, ఆంగ్ల అక్షరమాలలోని (U) 'యు' మాదిరిగానే ఉంటుంది. కాని తలక్రిందులు 'యు' (n) గా ఉంటుంది. జీర్ణించిన ఆహారపెద్ద ప్రేగు లోపలి గోడల గుండా దాటేటప్పుడు నీరు ప్రేగు లోపలి గోడల గుండా రక్తములోనికి చేరుతుంది. తరువాత ఆహారములో నీరు తగ్గిపోయి గట్టిగా ఉంటుంది. జీర్ణించిన ఆహార పదార్థాలు కొన్ని మధ్య దారిలో బైటికి వచ్చిన కారణంచేత దుర్వాసన కలగటం కూడా సంభవము. జీర్ణము కాని పదార్థము బైటికి పోయే మార్గాన్ని సమీపిస్తుంది. అది మల రూపములో బైటికి వెళ్ళిపోతుంది.

జీర్ణమయిన ఆహారము ఏమవుతుంది?

పిండి పదార్థాలు మనము ఇంతకుముందు తెలుసు కున్నట్లుగా నోటిలోనే మొదట నలగ గొట్టబడి, తరువాత చిన్నప్రేగులో అమిశ్ర మధుర పదార్థాలుగా ప్రధానంగా గ్లూకోజుగా మారిపోతాయి. చిన్న ప్రేగులోని విలై తిన్నగా రక్త వాహినిలోకి గ్లూకోజును పీల్చివేస్తుంది. ఈ విధంగా గ్లూకోజు దేహమంతటా పయనిస్తుంది. దీనిలో చాలా భాగము కండరాలు పనిచేయటానికి కావలసిన శక్తి లభించే ఉత్పత్తి స్థానంగా ఉపయోగపడుతుంది. గ్లూకోజులోని కొద్ది భాగము గ్లైకోజెన్ (జంతువుల కండరాల నుంచి తీసిన చక్కెర)గా మార్చబడుతుంది. గ్లైకోజెన్ రూపంలో గ్లూకోజు మూడింట రెండు భాగాలు కండరాలలోనూ, మూడింట ఒక భాగము కాలేయములోనూ నిలువ చేయబడుతుంది. గ్లూకోజులోని కొంత భాగము రక్తములో ఎప్పుడూ ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. దాని స్థాయి ఎప్పుడూ చాలా స్థిరంగా ఉంటుంది. దాని స్థాయి హెచ్చినదంటే శరీరములో ఎక్కడో దోషము - మధుమేహము వంటి వ్యాధి ఉన్నదనటానికి గుర్తు.

క్రొవ్వు పదార్థాలు అంత పెద్దవిగాను అంత చిన్నవిగానూ కాకుండా మధ్య రకంగా నలగగొట్ట బడతాయి. గ్లినరాల్ (క్రొవ్వు నుండి వచ్చినది) క్రొవ్వు కలిసిన అమ్లము

వాటి నుండి వచ్చినవే. కొంత క్రొవ్వు కలిసిన అమ్లములు తిన్నగా రక్తములోకి వెళ్ళి అక్కడి నుండి కాలేయములోకి వెళ్తాయి. క్రొవ్వునుండి వచ్చిన గ్లినరాల్ కూడా అంతే. ఇక్కడ క్రొవ్వులు శక్తికరకయినా ఉపయోగించబడతాయి. లేక తగినట్టుగా వివిధ రూపాలలో మన దేహములోని ఇతర భాగాలకు రక్తముద్వారా బయటికి పంపబడతాయి. అప్పుడవి శక్తికోసమైనా ఉపయోగపడవచ్చు. లేక మళ్ళీ క్రొవ్వులుగా మారిన ధాతువులుగా నిలువచేయటానికి రక్తము ద్వారా రవాణా చేయబడనూ వచ్చు. కొంత క్రొవ్వు పదార్థాన్ని శోషవాహిక పీల్చుకొని చివరకు రక్తములోకి వదలి పెడుతుందని మనము ఇంతకు ముందు తెలుసుకున్నాము. జ్ఞాపకమున్నది కదూ? ఈ క్రొవ్వు నలుసులు దేహములోని వివిధ ధాతువులలో ఉన్న ఎన్జైముల చేత క్రొవ్వు అమ్లములుగా మార్పిడి అవుతాయి. మనకు కావలసిన దానికంటే ఏ మాత్రము అధికంగా ఆహారము తీసుకున్నా అదంతా ఆపైన క్రొవ్వుగా రూపొంది నిలవ చేయబడుతుందని మనము జ్ఞాపకముంచుకోవటము మంచిది. మనకు ఎప్పుడయినా చాలినంతగా ఆహారము లభించనప్పుడు అనగా ఉపవాసమున్నప్పుడు ఈ నిలవున్న క్రొవ్వులే మొట్టమొదట ఉపయోగపడేవి.

మాంసకృత్తులు ఎమిన్ ఏసిడ్లుగా చివరకు రక్త వాహినిలోకి చేరుకుంటాయి. శరీరములోని వివిధ స్థావరాలలో ఈ ఎమిన్ ఏసిడ్లు గ్రహించబడి రకరకాల మిశ్రమాలుగా ఏర్పడతాయి. ధాతువులు మాంసకృత్తులు, ఎన్జైములు, నిర్మాణకణాలు, ఇంకా ఇతర రసాయన మిశ్రమాలు ఇవన్నీ మాంసకృత్తు స్వభావం కలవి. కాలేయము స్వయంగా శారీరకమైన మాంసకృత్తును తయారుచేసి, నిలవ ఉంచి, కొద్ది కొద్దిగా రక్తములోకి వదలిపెడుతుంది. ఎక్కువగా ఉన్న మాంసకృత్తులు కాలేయములో మరొక మెత్తటి పదార్థంగా మార్చబడతాయి. దానిలో కొంత భాగము శరీరానికి ముందు ముందు వినియోగం కోసం భద్రపరచ బడుతుంది.

చాలా ఖనిజాలూ, విటమినులూ కాలేయములో నిలవ ఉంటాయి. అవసరమైనప్పుడు దేహములో వేయి విధాలుగా ఒకదాని కొకటి సంబంధించి మన దేహములో జరిగే ధర్మాలలో విడుదల చేయబడతాయి. మనంతట మనము ఇదంతా జ్ఞాపకము ఉంచుకోనవసరము లేదు. అదే మనము గుర్తు పెట్టుకునేటట్టు చేస్తుంది.

పార్టీల వారి నేట్లు - ఓట్ల శాతం

పార్టీ	పోటీ చేసిన స్థానాలు	గెలుచుకున్న స్థానాలు	ఓట్ల శాతం	1989లో శాతం	1989లో సీట్ల సంఖ్య
కాంగ్రెస్	292	26	33.3	47.15	182
తెలుగు దేశం	253	219	43.09	36.60	74
సి.పి.ఐ.	21	19	3.37	2.65	8
సి.పి.ఐ.యం	16	15	2.95	2.47	6
బి.జె.పి	285	2	3.96	1.79	5
బి.ఎస్.పి	275	-	1.30	0.01	-
సి.పి.ఐ (ఎం.ఎల్)					
(ప్రజాపంథా)	17	-	-	1	0.01
సి.పి.ఐ. (ఎం. ఎల్)					
(జనశక్తి)	13	-	-	1	0.01
జనతాదళ్	2	-	-	1	0.02

జిల్లాల వారి పార్టీల బలాబలాలు

జిల్లా	నియోజక వర్గాలు	తెలుగు దేశం	కాంగ్రెస్	సి.పి.ఐ.	సి.పి.ఎమ్	బి.జె.పి	బి.ఎస్.పి	ఇతరులు
శ్రీకాకుళం	12	11	1	-	-	-	-	-
విజయనగరం	12	12	-	-	-	-	-	-
విశాఖ	13	11	-	2	-	-	-	-
తూర్పు గోదావరి	21	19	1	-	-	-	-	1
పశ్చిమ గోదావరి	15	12	1	1	1	-	-	-
కృష్ణా	17	12	2	1	1	-	-	1
గుంటూరు	19	13	3	1	2	-	-	-
ప్రకాశం	13	11	1	-	1	-	-	-
నెల్లూరు	11	8	1	-	1	-	-	1
కర్నూలు	13	8	4	-	1	-	-	-
అనంత పూర్	13	11	1	1	-	-	-	-
కడప	11	7	4	-	-	-	-	-
చిత్తూరు	15	14	1	-	-	-	-	-
రంగారెడ్డి	6	5	-	-	1	-	-	-
హైదరాబాద్	13	4	4	-	-	2	-	3
నిజామాబాద్	9	8	1	-	-	-	-	-
మెదక్	10	9	-	1	-	-	-	-
మహబూబ్ నగర్	13	12	-	-	-	-	-	1
నల్గొండ	12	5	-	3	3	-	-	1
వరంగల్	13	9	1	2	1	-	-	-
ఖమ్మం	9	2	-	4	3	-	-	-
కరీం నగర్	13	9	-	2	5	1	-	1
ఆదిలాబాద్	9	7	-	1	-	-	-	1
మొత్తం	292	219	26	19	15	3	-	10

REVVO1A134

H/HD/769

MANA RYTHUVANI

R.No. 52715/90

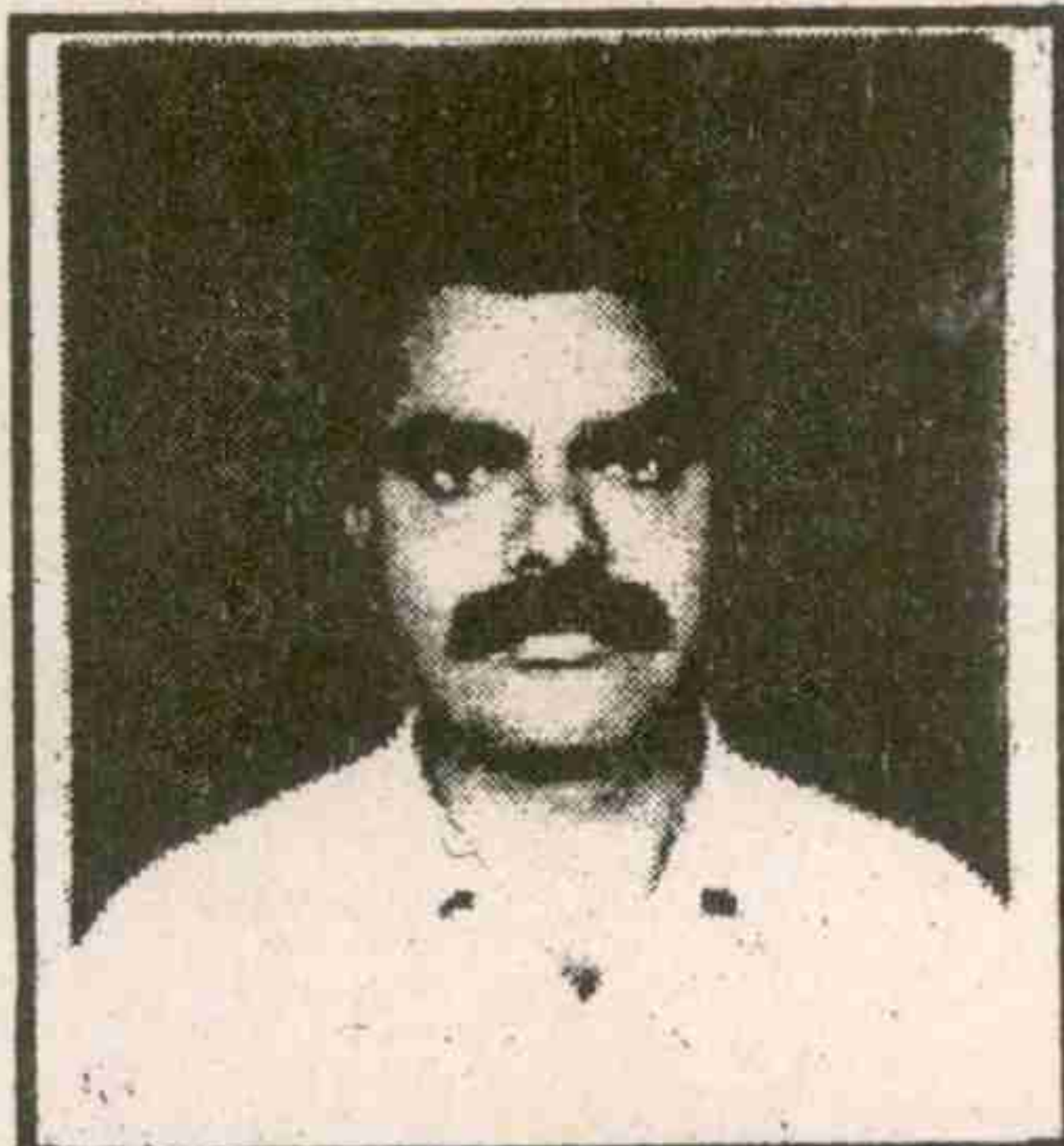
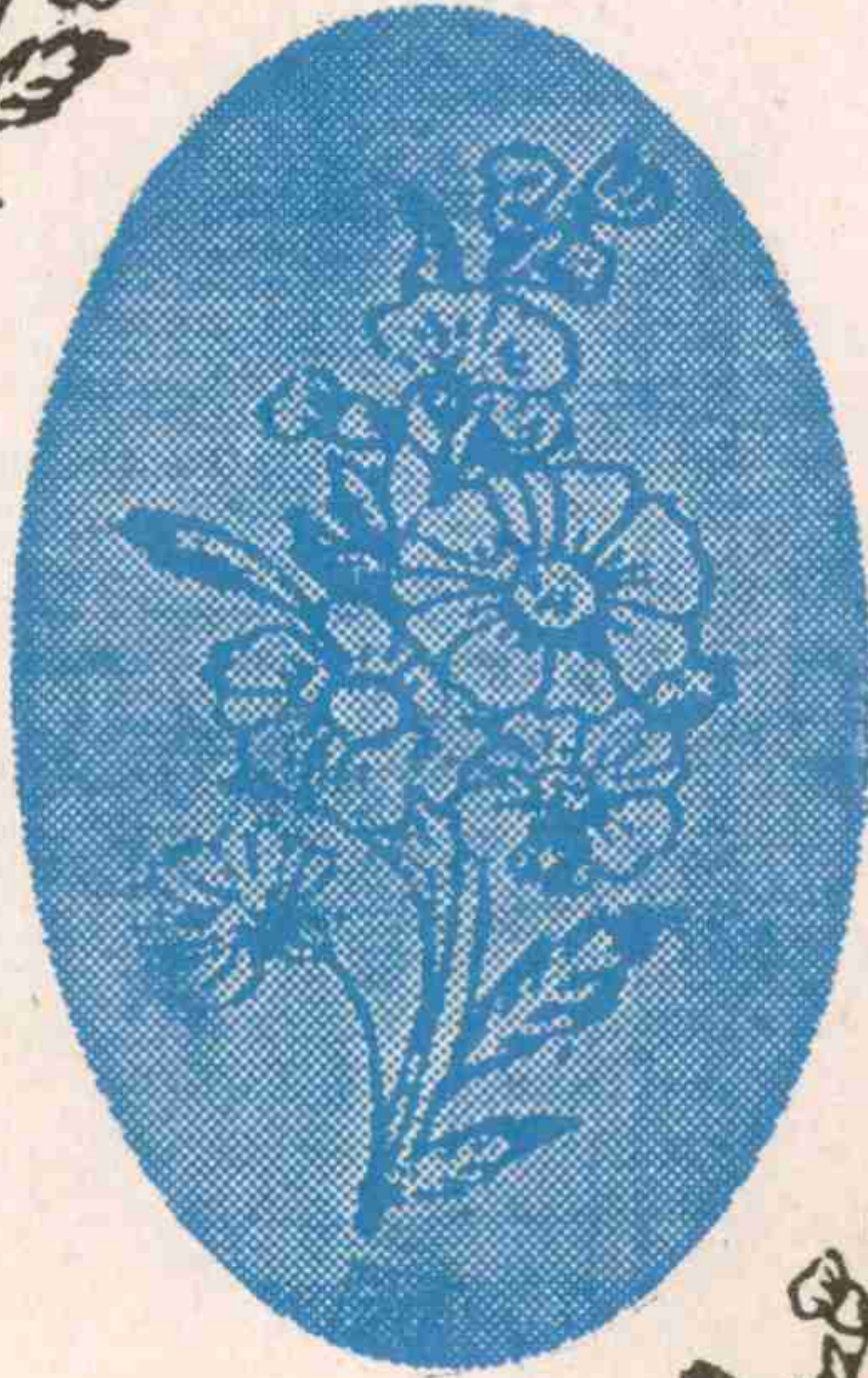
శాసన సభ ఎన్నికల్లో గెలుపొందిన రైతు సంఘం నాయకులకు అభినందనలు

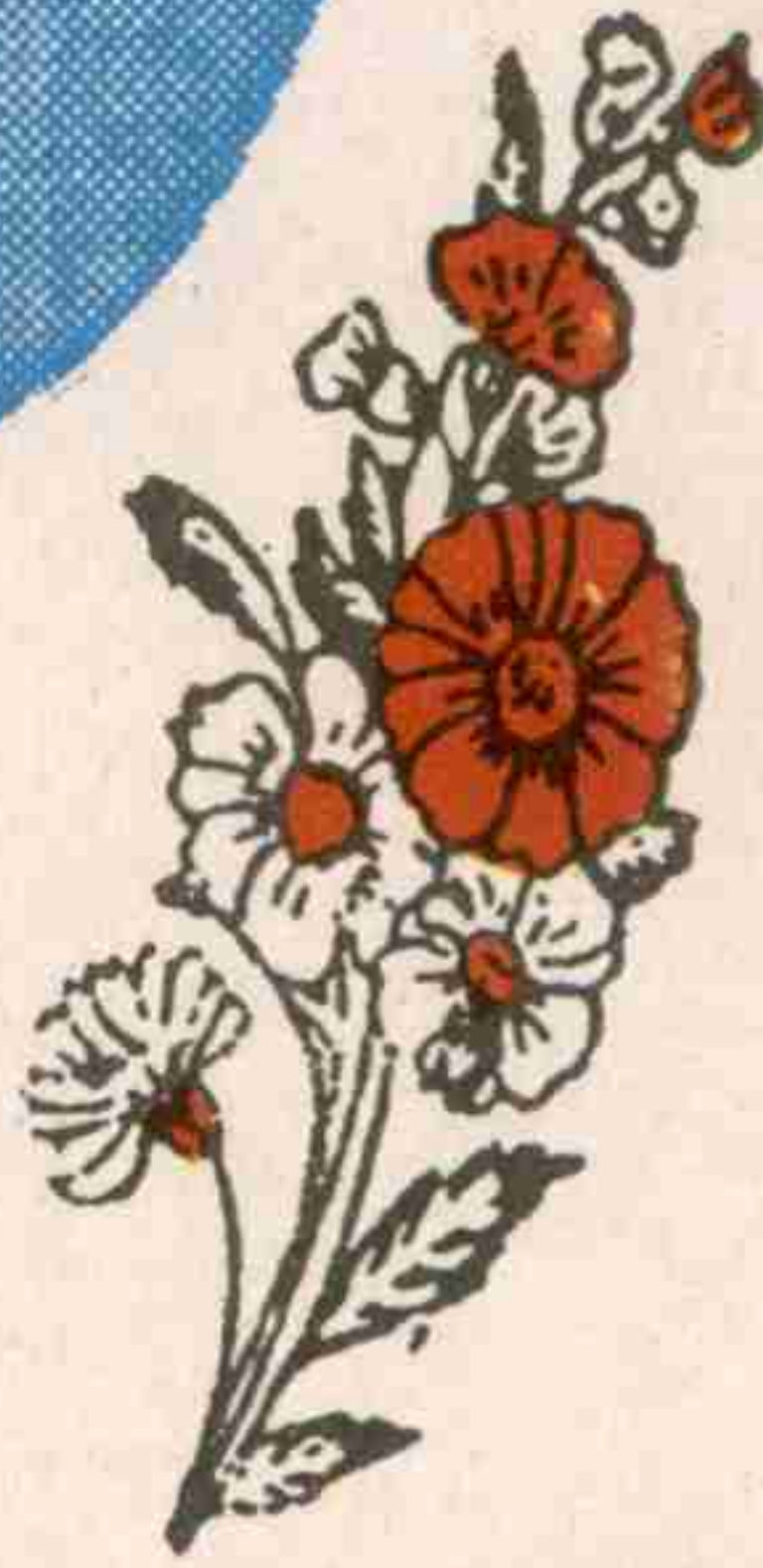
చిడంబరం వెంకటేశ్వరరావు-మంత్రి

పి.భారతి-మంత్రి

రాజారెడ్డి-మంత్రి

ఎన్.రామకృష్ణమూర్తి-మంత్రి

From :

Phone : 235709

Editor,

Mana Rythu Vani

30A, Old M.L.A.s' Quarters,

Himayathnagar,

Hyderabad - 500 029.

To,

_____

_____

_____

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	RW01A.134
పుస్తకం పేరు	రేణు బాబె
తారీఖు	22/8/23
మొదట అట్ట	Yes
వెనుక అట్ట	Yes
మొత్తం పేజీలు	45
పెద్ద సైజు పేజీలు	ND
ఖాళీ పేజీలు	ND
లేవీ పేజీలు	ND
తయారు చేసినది	pragathi
పేజీలు విడదీసినది	pragathi
హ్యాన్డ్ చేసినది	manasa
పరీక్ష చేసినది	MOUNIKA
పేజీలు పరిశూనినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
హ్యాన్డ్ చెయ్యబడి	ND
తప్పులు	ND
పరిస్థితి	Good